

HUMANITIES INSTITUTE
Feruza Shermatova-Omerani, Ph.D.

ZAYIFLAR (1966)

BATIYNA (1962)- GEÇİT / AŞUU (1966)

Tügölbay Sıdıkbekov (1912–1997)

Kaynaklar:

Sydykbekov, T. (1962). *Batiyna* [Батийна]. Kyrgyzokuupedmambas.

Sydykbekov, T. (1972). *Batyina* (M. Çeçakovsky, çev.). Frunze: Kyrgyzstan. [Rulit](#)'ten erişildi.

Sydykbekov, T. (1966). *Kadınlar (Zaiyptar)*: Üçleme (1–2. Kitap). Frunze: Kırgızistan Yayınevi.

Sydykbekov, T. (1965). *Geçit (Pereval)* (Çev. K. Kuliev ve O. Orozbaev). Moskova: İzvestiya Yayınevi. RuLit Kütüphanesinden erişildi.

Alemi Haber. (t.y.). *Kırgız emek kahramanı Zuurakan Kaynazarova* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=GmUOGv4UqnY>

Sivokha, A. (t.y.). *Toprağın Kızı (Doch' zemli)* [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=CodqTuCvi5M>

GENEL BİLGİ

Yazar

Tügölbay Sıdıkbekov (1912–1997), günümüzde Kırgızistan'ın Issık-Göl bölgesinde yer alan Keng-Suu köyünde dünyaya gelmiş Kırgız bir yazardır. Kesin doğum tarihi bilinmediğinden, daha sonra kızı tarafından rastgele bir tarihin seçildiği bir aile geleneği aracılığıyla 14 Mayıs'ı doğum günü olarak kabul etmiştir.

1928-1931 yılları arasında Frunze'deki (günümüzdeki adıyla Bişkek) Tarım Teknik Okulu'nda, daha sonra ise Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat'ta bulunan Orta Asya Veteriner Enstitüsü'nde eğitim almıştır. Leninci Gençlik (Leninçil Caş) gazetesinde çalışmış (1931–1936), Kırgızistan Yazarlar Birliği'nde danışmanlık görevinde bulunmuş (1937–1947) ve Kırgız Devlet Yayınevi'nde (Kırgızmambas) editörlük yapmıştır (1949–1951).

Sovyet döneminde "milliyetçi yazar" olarak damgalanmış olsa da, daha önce almış olduğu Stalin Ödülü, kendisine yönelik siyasi baskıların sınırlı kalmasını sağlamıştır. Kırgız tarihinin nesnel bir şekilde incelenmesini desteklemiş, Kırgız dilinin gelişimine katkıda bulunmuş ve resmî aksaklıkları açıkça eleştirmiştir. Bu duruşu, bazı araştırmacıların onu "Sovyet dönemi Kırgız muhalifi" olarak nitelendirmesine yol açmıştır.

Yaklaşık yetmiş yıl boyunca Kırgız edebiyatının en önemli figürlerinden biri olmaya devam eden Sıdıkbekov, 19 Temmuz 1997'de Bişkek'te hayatını kaybetmiştir.

Edebî Kariyeri

Tügölbay Sıdıkbekov edebiyat hayatına şair olarak başlamıştır. İlk şiirlerinden biri olan *Bunlar Kim? (Bular Kimder?)*, 1 Mayıs 1930 tarihinde *Leninci Gençlik (Leninçil Caş)* gazetesinde yayımlanmıştır. Kısa bir süre sonra kaleme aldığı *Yaşlı Komuzcu (Çal Komuzçu)* adlı şiiri ise *Hücum (Çabuul)* dergisinde yer almıştır. İlk şiir kitabı *Mücadele (Küröş)* 1933 yılında yayımlanmış, bunu *Kahramanlar (Baatırlar)*, 1936) ve *Şair-Bülbül (Akın-Bülbül)*, 1938) izlemiştir. Aynı dönemde yazar, nesir alanında da eserler vermeye başlamıştır.

Kendi kuşağındaki birçok yazar gibi Sıdıkbekov'un ilk dönem eserleri de Kırgız toplumunda yeni sosyalist düzenin kurulmasıyla ortaya çıkan toplumsal değişimleri, emek hayatını ve dönüşen sosyal ilişkileri konu edinmiştir.

1937-1938 yıllarında iki cilt hâlinde yayımlanan *Keng-Suu (Keng-Suu)*, Kırgız edebiyatının ilk romanlarından biri kabul edilmektedir. Yazar, 1950'li yıllarda bu eseri yeniden gözden geçirmiş ve romanı 1955 ile 1958 yıllarında *Dağlar Arasında (Too Arasında)* adıyla tekrar yayımlamıştır.

Bu dönemde ayrıca *Şair-Bülbül (Akın-Bülbül)*, 1938), *Ala-Too'dan Yedi Kişi (Ala-Toodon Cetöö)*, 1939), *Gece Bekçisinden Haber (Tün Carçısınan Kabar)*, 1939) ve manzum masal türündeki *Açgözlü Baba (Aç Kız Ata)*, 1940) adlı eserlerini kaleme almıştır.

Savaş Günlerinde (Soguş Kündöründö), 1943) adlı öykü derlemesinde, İkinci Dünya Savaşı yıllarında toplumda öne çıkan dayanışma ve vatanseverlik temalarını işlemiştir.

Yazarın 1938-1940 yılları arasında kaleme aldığı ve 1946 yılında yayımlanan *Temir (Temir)* adlı romanı ise Güney Kırgızistan'da Sovyet iktidarının kuruluş sürecini konu almaktadır.

Sıdıkbekov'un edebî kariyerindeki önemli dönüm noktalarından biri *Bizim Zamanımızın İnsanları (Bizdin Zamandın Kişileri)*, 1948) adlı romanıdır. Eser ilk olarak *Sovyet Kırgızistanı (Sovettik Kırgızstan)*, günümüzdeki adıyla *Ala-Too*) dergisinde yayımlanmış, daha sonra Moskova'da Rusça olarak basılmıştır. Roman, 1949 yılında Stalin Ödülü'ne layık görülmüş ve yazarı Kırgız edebiyatının önde gelen isimleri arasına taşımıştır.

Savaş sonrasında çocuk edebiyatına yönelen Sıdıkbekov, *Dağ Çocukları (Too Baldarı)*, 1953) adlı eserini yayımlamıştır. Daha sonraki yıllarda ise en önemli eserlerinden biri olan *Kadınlar (Zayıptar)* romanını kaleme almıştır. Romanın ilk bölümü *Batırına (Batırına)* 1962 yılında yayımlanmış, ikinci bölüm *Geçit (Aşuu)* ile birlikte eserin tam metni 1966 yılında okuyucuyla buluşmuştur.

Yazarın sonraki eserleri arasında gençlik temasını işleyen *Akranlar (Kurbular)*, *İtiraf (Sır Açuu)*, 1977) ve *Dağlar Arasında (Too Arasında)* romanındaki karakterlerden birinin hikâyesini sürdüren *Yımanbay'ın Karakteri (Yımanbay Peyili)*, 1980) yer almaktadır.

Sıdıkbekov, yaşamının son dönemlerinde kaleme aldığı otobiyografik eserlerinde kendi hayatına ve tecrübelerine yer vermiştir. Bu kapsamda *Yol (Col)*, 1982) ve *Dağ Geçitlerinde (Bel-Beleste)*, 1996) adlı eserleri, yazarın yaşamına ışık tutan önemli kaynaklar arasında kabul edilmektedir.

Eser

Romanın *Kadınlar (Zayıptar)* adlı eserinin ikinci bölümü *Geçit (Aşuu)* adıyla 1966 yılında yazılmıştır. Bu başlık, dağ geçidini, başkarakterler Zuurakan ve Batiyna'nın hayatlarındaki önemli dönüşümün güçlü bir metaforu olarak kullanan sembolik bir anlam taşımaktadır. Bu çalışma, M. Çeçakovski tarafından yapılan ve 1972 yılında Moskova'da Sovetskiy Pisatel Yayınevi tarafından yayımlanan Rusça çevirisine dayanmaktadır.

Arka Plan

Romanın birinci kısmında, kadınların kaderinin aşiret düzeni ve zenginlerin gücü tarafından belirlendiği bir dönemi anlatmaktadır. 1917 Bolşevik Devrimi öncesindeki Kırgız toplumunda evlilik, çoğu zaman ekonomik ve siyasi çıkarlar için düzenlenmekteydi. Kadınlar ise borçların ödenmesi, akrabalık ilişkilerinin kurulması veya servetin korunması için kullanılan bir araç haline gelmiştir. Bu durum, özellikle "tütün gelini" (nasvay) anlaşmaları ve kaling (başlık parası) uygulamasıyla görülmektedir. "Tütün gelini" ifadesi, bir kızın değerinin yalnızca bir tutam tütüne indirgenmesini simgeleyen haksız evlilik anlaşmalarını ifade eder. Böylece Batiyna gibi kız çocukları daha doğmadan evlendirilmekte ve kendi gelecekleri hakkında söz sahibi olamamaktadır.

Romanda adalet sistemi de zenginleri koruyan geleneksel aşiret düzeni üzerine kuruludur. Yoksullar ve özellikle kadınlar, zorla evlendirilmeye ve şiddete karşı hiçbir hukuki koruma bulamazlar.

1916 Ayaklanması ve ardından yaşanan Büyük Göç (Ürkün), bu eski düzeni sarsar. Daha sonra Bolşevik Devrimi ile birlikte kadınlar ilk kez hukuki haklar kazanmaya başlar. Yeni Sovyet yönetimi zorla evlilikleri yasaklamış, kadınların eğitimini desteklemiş ve onlara kendi yaşamları hakkında karar verme hakkı tanımıştır. Romanın sonunda Batiyna'nın geleneksel eleçek yerine kırmızı başörtüsü takması, eski düzenden kopuşu ve kadınların özgürlük ile eşitlik arayışını simgelemektedir.

Romanın ikinci kısmında ise, ileride ünlü bir Sosyalist Emek Kahramanı olacak olan Zuurakan Kaynazarova'nın yaşamının erken dönemini anlatmaktadır. 18 Haziran 1902'de Kırgızistan'ın Çüy bölgesindeki Belek köyünde, yoksul bir köylü ailesinde dünyaya gelmiştir. Döneminin pek çok kırsal kızı gibi küçük yaştan itibaren tarımda çalışmaya başlamış ve 1929'da resmen bir kolektif çiftliğe (kolhoza) katılmıştır.

1935 yılında şeker pancarı yetiştirmeye başlayan Kaynazarova, Ukraynalı çiftçi Maria Demçenko'nun bir hektardan 55 ton ürün rekorundan ilham alarak bir hektardan 103 ton ürün elde etmiş ve dünya rekoru kırmıştır. Bu başarısı ona ulusal çapta ün kazandırmış, Moskova'ya davet edilmesini sağlamıştır. 34 yaşında Kremlin'de Lenin Nişanı ile ödüllendirilmiştir.

Kaynazarova, onlarca yıl boyunca olağanüstü yüksek verimleriyle tanınmış ve Kırgızistan'ın en önde gelen tarım emekçilerinden biri haline gelmiştir. İki kez Sosyalist Emek Kahramanı unvanına layık görülmüş, üç kez Lenin Nişanı almış ve SSCB Yüksek Sovyeti'nde birkaç dönem milletvekili olarak görev yapmıştır. 2015 yılından itibaren doğum günü, Kırgızistan'da "Kırsal Kadınlar Günü" olarak kutlanmaktadır.

KİŞİLER

Batiyna – Romanın başkahramanı; kadınların özgürlüğü, eğitimi ve eşitliği için mücadele eden kadındır.

Kazak – Batiyna'nın dürüst ve yoksul avcı babası; gelenekler ve borçlarına bağlıdır.

Abdirahman (Yaşlı) – Kazak'ın babası; Satılğan ile yaptığı evlilik anlaşması sonraki kuşakları etkiler.

Abdirahman (Genç) – Adıke'nin oğlu ve Batiyna'nın ilk kocası.

Adıke – Gücünü ve servetini kullanarak yoksulları sömüren kısıdır.

Alımbay – Asantay'ın oğlu ve Batiyna'nın ikinci kocası; ilgisiz ve kabadır.

Asantay – Yaşlı ve nüfuzlu bir aşiret lideri; geleneksel düzeni temsil eder.

Gülsün – Çocuk yaşta yaşlı Asantay ile evlendirilen genç kız; doğum sırasında hayatını kaybeder.

Abyl – Batiyna'nın ilk aşkı; zorla evlilikler nedeniyle kaybedilen mutluluğu temsil eder.

Yakimenko – Batiyna'yı koruyan ve yeni Sovyet düzeninde kadınların haklarını destekleyen askerdir.

Kaçıke – Köy komitesinin başkanı; Batiyna'nın okuma yazma çalışmalarını ve faaliyetlerini destekler.

Kanımbübü – Bir kuzu postu borcu karşılığında evlendirilen çocuk gelin; Batiyna yardım edve.

Serkebay – Geleneksel düzeni ve kadınlara yönelik baskıyı savunan nüfuzlu bir aşiret büyüğüdür.

Salkınay – Adıke'nin ikinci eşi; Batiyna'nın ilk evliliğinde ona sürekli eziyet eden acımasız kayınvalidesidir.

Zuurakan – Romanın iki ana kahramanından biri; Zuurakan Kaynazarova'dan esinlenilmiştir

Tekebay – Zuurakan'ın ilk eşi

Oroz – Bir tüccar ve Zuurakan'ın ikinci eşi

Buken – Serkebay'ın eşi; zengin evin hanımı

Serkebay – Zengin bir köy ileri geleni

Oşur – Oroz ile bağlantılı bir tüccar ve kumarbaz

Valentina Kopilova – Rus bir aktivist ve devlet görevlisi

Temirbolotov – Sovyet bir yetkili

Çolpon – Zorla evlendirilmek için kaçırılan genç bir kız

Cusup – Genç bir adam; daha sonra Batiyna'nın eşi

ÖZET

Romanın birinci kısmında, yaşlı avcı Abdırâhman'ın zengin toprak sahibi Satılğan ile torunları üzerine yaptığı eşitsiz bir evlilik anlaşmasıyla başlar. Her iki yaşlı öldüğünde, bu anlaşmanın getirdiği ağır sonuçlar oğulları Kazak ve Adıke'ye miras kalır.

Kazak, kızı Batiyna'yı yoksulluk içinde büyütürken; kibirli Adıke eski sözü hiçe sayar ve hakkını arayan Kazak'ı aşağılar. Zaman geçip Batiyna büyüdüğünde, geleneklerin ve toplumsal baskının etkisiyle Adıke'nin oğlu Abdırâhman ile evlenmeye zorlanır. Ancak kocasının evinde bir gelinden çok bir hizmetçi muamelesi görür; çeyizi küçümsenen ve kayınvalidesi tarafından sürekli ezilen genç kadın, bu baskıcı evliliğe daha fazla dayanamayarak kaçır.

Bu kaçışın ardından yaşanan hukuki ihtilaflar, mahkemenin Kazak'ı ağır bir tazminat ödemeye mahkum etmesiyle sonuçlanır. Babasını bu yıkıcı borç yükünden kurtarmak isteyen Batiyna, özünde soğuk, ilgisiz ve eğitimsiz bir adam olan Alımbay ile ikinci evliliğini yapmayı kabul eder.

Alımbay'ın hanesinde de kısıtlamalar ve duygusal ihmâl içinde yaşamaya devam ederken; zorla evlendirilme, kaçırılma ve şiddetle sınanan Gülsün, Gülbübü ve Kanımbü gibi diğer kadınlarla ortak bir kederde buluşur. Bu kadınlar, ataerkil baskı altındaki hayatlarında birbirlerine sığınarak güç bulurlar.

Tarihin akışı, bölgedeki şiddet olaylarının Çarlık baskısına karşı büyük bir ayaklanmaya dönüşmesiyle hızlanır. Yaşanan katliamların ardından Çin'e doğru kitlesel bir kaçış (Ürkün) başlar. Batiyna bu zorlu göç yolunda açlık, soğuk ve ölümle pençelesen mültecilere yardım ederek adeta bir umut ışığı olur.

Orta Asya şehirlerinde geçen sefalet dolu sürgün yıllarında gençlik aşkı Abıl ile yeniden karşılaşır. Yıllar süren sürgünün ardından mülteciler nihayet yurtlarına döner. Yeni siyasi düzenin gelişyle birlikte Batiyna artık eski feodal yapıyı tamamen reddeder.

Kendi kimliğini bulma yolunda eğitime ve kadın hakları mücadelesine yönelen Batiyna, hikayesini Doğu Kadınları Kongresi'ne katılmak üzere Moskova'ya doğru yola çıkarak yepyeni bir gelecekle taçlandırır.

Romanın ikinci kısmında Roman, Zuurakan ve Batiyna'nın yaşamlarını, geleneksel bey düzeninin çöküşü ile Sovyet iktidarının yükselişi döneminde izlemektedir. Zuurakan, zengin bir ailenin hizmetçisi olarak ağır baskı, hakaret ve şiddete maruz kalmaktadır. Şiddetli bir dayak sonrasında atları çalarak dağlara kaçır. Kocasıyla yüzleşir, açlık ve kurt saldırısına rağmen hayatta kalır. Daha sonra onu mal gibi gören tüccarların eline düşer. Oroz ile birlikte yaşamaya başlar; ancak kumar, ihanet ve güvensizlik evliliklerini yıkar. Oroz onu kumar masasında ortaya koyunca Zuurakan onu terk eder ve onurunu korumakta kararlı olduğunu gösterir.

Bu dönemde Batiyna köyünü terk ederek Sovyet toplumsal ve siyasal hayatına adım atar. Şehirde Valentina Kopilova ile tanışır ve kadınların siyasi çalışmalarına aktif biçimde katılır. Delege olarak uzun bir yolculuğa çıkar, bir kongrede kadınların çektiği acıları anlatan güçlü bir konuşma yapar ve daha sonra köylere yetkili olarak döner. Batiyna güçlü köy ileri gelenlerine meydan okumakta, suçları soruşturmakta, kaçırılan genç kız Çolpon'u kurtarmakta ve istismara uğrayan kadınlar için adalet talep etmektedir. Bir suikasta uğradıktan sonra eğitimine devam eder ve sonunda Cusup'le kendi özgür iradesiyle evlenir.

OLAYLAR

1. KISIM

Abdırâhman'ın Hayatı

Avcının Kaderi ve Korunma Yanılsaması Abdırâhman gençliğinde yetenekli bir avcıydı ve Kazak zenginlerinin yanında, isabeti ve gücü nedeniyle saygı görerek yaşamıştı. Ancak zamanla sömürüldü ve sonunda kendi halkına geri dönmek zorunda kaldı. Yaşlılığında güçlü toprak sahibi Satılğan'ın yakınına yerleşerek ondan korunma umdu. Oğlu Kazak da babası gibi güçlü bir avcı oldu. Kazak'ın avladığı hayvanları Satılğan'a sunması üzerine, Satılğan dışarıdan övgü dolu sözler söylerken, aslında onların bağımlılığından gizlice faydalanıyordu ve bu, görünürdeki cömertliğin ardındaki eşitsizliği ortaya çıkarıyordu.

Eşit Olmayan İnsanlar Arasında Bir Evlilik Anlaşması Abdırâhman, Satılğan'a hikâyeler anlatırken oğlu Kazak avladığı dağ koyununu hazırlıyordu. Kazak'ın becerisinden etkilenen ancak kendi çıkarını düşünen Satılğan, henüz doğmamış torunları için bir evlilik anlaşması önerdi. Buna göre Kazak'ın gelecekteki çocuğu kız olursa başlık parası av etiyse ödenecekti; Satılğan'ın torunu kız olursa onun katkısı yalnızca bir tutam nasvay olacaktı. Abdırâhman bu teklifi bir onur olarak gördü ve büyük bir minnettarlıkla yemin ederek kabul etti. Ailesinin durumunun yükseldiğine inanarak umutla evine döndü; ancak bu anlaşmanın daha en başından güçlü taraf lehine kurulduğunun farkında değildi.

Dünürlük Sözünün Bozulması Satılğan ile kurduğu bu yeni ilişkiden gurur duyan Abdırâhman, ailesine gelecekteki dünürlük bağlarına saygı göstermeleri gerektiğini sürekli hatırlatıyordu. Her iki yaşlı adamın ölümünden sonra Kazak, babalarının yaptığı evlilik anlaşmasının hâlâ geçerli olacağına güveniyordu. Yıllar sonra Satılğan'ın oğlu Adıke'nin yanına gittiğinde, dünürlük beklerken soğuk bir ilgisizlikle karşılaştı. Artık zengin bir ailenin başında olan Adıke, babalarının ettiği yemine rağmen onu neredeyse tanıımıyordu bile. Kazak'ın mütevazı yaşamı ile Adıke'nin giderek artan zenginliği arasındaki fark, toplumsal hayatta akrabalığın yerini çoktan gücün aldığını açıkça gösteriyordu.

Kazak'ın Dünür Evinde Aşağılanması Kazak, babalarının yaptığı evlilik anlaşmasını hatırlatmak için Adıke'ye gitti. Seyilkan onu nazıkçe karşılasa da Adıke soğuk ve küçümseyici bir tavır sergiledi ve dünürlük bağına önemsemedi. Kazak, yedi yaşındaki kızı Batiyna'yı sözleşmeye göre nişanlı olarak tanıttı ve gelecekteki damadı görmek istediğini söyledi. Adıke ise alay ederek, Kazak'ın çoktan başlık parasını aldığını ve kızını damada kendisinin götürmesi gerektiğini söyledi. Büyük bir aşağılanma yaşayan Kazak, yine de babasının yemini nedeniyle hediyelerini bırakıp geri döndü; zenginliğin artık onur ve adaletin yerini aldığını düşünerek evine döndü.

Batiyna'nın Çocukluğu ve Aile Yaşamı

Yoksulluk İçinde Sessiz Bir Onur Batiyna, yoksul bir avcı ailesinde büyüdü. Babası Kazak adlı dürüst ve yoksul bir avcıydı. Bu evde zenginlik değil, emek, dürüstlük ve iyilik değerliydi. Ailesi çocuklarını geçindirmekte zorlanıyor, annesi ise Batiyna'nın geleceği için gece gündüz çalışıyordu. Batiyna dikme, şarkı söyleme ve geleneksel oyunlarda yetenekliydi; ancak yıpranmış giysileri yüzünden varlıklı kızların alayına uğradı ve giderek topluluklardan uzaklaştı. Buna rağmen ne şikâyet etti ne de ailesini suçladı; yaşadığı durumu sessizce kabullendi.

Yerine Getirilmeyen Söz Batiyna, küçük yaşlardan itibaren onurun, çalışkanlığın ve iyiliğin zenginlikten üstün olduğunu öğrenerek büyüdü. Annesi Tattygul ona iyi bir eş olmanın gereklerini öğretirken, kadınların evlilikte yaşayacağı ağır hayat için içten içe kaygılanıyordu.

Batiyna, Adıke'nin oğluyla yıllar önce nişanlanmıştı; fakat anlaşmayı yapan yaşlıların ölümünden sonra ne haber gelmiş ne de başlık parası verilmişti. Bu sırada Adıke yeniden evlenmiş ve bu sözleşmeyi tamamen görmezden gelmişti. Batiyna evlilik çağına geldiğinde, ailesi büyük bir çıkmazın içine girdi: ne nişanı bozabiliyorlardı ne de gelenekleri çiğnemedi yeni bir yol bulabiliyorlardı. Sonunda Kazak, bu durumu görüşmek için Adıke'ye yeniden gitmeye karar verdi.

Kazak'ın Aşağılanması Güçlü manap Karaberk'in kızı Salkınay, Seyilkan'ın ölümünden sonra Adıke'nin ikinci eşi olmuştu. Erkek gibi yetiştirilen Salkınay ev işlerini küçümsüyor, yoksul ailelere tepeden bakıyordu. Batiyna'nın, Adıke'nin oğluyla evlenmesini uygun görmüyor ve Adıke'yi eski nişanı yok sayması için yönlendiriyordu. Kazak, ya söz verilen başlık parasını ya da kızının serbest bırakılmasını istemek için geldiğinde Adıke onu alaya aldı. Yıllar önce verilen bir tutam nasvayın zaten "ödeme" sayıldığını söyleyerek onu küçümsedi. Öfkeye kapılan Adıke, adamlarına Kazak'ı yurt iskeletine bağlayıp herkesin önünde kırbaçlamalarını emretti.

Evlilik Anlaşması ve Aile Beklentileri

Gücün ve Kibrin Gölgesi Adıke, gücün ve zenginliğin insanı adaletin üstüne çıkardığına inanan soylu atalarının kibirini miras almıştı. Ataları gibi o da geleneğin ve soy onurunun arkasına sığınarak yoksulları baskı altına alıyor, gücünü şiddetle gösteriyordu.

Buna karşılık Kazak, ağır bir aşağılanma yaşamasına rağmen onurunu koruyan dürüst bir avcıydı. O ve eşi, ailelerini geçindirmek için durmaksızın çalışıyor, Adıke'nin bir gün evlilik anlaşmasına

bağlı kalacağını umut ediyorlardı. Ancak bu güç karşısında hiçbir yaşlı sesini yükseltmiyordu. Sadece saygın bir bilge, Adıke'yi Kazak'ı serbest bırakmaya ikna edebildi. Kazak eve yaralı bir ruh haliyle döndü ve toplumlarında adaletin çoğu zaman yoksulu korumadığını acı bir şekilde fark etti.

Kabilenin Adıke'nin Zorbalığına Tepkisi Kazak'ın uğradığı aşağılanmadan sonra, Tanrı'nın adaleti üzerine düşünmeye başladı; neden suçsuzların acı çektiğini, güçlülerin ise cezasız kaldığını sorguladı. Akrabaları Adıke'nin zulmünü konuşmak için bir araya geldi. Birçok kişi, başlık parasını reddetmesi ve müstakbel dünürü olan Kazak'ı dövmesi nedeniyle evlilik anlaşmasının geçersiz sayılması gerektiğini savundu. Ancak bilge Sarala ihtiyatlı davranılması gerektiğini söyledi. Güçlü yöneticilerin ve yargıçların her zaman Adıke'nin yanında olacağını, onun serveti ve nüfuzunun adaletten daha ağır bastığını belirtti. Açık bir çatışmanın tüm kabileyi tehlikeye atacağını, bu yüzden en doğru yolun pazarlık ve dikkatli sözler olduğunu ifade etti.

Batiyna Nişanını Sorguluyor Batiyna çocukluğundan beri ev işlerinde ailesine yardım ediyor ve çalışkanlığıyla babasının takdirini kazanıyordu. Ancak Kazak'ın Adıke tarafından dövülerek eve dönmelerinden sonra, kendi isteği dışında yapılan evlilik nişanını sorgulamaya başladı. Geleceğinin neden başlık parası ve hayvanlar üzerinden konuşulduğunu, kendi iradesinin neden hiç dikkate alınmadığını düşündü. Yoksul ailesini suçlamadı ama içindeki belirsizlik onu sessiz ve içine kapanık biri hâline getirdi.

Köyde kuzeninin neşeli nişan töreni şarkılar ve kutlamalarla yapılırken, Batiyna yıpranmış kıyafetleri yüzünden oraya gitmedi; utanç içinde geri çekildi. Sayra'nın teselli etmeye çalışması bile gözyaşlarını dindiremedi, şüphelerini susturamadı.

Başlık Parası Sorunu ve Zorla Nişan

Başlık Parası Ödenmeden Gelen Damat Batiyna evlilik çağına geldiğinde, ailesi yıllar boyunca biriktirdikleri para ve avladıkları hayvanların kürkleriyle mütevazı bir gelinlik hazırlamaya çalışıyordu. Geleneklere bağlı kalan Kazak, başlık parası hiç ödenmemiş olmasına rağmen Adıke'yi kızı almaya çağırmak zorunda kaldı. Damat nihayet geldiğinde yanında ne hediye ne de tören vardı; geleneklere hiçbir saygı göstermemesi, Adıke'nin yoksul aileye olan küçümsemesini açıkça ortaya koyuyordu. Batiyna, yurtun içinden bu sahneyi izlerken hem gelecekteki kocasının görünüşünden hem de karşılama biçiminden derin bir yıkım yaşadı. Kazak'ın öfkesi ve Tattygul'un sessiz tesellisi, bu ailenin istemedikleri halde eşitsiz geleneklere boyun eğmek zorunda kaldığını gösteriyordu.

Batiyna İstemediği Bir Evliliği Kabul Eder Yurtun dışında saklanan Batiyna, damadını gizlice gördü ve hayal ettiği eşten tamamen farklı biriyle karşı karşıya olduğunu anladı. Umutsuzluğa kapılarak dağlara kaçtı. Orada Sayra onu teselli etti ve ailesi uğruna intihar düşüncesinden vazgeçmesi için ikna etti. Batiyna, ailesinin de bu düzenin kurucusu değil kurbanı olduğunu fark ederek kaderine katlanmaya, ancak iç özgürlüğünü korumaya karar verdi. Ailesini utançtan kurtarmak için bu evliliği kabul etti; düğünü kabul etmeyip sade bir ayrılıkla gitmeyi seçti ve mutsuz bir eve gireceğini bilerek hazırlanmaya başladı.

Batiyna ve Abyl'in Gizli Sözleşmesi Sonbahar eğlencelerinde Batiyna, salıncaklarda şarkı söyleyerek kısa süreliğine acısından uzaklaştı; Sayra ise onu istenmeyen dikkatlerden koruyordu. Bu sıradan kalabalıkların arasında, Batiyna gizlice sevdiği genç Abyl ile buluştu. İkisi, sevdikleri pınarın yanında buluşarak, zorla yapılan evliliğe rağmen birbirlerini bırakmayacaklarına söz verdiler. Abyl, ailesine zarar vermeden onu kurtarmanın bir yolunu bulmaya çalışacağını söyledi; Batiyna ise evliliği sadece geçici olarak katlanılacak bir durum olarak görüyordu. Bu vedalaşma, umutsuzluğu umuda çevirerek onları birbirine bağladı.

Avcının Hikâyesi ve Batiyna'nın Özgürlük Rüyası Batiyna evden ayrılmadan önce Kazak çocuklarına, dev gibi varlıkları yenerek halkını kurtaran cesur avcı Emil'in uzun hikâyesini anlattı. Emil'in cesareti, bilgeliği ve fedakârlığı, ezici kötülüğe karşı verilen mücadeleyi simgeliyordu. Hikâye bittikten sonra Kazak, kendisini de o efsanevi avcıya benzeterek Adıke'nin baskısından kızını kurtaramadığı için üzüntü duydu. O gece Batiyna bir rüya gördü: bir kartal Adıke'yi gökten aşağı atıyor ve Abyl ona artık özgür olduğunu, korkusuzca evlenebileceklerini söylüyordu.

Batiyna'nın Ailesine ve Abyl'e Vedası Batiyna sabah, zorla ayrıldığı hayatına gitmek üzereydi. Sayra'nın tesellisiyle birlikte, en mutlu anlarını yaşadığı pınara gitti ve gözyaşları içinde bir ağıt söyledi; Sayra'dan bu vedayı Abyl'e iletmesini istedi. Ailesi onu geleneksel koshok ağıtlarıyla uğurladı; bu ağıtlar sevgi, acı ve dualarla doluydu. Batiyna yola çıktığında beklenmedik bir şekilde Abyl ile karşılaştı. Aşklarını gizleyerek yalnızca birkaç kelime konuştular; birbirlerine sadık kalacaklarına dair sessizce söz vererek, tüm engellere rağmen bir gün yeniden kavuşma umuduyla ayrıldılar.

Salkınay'ın Evindeki Yaşam

Salkınay'ın Zorbalığı Batiyna Abdurahman'ın evine vardığında, onurlu bir kabul yerine aşağılanmayla karşılaştı. Evde hâkim olan Salkınay, gelenekleri hiçe sayarak onun çeyizini küçümsedi ve Batiyna'yı herkesin önünde aşağıladı. Düğün sırasında Batiyna evliliği kabul etmediğini açıkça söylese de, orada bulunanlar onun sessizliğini rıza olarak yorumladı. Bundan sonraki yaşamı sürekli bir baskı ve şiddet içinde geçti. Salkınay onu ağır işlere zorladı, aç bıraktı, dövdü ve sürekli olarak küçük düşürdü. Aynı zamanda Abdurahman'ı da Batiyna'yı "terbiye etmesi" için yönlendirdi. Batiyna bütün bu yaşananlara sessizce katlandı ve yoksulluğu nedeniyle bu düzenin içinde sıkışıp kaldığını hissetti.

Sevilenin Çağırısı Bütün bu baskıya rağmen Batiyna içindeki direnci kaybetmedi. Aşağılanma, ağır çalışma ve şiddet onu kırmak yerine daha da güçlendirdi. Abyl'e duyduğu sevgi ve özlem, onu hayatta tutan tek şey haline geldi. Sonunda kaçmaya karar verdi ve gece dağlara doğru yola çıktı. Ancak yorgunluğu ve takip edilmesi nedeniyle Adike ve adamları tarafından yakalandı. Onu cezalandırmak üzereyken, babasının dostu Cusup araya girdi ve Batiyna'yı ölümden kurtardı.

Batiyna'nın Kaçış Denemesi

Adaletin Başarısızlığı Cusup, Batiyna'yı Adike'ye teslim etmeyi cesurca reddetti ve ölen dostunun kızının kendi çocuğu gibi olduğunu, korunmayı hak ettiğini söyledi. Onu kısa süreliğine kurtarmış olsa da Adike, nüfuzlu elder Köböğön Ajı'ya başvurdu; onun otoritesi Cusup'tan daha güçlüydü. Kabile gücüne boyun eğmek zorunda kalan Cusup, toplumsal düzenin adaletsizliğini aşamayacağını kabul ederek Batiyna'yı üzüterek geri götürdü. Adike'nin kampına döndüğünde Batiyna aşağılandı, lanetlendi ve ağır bir halka açık cezaya mahkûm edildi. Yurt iskeletine bağlanarak acımasızca kırbaçlandı ve gelenek, güç ve toplumsal hiyerarşi tarafından desteklenen ataerkil otoritenin bir kurbanı olarak sessizce şiddete katlandı.

Bir Babanın Yakarması Batiyna'nın kaçmaya çalışıp yakalandığını öğrenen Kazak, kızının hayatından endişe ederek saygın elder Sarala'dan onun adına müdahale etmesini istedi. Adike'nin kendisini dinlemeyeceğini bilen Kazak, Sarala'nın otoritesine ve güçlü Akimkan ile akrabalığına güvendi. Sarala, Akimkan'ı Adike'nin davranışlarını soruşturmaya ve ailesinin ihlal ettiği gelenekleri hatırlatmaya ikna etti. Yaşlılar adalet ve aile onuru üzerine tartışırken Batiyna acı çekmeye devam etti. Acımasızca dövüldü, yurt iskeletine ve daha sonra karda bir direğe bağlandı; burada sürekli şiddet nedeniyle defalarca bilincini kaybetti.

Batiyna'nın Acı Şarkısı Batiyna, Kencekan'ın yurtunda zayıf düşmüş halde yatıyor ve ağır dayaklardan sonra yavaş yavaş iyileşiyordu. Yaşlı kadın ona baktı, yaralarını yıkadı ve teselli etmeye çalıştı. Kısa süre sonra Sarala, Cusup ve Akimkan'ın elçisinin Adike'nin köyüne geldiği ve yeni gerilimlerin başladığı öğrenildi. Bazı konuklar dövüldü ve yalnızca Akimkan'ın tehdidi Adike'yi geri adım atmaya zorladı. Cusup'un onun yüzünden cezalandırıldığını duyan Batiyna gözyaşlarına boğuldu. Sarala kısa süreliğine onu ziyaret etti ve ailesinden haberler getirdi, ancak onu oradan götüremedi. Hâlâ acı içinde tutsakken, aşk, özgürlük ve umuttan yoksun bırakılmış bir kadın hakkında hüznü bir şarkı söyledi.

İşlemeli İşaret ve Kaçış Zorlu bir kıştan sonra Batiyna, Salkınay'ın kontrolü altında ağır işlere devam etti; eriyen toprak üzerinde ağır keçe ve yün taşıdı. Bir gün, yük taşıyan bir boğayı sürerken bir atlı onun kökenini sordu. Batiyna, Jumgal'dan Sayak boyuna ait olduğunu söyledi. Bunun üzerine atlı ona işlemeli bir muska ve yastık kılıfı gösterdi. Batiyna bunların kendi çocukluk emeği olduğunu hemen tanıdı ve kimliği doğrulandı. Adam ona akşam gri yurtuna gelmesini söyledi; orada babasının küçük kardeşi Mukambet onu bekliyordu. O gece gizlice oraya gitti, onunla birlikte dağlardan kaçtı ve babası Kazak'ın yayla kampına ulaştı. Gözyaşları içinde yeniden bir araya geldiler.

Asantay, Barman ve Aynagül

Asantay ve Barman Arasındaki Çatışma Asantay ve Barman, binlerce yurt ve geniş sürülere sahip güçlü boy liderleriydi. Meralar, hayvanlar ve onur meselesi yüzünden sürekli çatışma halindeydiler. Barman'ın oğlunun bir baskında yaralanması, önceki gerilimi açık düşmanlığa çevirdi ve intikam tehditleri başladı. Yaşlılar barışı sağlamaya çalışsa da iki lider de geri adım atmadı ve istikrarsızlıktan en çok zarar gören yoksul göçerler arasında korku yayıldı.

Sonunda Barman'ın eşi Gülgakı araya girerek kan dökülmesini eleştirdi ve ortak akrabalığa seslendi; bu girişim yavaş yavaş gerginliği azalttı. Çatışma yatışınca Mirzakan, Asantay'ın yakın dostlarından biri, siyasi bir çözüm önerdi: iki aile arasında evlilik ittifakı kurulması. Barman'ın kızı Aynagül'ün Asantay'ın ailesine gelin verilmesiyle iki tarafın birleşebileceğini söyledi. Gurur ve iktidar hırsıyla hareket eden Asantay bu öneriyi ciddiyeyle değerlendirmedi ve geçici bir uzlaşma yolu açıldı.

Aynagül ve Bolot: Tartışmalı Kaçırılma Göç sırasında Aynagül, Kulbarak boyundan Bolot adlı genç bir adamla tanıştı. Bolot güçlü, kendinden emin ve kendisine nişanlanan Ramazan'dan farklıydı. Aynagül daha önce zorla yapılan nişanı reddettiği için Bolot ile gitmeyi kabul etti; bu nedenle ayrılışı kendi isteğiyle gerçekleşti, ancak daha sonra çevre tarafından "kaçırılma" olarak adlandırıldı.

Bolot ve arkadaşı Süleyman, Barman kampında güvenilen Kaldan aracılığıyla gizli bir plan yaptı. Aynagül'ün Ramazan ile evlenmek istemediğini düşünerek onun kendi rızasıyla ayrılabilmesine inandılar. Kaldan onu ikna etmeyi kabul etti ve Aynagül gizlice onun yardımıyla götürüldü. Bu olay halk tarafından kaçırılma olarak değerlendirildi ve Asantay'ın öfkesini yeniden artırarak intikam taleplerine yol açtı.

Boylar Arasında Savaş Tehlikesi Aynagül'ün ayrılması, Asantay ve Barman boyları arasında büyük bir çatışmaya dönüştü. Her iki taraf da bunu onur meselesi saydı. Silahlı atlılar hızla toplandı ve mesele küçük bir aile sorunundan geniş çaplı bir savaş hazırlığına evrildi. Otlaklar silahlı adamlarla doldu, savaş hazırlıkları başladı. Buna rağmen yaşlılar ve arabulucular sürekli barış çağrısı yaptı. Ancak gerilim düşmedi ve kan dökülmesi ihtimali çok yüksek hale geldi.

Savaşı Dönüş ve Aynagül'ün Kaderi İki taraf savaştan önce Süleyman, Aynagül'ü dağda toplanan yaşlıların yanına getirdi. Baskı altında Aynagül kendi iradesini açıkça ifade edemedi ve belirsizlik ortaya çıktı. Durum neredeyse savaşa dönüşecekken Nazarbay, Asantay ve Barman arasındaki görüşmeler sonucu kan dökülmesi engellendi.

Asantay gelini talep etti ve Bolot'un tarafı savaştan çekildi. Bu sırada Gülgakı, Aynagül'ün dönüşünü törenle organize etti; çeyizini hazırladı ve onu görkemli bir alayla geri götürdü. Aynagül ağlayarak ve içsel direniş göstererek götürülse de, boy onuru ve gelenek bireysel iradenin önüne geçti.

Aşkın ve Korkunun Yararı Abıl, Batiyna'nın büyük acılar yaşadığını öğrendikten sonra ağır bir ruhsal ve fiziksel hastalığa yakalandı. Annesi Tatina, daha önce altı oğlunu kaybetmiş olduğu için hayatta kalan tek çocuğu için endişelendi ve şifacılar başvurdu, ancak hiçbir şey fayda etmedi. Abıl hastalığının bedensel değil, kalbinden kaynaklandığını kabul etti; sevdiği Batiyna, istemediği bir evliliğe geri gönderilmişti. Akrabalar gelenek, başlık parası ve olası boy çatışmalarını tartışsa da Abıl yalnızca onu kurtarmaya odaklandı. Yaşlılar, gelenek ve servetin onun durumunu tehlikeli hale getirdiğini söylese de, o tüm risklere rağmen harekete geçmekte kararlıydı.

Kazak'a Yüklenen Ağır Tazminat

Adaletsiz Yargı Kazak günler süren yokluğun ardından yorgun ve kırılmış halde köyüne dönmüştü. Güçlü yaşlılar ve yargıçların bulunduğu büyük bir mecliste yargılanmaya zorlanmış, düşmanı Adike onu evlilik anlaşmasını bozmakla suçlamıştı. Duruşma sırasında Adike kendinden emin bir şekilde konuşmuş, başlık parasını tam olarak ödediğini ve Batiyna'nın kendi isteği dışında kaçtığını iddia etmişti. Yargıçlar gerçeğe değil, zenginlik ve nüfuza daha fazla değer vermişti. Kazak'ın itirazlarına, gelenek ve adalet hatıralarına rağmen karar onun aleyhine çıkmıştı. Ona, bir yoksul için imkânsız olan ağır bir hayvan tazminatı ödemesi emredilmişti.

Ailenin Acısı Kazak sonunda köyüne döndüğünde kendisinin bir gölgesine dönüşmüştü—yaşlanmış, güçsüz ve derinden aşılanmıştı. Ailesine başına gelenleri, davayı kaybettiğini ve adaletle olan tüm

umudunun neredeyse yok olduğunu anlatmıştı. Sözleri ağır bir taş gibi eve çökerken ev halkı sessizliğe bürünmüştü. Batiyna karanlığın içinden onu dinlemiş, kaderinin çoktan başkaları tarafından belirlendiğini anlamıştı. Akrabalar korku ve acıma içinde fısıldaşmış, gücün bir kez daha gerçeği yendiğini kavramışlardı. O gece Batiyna sessizce ağlamış, “mutluluk kuşunun” çok uzaklara uçtuğunu hissetmişti.

Batiyna’nın Kırılan Umudu Batiyna, Abıl’in elçilerinin babasının köyüne üç at ve bir deve hediyesiyle geldiğini sessizce izlemişti. Abıl’in onu almaya geldiğini hemen anlamıştı, ancak sunulan bu ödeme, aileye yüklenen kırk atlık ağır mahkeme tazminatını karşılamaya yetmiyordu. Babası Kazak, Adıke ve yargıçların vereceği cezadan korktuğu için bu teklifi reddetti. Aynı zamanda zengin akraba Kızırbay, Batiyna’yı kendi ailesine gelin etmek istediğini söylemiş, güvenlik ve statü sunmuştu. Sevgi ile yükümlülük arasında kalan Kazak, duygudan çok güvenliği seçti. Abıl’in elçileri eli boş geri dönerken Batiyna, mutluluk şansının bir kez daha elinden alındığını fark etti ve sessizce ağladı.

Batiyna’nın İkinci Evliliği

Kızırbay ve Batiyna’nın Kaderi Sonbahara gelindiğinde Kazak, uzak akrabası Kızırbay’ın evlilik teklifini kabul etti. Amacı, kızının geleceğini güvence altına almak ve Adıke’ye olan borcu ödeyebilmektir. Batiyna da yavaş yavaş babasının kararını kabullenmeye başladı; Abıl’e olan sevgisi sönmüş, yerini ailesine karşı bir sorumluluk duygusu almıştı. Annesi onu teselli ediyor, bu evliliği kader olarak kabul etmesini söylüyordu.

Kızırbay köye adamları ve gösterişli atlarıyla geldiğinde görüşmeler başlamaya hazırlanıyordu. Batiyna için bu an büyük bir endişe taşıyordu; hayatının yaşlılar tarafından yeniden belirlendiğini fark ediyordu. Atlılar nehre girdiğinde, kaderinin artık yaklaştığını hissetti.

“**Ayı**” Kızırbay düğün hazırlıkları sırasında Batiyna’yı gözlemledi ve damat olarak küçük kardeşi Alımbay’ı tanıttı. Kendinden emin ve rahat tavırlarıyla bu süreci resmî bir görücü usulü değil, aile içi bir iş gibi ele alıyordu.

Batiyna ise büyük bir hayal kırıklığı hissetti: Alımbay yavaş, beceriksiz ve ilgisiz görünüyordu; onu bir “ayı”ya benzetti. Kalbi onu hemen reddetti. Akşam toplantılarında Alımbay sessiz ve sakar davranarak bu izlenimi daha da güçlendirdi. Batiyna giderek daha çok sıkıntı yaşadı ve annesine bu evliliği zorla kabul ettirmemesi için yalvardı. Annesi ona acısa da, babası bu evliliğin aile için güvenlik sağlayacağını düşündü. Bu sırada Kızırbay ise sakın bir şekilde Batiyna’nın aklıyla kardeşini değiştirebileceğini savunuyor, onu kaderi kabul etmeye ve aile birliğini sürdürmeye çağırıyordu.

Batiyna’nın Şartlı Kabulü Batiyna, babasına duyduğu acıma duygusuyla yumuşadı ve Kızırbay’ın teklifini kabul etti. Alımbay hakkında hâlâ derin şüpheleri vardı; onu donuk ve etkisiz biri olarak görüyordu, ancak yaşlıların önünde sert konuşmayı artık sürdüremedi. Kızırbay ise sakın bir şekilde kardeşinin eksiklerini kabul ediyor, fakat akıllı bir kadının onu değiştirebileceğini savunuyordu. Uzun bir hikâye anlatarak sabır ve rehberlikle kocasını iyileştiren bir kadının onu nasıl saygın bir lidere dönüştürdüğünü örnek gösterdi. Bu hikâyeden etkilenen Batiyna evliliği şartlı olarak kabul etti: üç yıl boyunca kalacak ve Alımbay’ı “şekillendirmeye” çalışacaktı. Eğer değişmezse, özgürce ayrılma hakkını saklı tutacaktı. Bu anlaşma kesinleşti ve Batiyna yeni evine gönderildi.

Aynagül’ün Hikâyesi

Aynagül ve Manapbay’ın Gelişi Aynagül, Ramazan ile varlıklı bir evliliğe verilmişti, ancak kalbi kırgın ve öfkeliydi. Köyde yayılan söylentilerde kadınlar, geleneği reddettiği için onu sert biçimde yargıyordu. Statüsüne rağmen kendini tutsak hissediyor, evlendiği Ramazan’ın donukluğu ise umutsuzluğunu daha da artırıyordu. Özgürlük ve sevgiye özlem duyuyor, istemediği bir kaderi kabul etmeyi reddediyordu.

Bu sırada Asantay köyü ilkbahar toplantıları ve misafirlerle canlanmıştı. Bir gün Arstanalı’nın gururlu oğlu Manapbay, adamlarıyla birlikte köye geldi. Onun gelişi prestij ve hareketlilik getirdi; Asantay, aile itibarını güçlendirmek için görkemli bir karşılama yapılmasını emretti.

Manapbay’ın Aynagül’e Yönelik Planı Manapbay, zengin ve nüfuzlu bir genç olarak Barman köyüne saygın bir misafir gibi gelmiş, ancak gizlice Aynagül’ü kaçırmayı planlamıştı. Onun güzelliğinden ve duruşundan etkilenmiş, evli olduğunu görmezden gelerek onu sahiplenmeye karar vermişti.

Görünürde nazik bir misafirlik sürdürürken durumu dikkatle gözlemledi ve planını hazırladı. Yoldaşı Sancar'a (Sanjar) şiddetli diş ağrısı numarası yaparak geride kalmasını ve gecikme bahanesi oluşturmasını söyledi. Gelenek ve misafirliliği bir araç olarak kullanarak Aynagül'ü gece gizlice götürmek için fırsat yaratmayı amaçladı. Bu davranış, toplumsal düzen ile bireysel arzu arasındaki gerilimi ortaya koyuyordu.

Aynagül'ün Kaçırılışı Manapbay Barman köyünde ağırlandı ve büyük saygı gördü. Ziyareti sırasında Aynagül'e ilgi duymuş ve onun evli olmasına rağmen onu götürmeye karar vermişti. Sancar'ın yardımıyla bir plan kurarak Aynagül'ün evinden uzaklaştırılmasını sağladı. Onun ortadan kaybolması köyde büyük bir şok yarattı ve haber hızla çevre topluluklara yayıldı. Yaşlılar geleneklerin bozulmasını ve toplumsal düzenin sarsılmasını tartıştı. Manapbay köyden ayrılırken kendinden emindi, ancak yaptığı eylemler çevrede gerilimi artırmıştı.

Aynagül'ün Yüzleşmesi Aynagül Manapbay'ın evine getirildiğinde kendini aşağılanmış ve tutsak hissediyordu. Yeni durumunu kabul etmeyi reddetti ve Manapbay'a açıkça karşı çıktı. Manapbay'ın annesi, aile onurunu korumak için onu geri göndermesini istedi ve bu baskı altında Manapbay Aynagül'den uzak durmaya başladı. Aynagül daha sonra doğrudan onunla yüzleşerek ihaneti ve verilen sözlerin bozulmasını yüzüne vurdu. Bu direniş ev içindeki çatışmayı daha da derinleştirdi. Manapbay ise arzu, itibar ve aile beklentileri arasında sıkışmış, durumu barışçıl şekilde çözemeyen biri haline geldi.

Gülşün ve Batiyna

Zorla Evliliklerde Kırılganlık Atantay'ın eşi öldükten sonra, seksen yaşında yeniden evlenmiş ve bir ayakkabıcının genç kızı Gülşün'ü evine almıştı. Gülşün hâlâ bir çocuk gibi davranıyor, bebeklerle oynuyor ve yaşlılarıyla vakit geçiriyordu; ancak kimse bu evliliği sorgulamaya cesaret edemiyordu.

Gülşün, bir çocuk gelin olarak yaşamış, ne kadınlığını ne de kabul görmeyi deneyimleyebilmişti. Batiyna ona şefkatle yaklaşmış, Gülşün ise yaşlı kocaya dair korku ve kafa karışıklığını açıkça paylaşmıştı. Ayrıca Gülşün, Batiyna'nın kocasının da zihinsel olarak donuk olduğunu ve çok az konuştuğunu söylemişti. İki kadın, eşitsiz evlilikler içinde kendi acılarını ve kırılganlıklarını paylaşmıştı.

Batiyna ve Alımbay: Sessiz Evlilik Batiyna, Alımbay'a beyaz yün bir kaftan giydirmiş ve ona ipek püsküllü bir kalpak yapmıştı; onun Abıl gibi saygın görünmesini umuyordu. Ancak Alımbay hiçbir teşekkür göstermedi, homurdanarak kıyafetleri beceriksizce giydi ve yürürken sürükledi. Kalpak kulağının üzerine kaydı ve neredeyse düştü. Batiyna büyük bir hayal kırıklığı hissetti ve nazik, sevecen ve sıcak bir rüzgâr gibi olan Abıl'ı hatırladı. Gece uyuyamadı, mutsuz hayatını düşündü. Alımbay ise sessizdi, kaba cevaplar veriyor ve sık sık susmasını söylüyordu.

Kuzu Derisi Borcu Yoksul ailelerden oluşan bir grup, zengin boyların yakınında yaşıyordu. Genç Asanbay, geleneksel bir şapka yapmak için tefecilik yapan Tilep'ten bir kuzu derisi ödünç aldı ve karşılığında ot biçmeyi vaat etti. Ancak hastalanınca sözünü yerine getiremedi.

Tilep, bunun üzerine kırk koyunluk imkânsız bir borç talep etti. Ödeyemeyen Asanbay'ın akrabaları, borcu kapatmak için dul bir kadının on iki yaşındaki kızı Kanymbübü'nün Tilep ile evlendirilmesine karar verdi. Annesi çaresizce yalvardı, ancak karar değişmedi.

Kanymbübü kaçmaya çalıştı, fakat yakalanarak elli yaşındaki tefeciyle evlenmeye zorlandı ve tek bir kuzu derisinin bedeli haline geldi.

Gülbübü'nün Hikâyesi

Serkebay'ın Gülbübü'ye Aşkı Zengin Serkebay, pazarda satmak üzere beş yüz besili koyunla Andican'a doğru yola çıktı. Yolculuk sırasında saygın boy lideri Temirkan'ın kampında durdu; burada kendisi ve adamları ev sahipleriyle esprili sohbetler etti ve misafirperverlik gördü. Yurt içinde Serkebay, Temirkan'ın en büyük kızı Gülbübü'yü sessizce nakış işlerken fark etti. Diğer genç kadınlardan farklı olarak misafirlerin arasında kendinden emin bir şekilde duruyordu. Güzelliği, zarafeti ve özgüveni Serkebay'ı anında etkiledi. Andican'a sadece hayvan ticareti için gitmeyi planlamışken, gizlice adamına Gülbübü'nün nişanlı olup olmadığını araştırmasını söyledi.

Gülbübü'nün Serkebay'ın İkinci Eşi Oluşu Abike, Gülbübü'nün uzun süredir nişanlı olduğunu, ancak nişanlısının hastalandığı için onu alamadığını öğrendi. Abike'nin teşvikiyle Serkebay, Temirkan'a beş yüz koyun ve kırk at teklif ederek eski nişanı bozmasını sağladı. Temirkan bu olağanüstü başlık parasını kabul etti ve Gülbübü'yü zengin bir çeyizle gönderdi.

Gülbübü evliliği kabul etse de Serkebay'ın ikinci eşi olarak evine girdi. İlk eşi Bükün ve yetişkin çocukları bu kararı açıkça küçümsedi; onun önce oğullarını evlendirmesi gerektiğini söylediler. Serkebay bu tepkileri görmezden geldi ve Gülbübü'ye bağlılığını sürdürdü.

Serkebay'ın Servet Gösterisi Gülbübü ile evlendikten sonra Serkebay neredeyse yurdundan çıkmadı ve tüm zamanını genç eşine adadı. Güzelliği tüm bölgede hayranlık uyandırdı. Buna karşılık ilk eşi Bükün bu evliliğe şiddetle karşı çıktı ve Serkebay'dan birini seçmesini istedi. Serkebay ise onun itirazlarını önemsemedi ve Gülbübü'ye evli kadın başlığını çıkarıp beş genç kız örgüsü ve samur süslemeli bir başlık taktırdı. Bu değişimi büyük bir şölenle kutladı. Bu davranış eşitlikten değil, Serkebay'ın kibri, serveti ve toplum önünde gücünü gösterme arzusundan kaynaklanıyordu.

Arstanalı'nın Manapbay'ı Savunması Manapbay'ın Aynagül'ü kaçırmamasından sonra, Aynagül'ün kayınpederi Asantay adalet aramaya hazırlanmıştı. Ancak yüz yaşını aşmış olan Kağan Arstanalı bu şikâyeti küçümseyerek reddetti. Asantay'ı ve tüm boyunu kendisinden aşağı gördüğünü söyledi ve bir hükümdar oğlunun istediği kadını alma hakkı olduğunu iddia etti.

Arstanalı özelde Manapbay'ın düşüncesiz davrandığını kabul etse de, soyunun itibarını korumak için onu açıkça savundu. Ata kılıcını ve tüfeğini Manapbay'a verdi, yaşlılara Asantay'ın başvurusunu reddetmelerini emretti ve onu durdurmak için silahlı atlılar gönderdi. Asantay yolda yakalandı, aşağılandı, dövüldü ve buz gibi nehre sokuldu. Böylece siyasi gücün adaletin ve boy hukukunun yerini aldığı açıkça gösterildi.

Bükün'ün Kıskanç Planı Serkebay'ın ilk eşi Bükün, genç eşi Gülbübü'ye gösterilen ilgi ve ayrıcalıklardan rahatsızdı. Çoban Dubana'nın kıyafetlerini gizlice Serkebay'ın yurduna yerleştirdi ve ardından onun geceyi Gülbübü ile geçirdikten sonra kaçtığını iddia etti.

Bu suçlama kısa sürede köye yayıldı ve Gülbübü savunma hakkı verilmeden zina ile suçlandı. Dubana suçlamadan korkarak kaçtı ve sorgulanamadı. Akrabaların ve köy yaşlılarının baskısı altında Serkebay, onurunun ihlali iddiasıyla Gülbübü'nün cezalandırılmasına izin verdi.

Gülbübü'nün Açıkça Aşağılanması Çocuklar korkuyla yurlara sarılırken, genç erkekler ve kadınlar paniğe kapılıp dağıldı; köyde huzursuz bir sessizlik oluştu ve köpekler bile susmuştu. Abike'nin emriyle köylüler cezalandırma için toplandı ve Gülbübü'nün hiçbir korumasının olmadığını, başlık parasının "çoktan karşılandığını" ilan etti. Onun dövülmesini, dikenli bir çalıya sarılmasını, saçlarının kazınmasını ve bedeninin herkesin önüne serilmesini emretti; bunun diğerlerine ibret olması gerektiğini söyledi. Gülbübü, hiçbir suç işlemediğini haykırarak ağladı, ancak dayak durmadı ve vücudu kana bulanıp yere yığıldı. Ardından aşağılanarak bir deveye bindirildi ve köy içinde dolaştırıldı; bu sırada "zina eden kadınların böyle cezalandırılacağı" tekrar tekrar söyletildi.

Kadınların Acısı ve Paylaşılan Dayanışma Batiyna, Gülbübü'nün aşağılanmasına tanık olduktan sonra şok içinde yurduna döndü ve büyük bir çaresizlik hissetti. Gülşün onu teselli etmeye çalıştı, ancak sözleri adaletsizliğe boyun eğmiş bir kabulleniş taşıyordu.

Kısa süre sonra korkmuş genç gelin Kanymbübü geldi; Gülbübü'nün develerle dolaştırılışını görmüş ve kocası Tilep tarafından tehdit edilmişti. Gözyaşları içinde ne yapacağını bilemiyordu. Kadınlar onu teselli etmeye çalışarak ya akrabalarından yardım istemesini ya da daha büyük şiddetten kaçınmak için sessizce kaderine katlanmasını söylediler.

Kanymbübü'nün masumiyeti ve korkusu, zorla evlendirilen kadınların kırılganlığını açıkça ortaya koyuyordu. Batiyna ve Gülşün, acı içinde olsalar da sistematik baskının ve adalet eksikliğinin farkındaydılar.

Erkegan'ın Evliliği Batiyna kaderini kabullenmiş gibi görünüyordu ve Alımbay ile yaşamaya devam ediyordu; ancak Alımbay kaba ve duygusal olarak uzak kalıyordu. Batiyna sık sık kaybettiği mutluluğun simgesi olarak Abıl'i rüyalarında görüyordu.

Zamanla daha sabırlı ve daha az isyankâr hale geldi. Kendini, Erkegan'a ev içi beceriler, görgü kuralları ve evlilik görevlerini öğreten bir rehber rolüne adadı. Erkegan'ın evliliği düzenlendiğinde, Batiyna onu hazırlıklar ve törenler boyunca yönlendirdi. Vedalaşma oldukça duygusaldı; şarkılar, dualar ve hüznle doluydu. Batiyna, bir başka genç kızın daha evlilik hayatına sessizce geçişini kabullenerek onu uğurladı.

Batiyna'nın Açıkça Aşağılanması

Boluş ile Karşılaşma Batiyna, Kızırbay için söz verilen atı almak üzere güvenle yolculuk etti ve Esen ile eşi Ciyde'nin misafirperver yurduna ulaştı. Orada bir atlı olarak gücü, zekâsı ve zarif davranışlarıyla takdir topladı. Kısa süre sonra Boluş Maralbay ve adamları misafir olarak geldi. Onlar, ev sahiplerinden itaat ve saygı bekliyordu. Ancak konuklar Batiyna'ya alaycı ve saygısız bir ilgi gösterdi; Esen ise ortamı dengelemeye çalıştı.

Gece Boluş, Batiyna'nın uyuduğu alana girmeye kalkıştı. Batiyna buna sert bir şekilde karşı çıktı, öfke ve onurla onu reddetti. Bu durum karşısında utanan Boluş ertesi sabah erken saatlerde köyden ayrıldı ve bir daha yüzleşmedi.

Onur Davası Batiyna, Esen'in yurdunda Boluş'un kendisini aşağılamaya çalıştığı geceyi hatırladı ve kendini savunmak için onu itti. Maralbay ve adamları bu olayı intikam almak için çarpılarak söylenti haline getirdi. Dedikodu kısa sürede ailesine ulaştı ve boyun itibarını tehdit etti.

Batiyna kararlı bir şekilde Boluş'la halka açık bir yüzleşme talep etti. Ancak korku ve gelenek, Kızırbay'ı ve diğerlerini susturdu. Boluş geldiğinde Batiyna onun gerçek yüzünü herkesin önünde cesurca ortaya koydu, fakat sesi gelenek tarafından bastırıldı.

Ziyaretçiler kırılgan bir şekilde ayrıldı. Daha sonra kocası onu dövdü ve Batiyna yine yalnız bırakıldı.

Boyun Kararı Batiyna'nın Boluş karşısındaki cesur tavrına tanık olan bazı kişiler onun cesaretini gizli bir hayranlıkla andı. Bazıları onun halkın lideri olabileceğini, Maralbay gibi insanların ise onur getirmediğini söyledi. Ancak kimse açıkça onu savunmadı. Boluş'tan korkan Kızırbay, "dokuzluk ceza"yı kabul etti ve Batiyna'ya olan saygısı azaldı. Onu suçlamaya başladı, özgürlüğüne izin verdiği için kendini lanetledi. Öfkeyle karısına, Alımbay'a Batiyna'yı daha sert disipline etmesini söylemesini emretti. Böylece Batiyna'ya yönelik cezalandırma planları güçlendi.

Batiyna'nın Baskı Altına Alınması Cezalandırmadan sonra Serkebay, Gülbübü'nün ailesini ziyaret etmesine izin verdi; ancak Gülbübü geri dönmedi ve bu durum köy yaşlılarını öfkeliendirdi. Onun yokluğu Kara-Saz boyu için bir utanç olarak görüldü. Söylentiler yayıldı; Tazabek ve diğerleri onur ve intikam üzerine tartıştı, Serkebay'ın zayıflığını suçladı ve kadınların davranışlarını eleştirdi. Kızırbay giderek daha kaygılı hale geldi ve ailesinin itibarından korktu. Yaşlıların etkisiyle Batiyna'nın sıkı kontrol edilmesi gerektiğine inandı. Turumtay da onu etkileyerek Batiyna'nın saygısız ve tehlikeli olduğunu söyledi. Sonuç olarak Batiyna eski saygınlığını kaybetti; izlenmeye, kısıtlanmaya ve zaman zaman dövülmeye başladı. Zamanla açıkça direnmeyi bıraktı ve duygusal olarak hissizleşti; artık kimsenin onu korumayacağını anladı.

Batiyna Özgürlüğe Bir Yol Arıyor Tilep, genç eşi Kanymbübü'nün sık sık Batiyna'yı ziyaret etmesini kabul edemedi. Batiyna'yı kötü bir etki olarak görerek eşini dövdü ve Kızırbay'a şikâyet etti. Tilep gittikten sonra Alımbay Batiyna'yı yeniden ağır şekilde cezalandırdı; Kızırbay ise hiçbir şey yapmadı. Yaşlı Gülşün bile şiddetin durması için yalvardı, ancak kimse onu dinlemedi. Batiyna duygusal olarak tamamen kırıldı ve yalnızlaştı. İnsanlardan uzak durdu, tek başına dolaştı ve hüznü şarkılar söyledi. Evliliğinden kurtulmanın yolunu ararken iyi kalpli molla Tagay'a gitti. Ancak Tagay, evliliğin şeriat hukukuna göre geçerli olduğunu ve kocanın rızası olmadan bozulamayacağını söyledi. Bu cevap Batiyna'yı derin bir umutsuzluğa sürükledi.

Abıl ile Batiyna'nın Mutsuz Aşkı

Abıl'ın Geri Dönüşü Batiyna uzun süredir ailesini görememişti ve Kızırbay'ın evindeki yaşam yalnızlığını daha da derinleştiriyordu. Bir gün beklenmedik bir şekilde ilk aşkı Abıl ile karşılaştı. Zaman Abıl'i

değiştirmişti; daha yaşlı görünüyordu, zorlukların izlerini taşıyor, teni koyulaşmış ve gözleri yorgun bakıyordu. Ancak bakışlarında hâlâ Batiyna'ya dair aynı sessiz acı ve söylenmemiş duygular vardı. Batiyna duygularını gizlemeye çalıştı ve ona uzak bir akrabaymış gibi resmî davrandı. Çay ve kımız ikram ederken içinden özgürlük özlemi duyuyor ve onun hayatını merak ediyordu. Bu karşılaşma eski yaraları ve söylenmemiş aşkı yeniden açtı.

Abıl'ın Sessiz Aşkı Abıl misafir olarak gelmişti, ancak sakın görünüşünün altında derin bir duygusal fırtına taşıyordu. Sessizce otursa da zihni tamamen Batiyna ile doluydu. Zorla ayrıldıkları günü, onu kaybetmenin acısını ve ardından gelen uzun sessizlik yıllarını hatırlıyordu. Hayat onu başka bir evliliğe sürüklemişti; eşi iyi ve şefkatliydi, ancak kalbi hiçbir zaman Batiyna'dan tamamen kopmamıştı. Batiyna'yı yeniden görmek, içinde gömdüğü her şeyi yeniden uyandırdı. Açıkça konuşamadığı için kendini uzak bir akraba gibi saygılı davranmaya zorladı ve duygularını gizledi. Aynı zamanda ona içten içe huzur diledi; artık bir araya gelemeyecek olsalar bile.

Abıl'ın Şarkısı ve Gücün Sessizliği Misafirler, Batiyna'nın yurdunda toplanmış ve bir zamanlar onun sevdiği adam olan Abıl'ı merak etmişti. Abıl, ayrılık üzerine hüznü şarkılar söylediğinde kadınlar gizli bir duyguyla dinledi, erkekler ise huzursuz oldu. Arkadaşı Sansızbay, Abıl'ın unutulmamış aşkının derinliğini ortaya koyan "Abıl'ın Şarkısı"nı açıkça seslendirdi. Melodi dinleyenler arasında hayranlık, kıskançlık ve şüphe uyandırdı. Abıl dışarıdan sakın görünse de geçmiş hayatının açığa çıkmasından etkilenmişti. Batiyna sessiz, kendinden emin ama derinden sarsılmıştı. Abıl'ın eşi Gülcan ise öfke göstermeden gerçeği kabullendi; ilk aşkın gücünü anladı. Abıl köyden ayrılırken, köy halkı onun sanatına duyulan hayranlık ile uyandırdığı duygulardan duyulan korku arasında ikiye bölündü.

Kanymbübü'nün Hikâyesi

Altınay'ın Şarkısı ve Batiyna'nın Yardım Talebi Demir-komuz (ağız kopuz) ustası Altınay'ın ünü tüm Kırgız topraklarına yayılmıştı. Nerede çalsa insanlar onun müziğini dinlemek için toplanıyor, şarkıları yurtları duygu ve sevinçle dolduruyordu. Yorgun yaşlılar bile onun ezgilerinden etkileniyordu; böylece adı vadiler boyunca bilinir hale gelmişti. Kızırbay köyünde bulunduğu sırada Batiyna onunla karşılaştı ve derinden etkilendi. Ancak bu hayranlığın arkasında bir hüznü vardı. Batiyna gizlice Altınay'dan yardım istedi ve zalim Tilep ile zorla evli olan genç Kanymbübü'nün durumunu anlattı. Batiyna, saygın akraba Naimanbay'a haber verilmesini ve Şeriat hukukuna göre kızın kurtarılması için bir yol aranmasını rica etti. Altınay dikkatle dinledi ve mesajı iletmeyi kabul ederek yolculuğuna devam etti.

Kanymbübü'nün Özgürlük Mücadelesi Kış boyunca Batiyna ve Kanymbübü, uzak dağ yoluna bakarak kurtuluş umuduyla beklediler. Batiyna genç kıza teselli veriyor, amcası Naimanbay'ın mutlaka geleceğini söylüyordu. Ancak belirsizlik ve korku zamanla umutlarını zayıflattı; sert kış koşulları yolculuğu neredeyse imkânsız hale getirmişti. Bahar yaklaşırken göçebe çobanlar vadileri doldurdu ve hayat yeniden canlandı. Buna rağmen Kanymbübü kaygı içinde beklemeye devam etti; Batiyna ise yardımın hiç gelmeyebileceğinden korkuyordu.

Başarısız Başvuru Yaşlılar meclisi, Tazabek ve Kızırbay'ın etkisi altında kalarak Naimanbay'ın Kanymbübü'yü kurtarma talebini reddetti. Kızın açık itirazı ve zorla evlendirilmiş olması dikkate alınmadı; "tanıklar" onun sözlerini çarpıttı ve molla kararı seçici bir şeriat yorumu ile meşrulaştırdı.

Naimanbay tazminat teklif ederek merhamet istedi, ancak meclis onur ve toplumsal itibarı adaletin önüne koydu. Utanç ve dedikodu korkusu merhametten daha ağır bastı. Sonuç olarak karar kesinleşti: Kanymbübü Tilep ile kalacaktı. Yıkılan Naimanbay öfkeyle ayrıldı; genç kızın son umudu sessizlik, acı ve geri dönülmez bir umutsuzluğa dönüştü.

Kırılan Hayatlar, Kaybolan Umut Batiyna tüm gücüyle çalışıp zorluklara katlanırken, Kanymbübü zorla evliliğinde tutsak kaldı. Kanymbübü kocasının evinden utanç içinde ayrıldı ve bir daha geri dönmedi; toplumsal yaşamdan kayboldu. Annesi Ziyada, kızını kurtaramamanın getirdiği uzun hastalık ve çaresizlik içinde hayatını kaybetti.

Daha sonra yaşlı Atantay evinde sessizce öldü; bu da aile için bir başka kayıp oldu. Gülşün ise hamile ve duygusal olarak yorgun halde dul kaldı ve ritüel yükümlülüklerin altında ezildi.

Tekrarlanan başvurulara rağmen toplum Kanymbübü'yü serbest bırakmayı reddetti ve umut tamamen çöktü. Batiyna başkalarına destek olmaya devam etti, ancak her ölüm onun içindeki acıyı, adaletsizliği ve sessizliği daha da derinleştirdi.

Gülşün ve Atantay'ın Ölümü Gülşün henüz küçük bir kızken yaşlı Atantay'a verilmişti. Gelenek, sessizlik ve itaate dayalı bir dünyada büyüdü; hüznünü ise yumuşak bir gülümsemenin ardına saklamayı öğrendi. Atantay yaşlılıktan öldüğünde, onun "saygın eşi" olarak yas törenine katıldı ve onun için ağıt yakıldı. Daha sonra doğum sırasında Gülşün uzun ve acı bir süreç yaşadı; hiçbir şifacı onu kurtaramadı. Genç yaşta, ailesinden af ve dua isteyerek hayatını kaybetti. Gülşün, Atantay'ın yanına gömüldü ve ölümü aynı evde yaşanan üçüncü trajedi olarak, sessizce birbirini izleyen üç hayatın sonunu oluşturdu.

Batiyna'nın Uyanışı ve Son Mücadelesi

Batiyna'nın Direnişi Gülşün'ün ölümünden sonra Batiyna, onu tepeler boyunca kovaladığı ancak Gülşün'ün sürekli "ben öldüm" diyerek kayborduğu rüyalar görmeye başladı. Gerçek hayatta ise Batiyna giderek daha cesur hale geldi; yoksullara yiyecek ve hayvan yardımında bulunuyor, ev içi otoriteye açıkça karşı çıkıyordu. Bir gün misafirlerin ve bir molla'nın bulunduğu bir toplantıda Şeriat'ın kadınların acılarını görmezden geldiğini söyleyerek onu eleştirdi ve bu düzene bağlılığını reddettiğini ilan etti. Ardından kadınların kaderini öğrenmek umuduyla Andican'dan gelen bir falcıyla görüşmek üzere yola çıktı; ancak falcı köyden ayrıldığı için onunla karşılaşamadı. Eve döndüğünde, kocasının onu şiddetle kontrol etme girişimine de direndi.

Batiyna ve Hakikatin Arayışı Batiyna adalet arayışıyla şehre gidip büyük mollalarla görüşmeyi düşündü; kadınların kaderine dair gerçek cevabı onlardan öğrenmeyi umuyordu. Köyünde eğitilmiş insan neredeyse yoktu; yalnızca yaşlı hacılar ve Rus okulunda okuyan Kachyke vardı. Batiyna, şehir hayatını, farklı halkları ve onların geleneklerini ondan öğrendi. Şehre gitmedi ve Andican'daki falcıyla da buluşamadı. Ancak kadınların çektiği acılar üzerine derin düşüncelere daldı ve Kırgız kızlarının eğitilmiş ve özgür olacağı bir gelecek hayal etti.

Batiyna ve Zuurakan'ın Karşılaşması Batiyna, ağır odun taşıyan genç hizmetçi Zuurakan ile karşılaştı. Zuurakan, kayalık yamaçlardan yakacak topladığını ve Buken'in evinde çok ağır koşullarda çalıştığını anlattı. Batiyna ona nazik davrandı, gücünü küçümsememesi gerektiğini ve kimsenin onu sömürmesine izin vermemesi gerektiğini söyledi. Zuurakan ise borç nedeniyle evlendirildiğini ve zorla çalıştırıldığını anlattı. Batiyna, bay (zengin) evlerindeki zulme karşı onu uyardı. İki kadın ayrıldı, ancak Zuurakan Batiyna'nın sözlerini unutmadı; daha sonra onun adını andığı için azarlanacaktı.

Batiyna'nın Planı ve Otoriteyle Çatışma Batiyna, Zuurakan'ı ikna ederek Çüy Vadisi'ne kaçma planı yaptı; orada özgürlük bulmayı umuyorlardı. At, yiyecek ve kıyafet değiştirme hazırlayacaklardı; Batiyna erkek kıyafeti giyecek, Zuurakan ise farklı bir soylu kıyafeti kullanacaktı. Ancak yola çıkmadan önce bir Rus yönetim görevlisi olan Jarban'ın (yerel idare memuru) halka ait atları yasa dışı şekilde topladığına tanık oldu. Öfkeyle ona karşı çıktı ve at üstünde onunla mücadele ederek onu darp etti. Böylece onun direnişi daha doğrudan ve cesur bir hal aldı.

Batiyna'nın Başkaldırısı ve Jarban'ın Cezalandırılması Carban Batiyna'ya saldırdı, ancak Batiyna geri çekilmedi ve çalınan atların bırakılmasını talep etti. Diğer çobanlar da olay yerine gelerek onu destekledi. Batiyna, halka seslenerek onurlarını korumalarını ve memurun zulmünü durdurmalarını istedi. Carban kalabalık tarafından yenilince atından atlayıp af diledi ve suçun volost yöneticisine ait olduğunu söyledi. Çobanlar onu öfkeyle dövdü; Batiyna ise onun korkaklığını küçümsedi. Jarban aşağılanmış halde kaçtı ve köylüler devlet görevlilerinin baskısına karşı direnişlerini yeniden doğruladı.

Direniş ve Kaçışın Çöküşü Batiyna, Zuurakan'ı direnişe teşvik etti ve Tekebay ile birlikte Çüy Vadisi'ne kaçma planını sürdürdü. Ancak tam bu sırada Çarlık Rusyası'na karşı büyük bir ayaklanma başladı ve köyler paniğe sürüklendi. Silahlı ve silahsız insanlar toplanıyor, aileler hayvanlarıyla birlikte tehlikeli dağ geçitlerinden kaçıyor. Batiyna bu kaos içinde harekete geçti; önce gri kısırağa, sonra volost memurlarından alınan doru ata bindi. Kocasını Alymbay ise karışıklık içinde ortadan kaybordu. Kaçış planı

tamamen çöktü ve Batiyna büyük mülteci hareketine karışarak güney geçitlerine doğru dağları aşmaya çalışan kalabalığın içine sürüklendi. Hayatta kalmaya çalışırken bile özgürlük arayışını kaybetmedi.

Ürkün

Ayaklanma Sonrası Kitlesel Kaçış Ayaklanmadan sonra gerçekleşen Ürkün sırasında Batiyna, Çin Türkistanı'na doğru dağ geçitlerini aşmaya çalışan mültecilere yardım etti. Sis ve kar içinde ilerleyerek kaybolan insanları kurtardı; donmak üzere olan Kanymbübü adlı kızı da bulup kervana kattı.

Yolculuk boyunca insanlar aşırı soğuk, açlık ve ölümle karşı karşıya kaldı. Çocuklar, kadınlar ve hayvanlar yolda hayatını kaybetti. Göç eden gruplar dağılmış halde Kaşgar, Aksu, Turfan, Kulca ve Urumçi'ye ulaştı; ancak burada yerel elitler tarafından çoğu zaman soğuk karşılandılar ve geri çevrildiler.

Batiyna tüm yorgunluğuna rağmen insanlara yardım etmeyi sürdürdü. Donmuş çocuklar ve ölmüş anneler zihninde silinmeyen görüntülere dönüştü. Zamanla keder, hastalık ve bitmeyen zorluklar onu tamamen tüketti; sonunda bitkin düşerek yere yığıldı.

Mülteciler Arasında Batiyna ve Kurtarılan Bebek Batiyna, Kaşgar bölgesinde Kachyke ve diğer mültecilerle birlikte yol aldı. Binlerce insan açlık, soğuk ve şiddetten kaçıyor. Hayatta kalmak için yanlarındaki eşyaları satıp yiyecek almak zorunda kalıyor, aileler parçalanıyor, çocuklar başkalarına veriliyordu. Batiyna halkının yaşadığı yıkımı ve yurdunun kaybını derin bir acıyla düşündü. Bir gün babasının eski dostu Cusup ile karşılaştı. Cusup ailesini kaybetmiş, hastalık ve açlıktan tükenmişti; yanında ölmüş bir annenin yanında bulduğu üç aylık bir bebek taşıyordu. Batiyna büyük bir şefkat göstererek yiyeceğini paylaştı ve onlara destek oldu. Bu zor koşullarda bile hayatta kalanlara yardım etmeye devam etti.

Eve Dönüş Yolunda Karşılaşma Narın üzerindeki yeşil bahar yolunda Batiyna, geri dönen mülteciler arasında gençlik aşkı Abıl ile karşılaştı. Abıl artık eşini hastalıktan kaybetmiş, yorgun ve değişmiş bir haldeydi; iki çocuğu Baktygül ve Baktyjan ile birlikte yol alıyordu. Bu karşılaşma, yıllar öncesine ait unutulmuş aşkı yeniden canlandırdı. Abıl hüznle konuştu, Batiyna ise sessizce dinledi. Çocuklara yiyecek verdi ve onlara şefkat gösterdi, ancak onların yolculuğunu durduramadı. Abıl güvenlik nedeniyle göç kervanıyla yoluna devam etti. İkisi yeniden ayrıldı; fakat bu kısa karşılaşma, ortak acı ve hatıralarla onları bir kez daha birbirine bağladı.

Umuda Geçiş Narın üzerindeki köprüde, Ürkün sırasında Çin Türkistanı'ndan dönen Kızırday halkının yorgun kervanı geçişten korkarak duraksadı. Silahlı askerlerin yolu keseceği endişesi kalabalıkta paniğe yol açtı. Tam bu sırada Rusça konuşan bir asker öne çıkarak eski çarlık rejiminin yıkıldığını, yeni bir düzenin kurulduğunu ve ezilen halka özgürlük vaat edildiğini söyledi. Batiyna bu "özgürlük" hakkında sorular sordu; kalabalık "Lenin" adını belirsizlik içinde duydu. Kimse bunu tam olarak anlamasa da korku azaldı. İlk kez, köprüyü geçerken zayıf da olsa bir umut hissedildi.

Batiyna'nın Özgürlüğe İlk Adımı Çin Türkistanı'ndan döndükten sonra Batiyna, beklenmedik şekilde uzun süredir kayıp olan kocası Alımbay ile yeniden karşılaştı. Alımbay Ürkün sırasında hayatta kalmış, ancak geri döndüğünde yıkılmış, gücünü ve eski otoritesini kaybetmiş bir adamdı. Aynı evde yaşamaya devam etseler de Batiyna'nın ona karşı duyguları tamamen sönmüştü; içinde sessizce özgür bir yaşam özlemi büyüyordu.

Yeni Sovyet yönetimi kadın ve erkekleri açık bir halk toplantısına çağırdığında Alımbay sessiz kaldı; köydeki bazı kişiler ise "saygın kadınların evde kalması gerektiğini" savundu. Ancak yalnızca Rus asker Yakimenko'nun cesaretlendirmesiyle Batiyna, eleştirilere aldırmadan toplantıya atıyla gitti ve kadınların eşitliği ile kişisel özgürlüğe doğru ilk cesur adımını attı.

Toplumsal Normlara Başkaldırı Halk toplantısına katıldıktan sonra Batiyna, kadınların eşitliğinin geleneksel aile otoritesini yıkacağından korkan muhafazakâr erkeklerin sert eleştirilerine hedef oldu. Köylülerin bir kısmı yeni Sovyet reformlarını sorgularken, Batiyna kendi mutsuz evliliğini ve onu özgürlükten mahrum eden gelenekleri düşündü; özellikle de sevdiği Abıl'dan zorla ayrılışını hatırladı.

Eski evlilik düzeninin kadınları hiç istemedikleri hayatlara zincirlediğini fark etti. Toplantının etkisiyle güç kazandı ve Sovyet yasalarının açtığı yeni yolu benimsemeye karar verdi. Kendini zorla evliliklere, çok eşliliğe ve kadınların erkeklere bağımlı yaşamına karşı mücadeleyle adadı.

Eski Hayatın Yüğü Eğitimli ve dürüst olduğu için Kachyke köy komitesi başkanı seçildikten sonra, köyün yaşlıları onu etkilemeye çalıştı. Sovyet reformlarını yüzeysel olarak kabul ederken, geleneklerin—özellikle erkek otoritesinin—korunmasını istediler. Kadınlara karşı sınırlı bir “iyilik” fikrini savundular ama gerçek eşitliği reddettiler.

Kıdırbay'ın yurtundaki toplantıda Serkebay'ın uyarıları açıkça Batiyna'nın artan bağımsızlığını hedef alıyordu. Turumtay'ın yönettiği kendi ev halkı bile onu eski düzene dönmeye çağırırdı. Ancak Batiyna içten içe kadınların özgürlüğü ve adalet yolu üzerinde kalmaya kararlıydı.

Batiyna'nın Gelenekten Uzaklaşması Kocası Alımbay'dan gördüğü bir başka şiddetli dayaktan sonra Batiyna, ne evliliğinin ne de ailesinin onu korumayacağını anladı. Köy komitesi başkanı olan Kaçike'ye başvurdu, ancak o da yeni görevine rağmen ataerkil geleneklere bağlı kalıyordu.

Bunun üzerine Batiyna, Sovyet yönetiminin vaat ettiği hakları talep etmeye karar verdi. Geleneksel başörtüsü eleçegi çıkararak yerine yeni dönemin simgesi olan kırmızı bir başörtüsü bağladı. Okuma yazma kampanyalarına katıldı, köy köy dolaşarak kadınları ve kızları eğitime çağırırdı ve kadın özgürlüğü, eşitlik ve eğitim için tutkulu bir savunucu haline geldi.

Ataerkil Direnişle Yüzleşme Batiyna ve öğretmen Sapar köy köy dolaşarak kadınları okuma-yazma kurslarına davet ederken, zengin ailelerin sert direnişiyle karşılaştılar. Serkebay ve ilk eşi Buken, Serkebay'ın genç ikinci eşi Kaliykan ile hizmetçi Zuurakan'ın okula gitmesine izin vermeyerek kadınların ev işlerine ait olduğunu savundular. Batiyna, yeni yönetimin herkesin okuma yazma öğrenmesini zorunlu kıldığını hatırlattı ve kadınların eğitimini engelleyenlerin cezalandırılabilirliğini söyledi. Erkeklerin ve ebeveynlerin karşı çıkmasına rağmen birçok genç eş, ikinci eşler, hizmetçiler ve kızlar gizlice bu fırsatı benimsedi; eğitimi onur, bağımsızlık ve yeni bir gelecek için ilk adım olarak gördüler.

Batiyna'ya Yönelen Şiddetin Artması Okuma-yazma kurslarına katılan kadınların sayısı arttıkça, muhafazakâr yaşlılar ve zengin erkekler direnişi daha da sertleştirdi. Eğitimli kadınlarla alay ettiler, genç Sovyet öğretmeni hakkında söylentiler yaydılar ve Batiyna'yı geleneksel aile düzenini bozmakla suçladılar. Birçok koca, okula gitmeye çalışan eşlerini dövdü ya da tehdit etti. Sovyet yetkilileri ise kadınların eğitimini engelleyenleri cezalandırdı; Serkebay, ikinci eşinin okumasını engellediği için hapse bile atıldı. Aşağılanan Serkebay ve Tazabek, gizlice Batiyna'yı öldürmeyi tartışmaya başladılar. Kısa süre sonra Batiyna, Mekebay ve Tekebay tarafından tek başına ata binerken pusuya düşürüldü; ancak kırıbaçyla şiddetle karşılık vererek teslim olmayı reddetti.

Batiyna'nın Hayatta Kalışı ve Moskova'ya Gidişi Tazabek'in kışkırtmasıyla Mekebay ve Tekebay'ın saldırısına uğrayan Batiyna, Yakimenko'nun müdahalesiyle kurtarıldı ve saldırganlar tutuklandı. Batiyna, köyün elitlerinin asıl sorumlu olduğunu bilmesine rağmen saldırganlardan intikam almayı reddetti. Bunun üzerine Serkebay, Alımbay'ı “namusunu geri kazanması” için karısını öldürmeye ikna etti. Alymbay, Batiyna'yı bir hançerle göğsünden ağır şekilde yaraladı. Batiyna yaklaşık on gün boyunca şifacı Matı-Ene'nin evinde iyileşmeye çalıştı, ancak şiddet yeniden başladı. Kısa süre sonra Kaçike ona, Lenin'in çağırısıyla Doğu Kadınları Kongresi'ne katılmak üzere Moskova'ya seçildiğini bildirdi. Batiyna bunu baskıdan kurtuluş fırsatı olarak görerek köyden ayrıldı ve yeni bir hayata doğru yola çıktı.

2. KISIM

Zuurakan'ın Zengin Bir Göçebe Ailesindeki Yaşamı

Zuurakan'ın Kaçışı Zuurakan, evin hanımının ağır hakaret ve dayaklarından sonra zengin ailenin yanındaki yaşamını terk etmeye karar verir. Yıllarca süren zorla çalıştırılma ve aşağılanma onu hem yıpratmış hem de isyana sürüklemiştir. Artık hizmetçi olarak kalmayı kabul etmez. Az sayıdaki eşyasını toplar, fakat onların hiçbir değeri olmadığını düşünerek geride bırakır. Kocası Tekebay onu korumaz; bu sessizlik Zuurakan'ın içindeki kırılganlığı daha da derinleştirir. Gece vakti köydeki misafir atlarını sessizce çözer. Nurbay'a ait en iyi ata biner, iki atı da yanına alır. Yıllarca verdiği emeğin karşılığını böyle aldığını düşünür. Köyden uzaklaştığında atları sürerek karanlığa doğru kaçar.

Dağlarda Yüzleşme Dağlara doğru ilerleyen Zuurakan'ın peşine Tekebay ve arkadaşı Mekebay düşer. Erkek kılığına girerek izini kaybettirmeye çalışır. Yorgun ama kararlı bir şekilde, yıllarca süren hizmetinin karşılığında adaleti hak ettiğini savunur. Yakalandığında ise iki adama da korkaklıklarını, kendisinin dövülmesine sessiz kalışlarını yüzlerine vurur. Onun cesareti karşısında bir an duraksarlar. Bu karşılaşma, evliliğinin fiilen sona erdiğini ve içinde bulunduğu düzenin acımasızlığını açığa çıkarır. Daha sonra Batiyna ile karşılaşır ve yaşadıklarını ona anlatır. Böylece Zuurakan için yeni bir hayatın kapısı aralanır.

Batiyna'nın Sovyet Yaşamıyla İlk Karşılaşması

Şehirde Batiyna, dağ köyünden ayrıldıktan sonra hayatında ilk kez şehre gelir. Yüksek binalar, kalabalık pazar yerleri ve kendisine bütünüyle yabancı olan şehir düzeni onu hem şaşırtır hem de düşündürür. Yanındaki rehber eşliğinde, yoksulları koruduğuna ve adalet sağladığına inandığı Komünist Parti'nin yerel yönetim binasına gider. Geçmişte zengin göçebelerin baskısı altında geçen hayatını hatırlar ve yeni düzenin eşitlik getireceğine dair umut besler. Burada, Rus bir kadın olan Valentina Kopilova tarafından karşılanır ve sıcak bir şekilde içeri davet edilir.

Valentina Kopilova'nın Evinde Batiyna, partinin kadınlar bölümünde görev yapan Valentina'nın evinde kalmaya başlar. Valentina onu içtenlikle ağırlar ve alışık olmadığı bir yaşam biçimiyle tanıştırır. Evdeki lambalar, duvarlara asılı resimler, düzenli eşyalar ve şehir hayatının ayrıntıları Batiyna'yı hayrete düşürür. Ancak tüm bu yeniliklerin ortasında kendini huzursuz ve yabancı hisseder. Gece boyunca uyuyamaz; geçmişte yaşadığı zorlukları düşünür ve bunları şehrin kalabalık ama kendi içinde eşitsizlikler barındıran yaşamıyla karşılaştırır. Ertesi gün pazara gider ve atını baskı altında satmak zorunda kalır. Burada tüccarların hilelerine, pazarlık oyunlarına ve açgözlülüğüne tanık olur. Bu deneyim, şehrin görüldüğü kadar adil olmadığını fark etmesini sağlar. Zamanla çevresini daha dikkatli gözlemlemeye başlar. Ardından delege olarak seçilir ve diğer kadınlarla birlikte Moskova'ya gitmek üzere hazırlıklara başlar.

Uğurlama ve Halkın Heyecanı Kadın delegelerin yola çıkacağı gün sokaklar kalabalıkla dolar. Köylüler ve şehir halkı merak ve heyecan içinde bu olayı konuşur. Bazı erkekler, kadınların Moskova'ya Lenin'den özgürlük almaya gittiklerini, yeni yasaların başlık parası ve çok eşlilik gibi eski gelenekleri değiştireceğini ileri sürer. Kalabalığın içinde seyyar satıcılar dolaşır. Delegelerden Anarhon'un eşi, Batiyna'ya etli bir çörek uzatır. Batiyna kısa bir tereddütten sonra çöreği kabul eder. Kafile ilerlerken müzik sesleri yükselir, kalabalık yavaş yavaş dağılır ve şehir yeniden kendi akışına döner.

Moskova Yolculuğu ve Müze

Delegeler Arasında Çatışma ve Dayanışma Batiyna, üzeri kapalı bir araba ile Özbek Anarhon, Tatar Rabiyya ve Moğol kökenli Rahima ile birlikte Moskova'ya doğru yola çıkar. Yolculuk sırasında gerginlik, Anarhon'un Batiyna'ya "kültürsüz" demesiyle başlar. Bu söz, kırsal ve kentsel kimlik üzerine bir tartışmaya dönüşür. Batiyna, dağlı halkını savunur ve herhangi bir sosyal ya da kültürel üstünlük iddiasını kesin biçimde reddeder. Dil ve köken farklılıkları belirginleşse de, Moskova'ya doğru yaptıkları ortak yolculuk onları bir arada tutar. Zamanla öfke yerini düşünmeye bırakır. Anarhon'un incitici sözüne rağmen, Batiyna'nın hafıza ve özlem dolu türküsü ortamı yumuşatır; bu türkü farklı geçmişlere sahip kadınlar arasında kırılgan ama gerçek bir dayanışma duygusu oluşturur.

Değişimin Yolunda Kadınlar Kadınlar haftalar boyunca dağlardan, vadilerden ve geniş bozkırlardan geçerek ilerler. Toz, sıcak ve arabanın sürekli sarsıntısı onları bitkin düşürür. Her biri yol boyunca kendi hayatını ve korkularını düşünür. Batiyna hem gurur duyar hem de bu zorlu yolculuğu at sırtında yapmayı tercih ederdi diye içinden geçirir. Anarhon geçmişini, kocasını ve kazandığı özgürlüğün sürüp sürmeyeceğini düşünür. Rabiyya çocuklarını ve evini özler; Rahima ise köyünü ve sürülerini hatırlar. Aralarındaki sözlü gerilim devam eder; Batiyna halkının onurunu savunur. Buna rağmen zamanla birbirlerini daha iyi anlamaya başlarlar. Anarhon'un gördüğü şiddet ve kayıp içeren sarsıcı rüya, onun eve dönüş korkusunu ve özgürlüğünün ne kadar kırılgan olduğunu açığa çıkarır.

Anarhon'un Korkusu ve Değişen Dünya Daha önce ev hayatının katı sınırları içinde yaşamış olan Anarhon için bu yolculuk büyük bir kırılmadır. Moskova'ya doğru ilerlerken gördüğü rüyada, kocası

Turgunbay'ın dini baskı altında onu tehdit ettiğini görür. Bu rüya ona bir uyarı gibi gelir ve eve dönme düşüncesi onu korkuya sürükler. Hastalandığını düşünür; ancak yaşadığı şey fiziksel değil, duygusal bir tükenmişliktir. Yol arkadaşları onu teselli eder. Zamanla toparlanır ve konuşmalara daha çok katılır; yine de baskı ve korku anıları zihninden silinmez.

Moskova'ya Varış Moskova'ya vardıklarında bir Rus kadın, Rabiyya'ya Batiyna'nın neden bu kadar yüksek ve cesur bir şekilde konuştuğunu sorar. Rabiyya, Batiyna'nın Anarhon'un sözünden incindiğini açıklar. Rus kadın bir an düşünür; kızıl kaşları çatılır, mavi gözleri ciddileşir ve hüzünlenir: "Evet... bütün bunlar elbette cehaletten kaynaklanıyor. Anarhon düşünmeden bir söz söyledi, ama Batiyna derinden incindi ve bunu hâlâ hatırlıyor. Oysa Özbeklerle Kırgızlar aynı inancı paylaşır, akrabadır. Farklı dinlere, geleneklere ve dillere sahip halklar birbirini aşağılamayı ne zaman bırakacak? Halklar arasındaki dostluğu ancak Sovyet dönemi güçlendirebilir."

Moskova'da Müze Karşılaşması Batiyna, Moskova'daki müzede bir Rus bilim insanı ve eşiyle karşılaşır. Bilim insanı, ziyaretçilere onun dağlık bölgeden gelen bir Kırgız kadını olduğunu açıklar ve onu çevresindekilere tanıtır. Kırgız halkının uzun ve köklü bir tarihe sahip olduğunu, bu nedenle "vahşi" olarak adlandırılmaması gerektiğini özellikle vurgular. Eşi ise Batiyna'nın yüzünü ve geleneksel kıyafetlerini hayranlıkla inceler. Ancak müzede başka bir kadın grubu onları eleştirerek boş gezen insanlar olarak niteler. Kadınlar müzenin eski eserlerle dolu salonlarını gezerler. Rahima yorgundur ve dinlenmek ister; sergilere pek ilgi göstermez. Rabiyya ise eserlerin yanındaki açıklama yazılarını dikkatle okur. Müzede insanlar onlara bakar, fısıldaşır ve milliyetleri ile kıyafetleri hakkında sorular sorar.

Müzedeki Sesler Müzede Anna Nikolayevna, Batiyna'nın güzelliğini över ve gözlerini çiğle yıkanmış meyvelere benzetir. Bilim insanı onun elini sıcak bir şekilde sıkarak ve Kırgız halkının zengin bir geçmişi olduğunu, Sovyet iktidarı altında hızla gelişeceğini söyler. Bir kez daha bu halkın "vahşi" olarak adlandırılmayacağını vurgular. Ziyaretçilerden bazıları kadınlara anlayış ve sempatiyle yaklaşırken, üst sınıftan bir kadın onları aşağılayarak "vahşiler" diye nitelendirir. Bu sözler başka bir kadınla tartışmaya yol açar ve aralarında açık bir gerilim yaşanır.

Otele döndüklerinde Rahima yorgunluktan dinlenmeye çekilir. Batiyna ise halkının geçmişini düşünür; içinde hem acı hem de dünyaya karşı derin bir merak vardır. Kendisine yöneltilen hakaretlere rağmen sakinliğini korur ve yaşadıklarını sessizce değerlendirir.

Zuurakan'ın Dönüşü ve Yargılanması

Gergin Karşılaşma Zuurakan atla köye döndü ve evin hanımı Buken'in karşısına çıkarak verilecek her türlü cezayı kabul etmeye hazır olduğunu söyledi. Çaldığı at ve kaçıışı nedeniyle ev halkı öfke ve şaşkınlık içindeydi. Tekebay, bir yandan karısından yana olmak isterken diğer yandan Buken'den korktuğu için kararsız kaldı. Köyün yaşlıları da toplanarak gergin yüzleşmeyi izledi. Nurbay hafifçe öksürüp yavaşça konuşmaya başladı; uzun yolculukların zorluklarını ve zamanın değiştiğini hatırlatarak herkesi itidalli olmaya çağırdı. Konunun zulme başvurulmadan çözülmesini ve çiftin kendi gelecekleri hakkında karar vermesine izin verilmesini istedi. Sonunda, "Gitmek istiyorsanız huzur içinde gidin, evlatlarım," diyerek sözlerini tamamladı.

"Ne İsterseniz Yapın" Ertesi sabah şafak vakti yaşlılar, yurdun önüne bağlanan beyaz oğlağın etrafında toplandı. Evin hanımı Buken, gördüğü bir rüyadan söz ederek ruhlar için kurban kesilmesini emretti. Köylüler, ona karşı gelmeye cesaret edemedikleri için sessizce dinlediler. Tekebay, titreyen oğlağı elinde tutarken yüzü bembeyaz kesilmişti. Tam o sırada vadide nal sesleri yankılandı. Toz içinde kalan Zuurakan öfkeyle parlayan gözleriyle atını sertçe durdurdu, dizginleri yere fırlattı ve kalabalığa dönerek, "İşte geldim. Ne istiyorsanız yapın," dedi. Herkes donup kaldı. Buken kısa bir an tereddüt etti. Korku ve beddualar üzerine kurduğu otorite, sabahın ilk ışıkları sessiz yerleşimin üzerine yayılırken ilk kez sarsılmış görünüyordu.

Buken'in Zuurakan'a Karşı Planı Zuurakan geri döndükten sonra Serkebay'ın evinde çalışmayı sürdürdü; ancak Buken'in ona duyduğu nefret hiç azalmadı. Dışarıdan sakin ve hatta iyi niyetli görünmesine rağmen, gizlice ondan intikam almanın yollarını arıyordu. Tekebay'a, Zuurakan'ın hâlâ tehlikeli olduğunu ve mutlaka "tedavi edilmesi" gerektiğini söyledi. Onun güvenini kazanmak için

Zuurakan'ın gücünü övüyor, fakat gerçekte onu kontrol altına almayı planlıyordu. Planını, köylülerin büyük kısmının nehrin karşı kıyısındaki bir toplantıya gideceği uygun bir zamanda uygulamayı önerdi. Korku ve şaşkınlık içindeki Tekebay ne bu plana karşı koyabildi ne de Buken'in gerçek niyetini tam olarak kavrayabildi. Sonunda çaresizlik içinde gözyaşlarına boğuldu; korku ile itaat arasında sıkışıp kalmıştı.

Zuurakan Saldırıya Direniyor Zuurakan yurttan tek başınayken üç adam içeri girerek onu yakalamaya çalıştı ve bunu onu iyileştirmek için yaptıklarını söylediler. Ancak Zuurakan büyük bir güçle karşı koydu; adamların ellerinden kurtuldu, onlara sert darbeler indirdi. İçlerinden biri kafes duvara çarparak yaralanırken, diğeri yere savruldu. Eline geçirdiği ahşap bir aleti bırakmadan dışarı çıkmayı başardı ve giysileri yırtılmasına rağmen direnmeye devam etti. Yakınlarda duran Tekebay ise gözyaşları içinde kaldı; karısını ne koruyabildi ne de saldırıyı engelleyebildi. Zuurakan'ın beklenmedik gücü karşısında saldırganlar korkuya kapılarak geri çekildiler. Sarsılmış ve öfke dolu olan Zuurakan ise o gün kampı terk etti; artık onların denetimi altına girmeyi ya da orada kalmayı kesinlikle reddediyordu.

Taşkent'te Kadınlar Kongresi

Taşkent'e Varış Tren yolculuğu sırasında kadınlar, kongrenin Moskova yerine Taşkent'te yapılacağını öğrenirler. Bu haber Batiyna'yı hayal kırıklığına uğrattır; Anarhon ise Taşkent'i görecektir olmanın heyecanını yaşar. Uzun yolculuğun yorgunluğunu hafifletmek için birlikte sohbet eder, şakalaşırlar. Batiyna, geride bıraktığı Zuurakan'ı ve Kanymbubu'yu düşünür; onların da bu kongrede bulunmasını, yaşadıkları zorlukları burada dile getirebilmelerini ister. Yorgunlukla uykuya dalar. Anarhon, onun başını usulca düzeltir ve rahat etmesini sağlar. Rüyasında Batiyna, farklı yerlerde acı çeken kadınlara seslendiğini görür. Ertesi sabah tren Taşkent'e yaklaşırken yolcular eşyalarını toplamaya başlar; Batiyna ve arkadaşları da inmeye hazırlanır.

Taşkent Sokakları ve Kadınların Uyanışı Taşkent'in kalabalık sokaklarında yürürken Batiyna, Anarhon, Rahima ve Rabiya çarşıdaki erkeklerin düşmanca tavırlarıyla karşılaşır. Bir adam onlara hakaret eder; ardından faytondaki başka biri kadınları küçümseyerek ahlaksızlıkla suçlar. Batiyna, onun sözlerine cesurca ve alaycı bir gülüşle karşılık verir. Kadınlar birlikte oradan uzaklaşır. Bu olay Batiyna'nın içinde öfke uyandırır ve kadınların toplumdaki konumunu yeniden sorgulamasına yol açar. Erkeklerin kadınları neden birer nesne gibi gördüğünü düşünür ve eşitliğin mümkün olduğu bir gelecek hayal eder. Yürümeye devam ederken Anarhon'a döner, ses tonu yumuşar; ona dostluk teklif eder ve en yakın yol arkadaşı olmasını ister.

Kongrede Batiyna'nın Konuşması Kadınlar kongresinde sahneye çıktığında Batiyna'nın kalbi heyecandan çarpmaktadır. Kırgız Özerk Bölgesi'nin kadınlarını temsil etmektedir. Daha önce konuşmasının Kırgızca olması nedeniyle anlaşılmayacağından çekinmiş, tereddüt etmiştir; ancak Şarapat Nurpaissovna ona kendi yaşamından yola çıkarak konuşmasını öğütlemiştir. Salon kadınlarla doludur. Batiyna kalabalığa bakarken zihninde Kanymbubu'yu, Gulbubu'yu ve Zuurakan'ı görür; onların çektiği acıları ve özgürlük özlemlerini düşünerek konuşmaya başlar. Sözleri ilerledikçe sesi güçlenir. Kadınların artık korku ve baskı içinde yaşamaması gerektiğini ilan eder. Konuşmasının sonunda Doğulu kadınların özgürlüğü için haykırır ve Sovyet iktidarına destek çağrısında bulunur. Salon derin bir sessizliğe bürünür; birçok kadın gözyaşlarını sessizce siler.

Zuurakan'ın Yolculuğu

Zuurakan Dağlarda Zuurakan, insanların yaşadığı vadiden uzaklaşarak ıssız bir dağ geçidine doğru tırmanır. Öfkeli ve yaralıdır; beline bağladığı yırtık giysileriyle korkusuzca yürür. Yol üzerinde soğuk bir kaynaktan yalnızca bir kez su içer, ardından kendi kestiği üvez ağacından yaptığı sopaya dayanarak yeniden yukarı doğru ilerler. Açlık ve susuzluk giderek artar, fakat o dayanır; aklında özgürlük düşüncesi ve Tekebay ile Buken'le geçen hayatı vardır.

Dağların üzerine gece çöker. Gölge hareket ederken sopasını daha sıkı kavrar. Daha yükseğe tırmanır ve dar, kayalık bir çıkıntıya ulaşır. Yorgunluktan bitkin düşmüş hâlde soğuk taşın üzerine uzanır, yıldızlara bakar ve sonunda uykuya dalar.

Geçitte Zuurakan Zuurakan kayalık yamaçta ilerlemeye devam eder; kanamaktadır ama hâlâ ayakta. Öldürdüğü kurt geride kalmıştır, diğeri ise taşların arasındaki gölgelere çekilmiştir. Eli zonklar, fakat tahta sopayı sımsıkı tutar ve durmaz. Soğuk rüzgâr geçitte yüzünü kesercesine eser, yine de adım adım yürümeyi sürdürür. Açlık ve acı peşini bırakmaz; ancak içinden inatçı bir güç yükselir. Daha yüksek bir noktaya ulaştığında başını aydınlanmaya başlayan gökyüzüne kaldırır ve yürümeye devam eder — düşmemeye, korkuya ya da yorgunluğa teslim olmamaya karardır.

Köy Meclisleri ve Adalet Mücadelesi

Köy Meclisinde Batiyna Batiyna, Sovyet otoritesini temsil eden resmî bir eğitmen olarak soylu bir aşiretin köyüne gelir. Meydana vardığında erkeklerle atlarından inmelerini emreder, kadınların ise öne geçmesine izin verir. Bu hareket, yerleşmiş geleneksel hiyerarşiyi açıkça bozar. Köylüler şaşkınlık içinde toplanır; bir yanda alışılmış düzen, diğer yanda merak ve tereddüt vardır. Batiyna kararlı bir sesle kadın haklarından, eşitlikten ve yasaların sağladığı korumadan söz eder; konuşmasında Lenin'in desteğine atıfta bulunur. Zamanla ilk direniş zayıflar, insanlar onu dikkatle dinlemeye başlar. Kadınların içinde umut filizlenirken, erkekler huzursuz da olsalar verilen emre uyarlar. Böylece meclis, kadınların ilk kez görünür ve duyulur olduğu ortak bir kamusal alana dönüşür; bu an, dağ topluluğunun toplumsal yaşamında kalıcı bir dönüm noktası olur.

Batiyna ve Adıke Aynı mecliste Batiyna, eski kayınpederi ve bir zamanlar güçlü bir göçebe lideri olan Adıke ile yüzleşir. Ondan, yeni Sovyet yasaları uyarınca kadınları erkeklerle eşit kabul etmesini talep eder. Sözleri, köklü geleneklere ve yerleşik otoriteye meydan okuduğu için meydanı gergin bir sessizlik kaplar. Bazı erkekler huzursuzluk ve öfke gösterirken, bazıları düşüncelerini yeniden gözden geçirmek zorunda kalır. Bir zamanlar Batiyna'nın ezilmesine zemin hazırlayan düzeni desteklemiş olan Adıke, onun kararlı ve doğrudan bakışları altında geçmişiyi yüzleşmek zorunda kalır. Üvey kayıvalidesi Salkınay, daha önce o baskıcı düzenin parçası olmasına rağmen beklenmedik bir şekilde öne çıkar ve Batiyna'nın yanında yer alarak yeni düzenin kabul edilmesini ister. Toplumsal baskı ve değişen kamuoyu karşısında meclis, eşitlik talebini kabul etmeye doğru yönelir; bu durum köyün sosyal hiyerarşisinde belirleyici bir değişimi işaret eder.

Batiyna Aksur'un Sırtında Meclisten ayrıldıktan sonra Batiyna, hızlı atı Aksur'un sırtında dağ yolunda ilerler. Bir kadının otorite sahibi olmasını geleneğe hakaret sayan erkeklerin sessiz küçümsemesini hissetse de geri adım atmaz. Yolunu kesmeye çalışan bir grup süvari olduğunda Aksur fırtına gibi aralarından geçer ve onu durdurulamaz bir güçle ileri taşır. Erkekler onu "kadın reis" olarak tanır; hem hayret hem de tedirginlik içindedirler. Rüzgâr yüzüne çarparken Batiyna hem korku hem de kararlılık hisseder, fakat duruşunu bozmadı. Bu yolculuk simgesel bir geçişe dönüşür: eski otorite geride kalırken, yeni ve belirsiz bir düzen hızla ilerlemektedir.

Değişen Düzen Altında Vedalaşma Kalabalık avluda Manapbay'ın akrabaları vedalaşmak üzere toplanır; mekân dualar ve geleneksel sözlerle dolar. Yaşlılar ataların onurunu anarken, yeni düzenin yarattığı tedirginlik sözlerine yansır. Manapbay gözaltındadır; ne tamamen özgürdür ne de resmen hapsedir, devlet emriyle götürülmeyi beklemektedir. Aynagul, eski seçkinlerin ayrıcalıklarını sınırlandıran yeni yasalar hakkında Batiyna ile konuşur. Görüşmelerinin ardından Aynagul, muhafızı Sancar ile birlikte sakin bir şekilde ayrılır. Bu gidiş, kaçınılmaz bir ayrılığı kabullenişin ifadesidir. Avluda dualar sürerken, belirsizlik ve eski otoritenin çözülüşü havada asılı kalır.

Zuurakan'ın Oşur ve Oroz'la Karşılaşması

Dağ Geçidindeki Karşılaşma Dağ geçidindeki sığ noktada, gürültüyle akan derenin uçurumun altındaki nehirle birleştiği yerde katır tüccarlarından oluşan bir kervan mola verir. Tüccarlar Oşur ve Oroz, ıssızlıktan yarı çıplak ve yaralı bir kadının çıkageldiğini görünce irkilirler. Bu kadın, bir kurt saldırısından kurtulmuş olan Zuurakan'dır; kolu kanamakta, bedeni mücadeleden dolayı yara içindedir. Bitkin ve açtır. Onlardan bez ve yiyecek ister; bir ruh ya da hayalet değil, şiddet görmüş ve kaçmak zorunda kalmış yaşayan bir kadın olduğunu ısrarla söyler. Tüccarlardan biri üzerine bir aba örterken, diğeri temkinli gözlerle onu süzer. Ancak kısa sürede açgözlülük ortaya çıkar ve Zuurakan'ın güvenliği belirsizleşir.

Zuurakan'ın Kayboluşu Büyük köy meclisinde Batiyna, bir zamanlar Serkebay ile Büken'in evinde çalışmış güçlü bir genç kadın olan Zuurakan'ın ani kayboluşunu gündeme getirir. Köyde onun kovulduğuna ya da zarar gördüğüne dair söylentiler dolaşmaktadır; ancak Serkebay ve Büken, Zuurakan'ın yalnızca kaçıp gittiğini iddia ederler. Batiyna bu açıklamayı kabul etmez; Zuurakan'ın sebepsiz yere onurunu terk edecek biri olmadığını savunur. Yeni düzende artık güçlü köy ileri gelenlerinin bile haksızlığı gelenek ya da hurafelerle gizleyemeyeceğini hatırlatır. Büken suçu üzerinden atmaya çalışır, fakat sözleri şüpheleri daha da artırır. Batiyna, Zuurakan'ın bulunması gerektiğini ve ona herhangi bir zarar verilmişse bunun yasalar çerçevesinde cezalandırılacağını açıkça ilan eder.

Artan Şüphe Aylar geçer, ancak Zuurakan geri dönmez. Serkebay Çu Vadisi'nden döndüğünde korkudan çok öfke taşımaktadır. Zuurakan'ın yalnızca kaçıp yeniden evlendiğini söyler; hatta yetkililerden alınmış, yeni evliliğini doğrulayan bir belge gösterir. Ona göre bu durum, yeni yasalar altında kadınların artık "özgürce ayrılabilirdiğinin" kanıtıdır. Sözleri öfke ve aşağılanmışlıkla doludur; sanki değişen dünya kendisine karşı dönmüştür. Düzen fikrini alaya alır, kadınlara tanınan özgürlüğü kargaşanın nedeni olarak gösterir. Ancak köyde şüphe büyür. İnsanlar fısıldaşarak Zuurakan'ın kayboluşunun basit bir kaçış olmadığını, daha karanlık bir olayın, belki de şiddet ve gizli suçların sonucu olabileceğini konuşurlar.

Batiyna Gerçeği Talep Ediyor Batiyna, Serkebay'ın anlatısını kabul etmez. Halkı yeniden toplar ve Serkebay ile Büken'i herkesin önünde açıkça sorgular; Zuurakan'a gerçekte ne olduğunu açıklamalarını ister. Yaşlıların ve erkeklerin karşısında sesi kararlı, sakin ve korkusuzdur. Geçmişte yaşanan haksızlıkları hatırlatır ve güçlülerin gerçeği yalanlar ve bahanelerle gizlediğini söyler. Suçluların içine korku düşerken, sıradan insanlar ilk kez daha dikkatle dinlemeye başlar. Toplantıda güç dengesi ilk defa değişir. Batiyna ayrıca Büken'in, Gulbubu'yu zina ile suçlayarak nasıl itibarsızlaştırdığını ortaya koyar; bunun aslında Gulbubu'nun onurunu yok etmeye yönelik bilinçli bir plan olduğunu açıkça ifade eder.

Şiddet ve Kayıp

Batiyna'nın Yaşadığı Büyük Acı Batiyna, geçmişini ve adalet uğruna verdiği mücadeleyi düşünerek vadide tek başına at sürüyordu. Tam o sırada silahlı iki adam yolunu keserek onu tanıdıklarını söyledi ve geçişine engel oldu. Atını zorla elinden alıp tüm çabalarına rağmen onu kayalık bir uçuruma doğru sürüklediler. Batiyna var gücüyle direnmeye çalıştıysa da aldığı darbeye yere yığıldı ve bilincini kaybetti. Yaşamla ölüm arasında gidip gelirken uzaktan gelen sesleri duyuyor, dayanılmaz acılar hissediyordu. Günlerce süren baygınlığın ardından, beyaz bezlere sarılmış hâlde bir doktorun gözetiminde yavaş yavaş kendine geldi. Güçlükle konuşabildi ve fısıldayarak nerede olduğunu, artık güvende olup olmadığını sordu.

Zuurakan Kervan Yolunda Zuurakan, tüccarlar Oşur ve Oroz ile birlikte dağ yolunda alçak boylu bir katıra binerek yolculuk ediyordu. Yaralı ve bitkin olmasına rağmen cesaretini korumaya çalışıyor, korkusuzca konuşuyor, hatta zaman zaman türkü söylüyordu. Oşur ile Oroz ise onu kumarda kazanılmış bir ödül gibi kendi aralarında tartışıyor; açgözlülüklerini ve aralarındaki gerilimi kaba şakaların ve tehditlerin arkasına gizliyorlardı. Zuurakan ise gerçeğin farkında değildi; yalnızca güvenli bir yere ve ailesine doğru yol aldığını sanıyordu. Hakaretler giderek ağırlaşınca ve Oşur onu tehdit edince korkmadan karşılık verdi, öfkeyle katırdan indi ve ona meydan okudu. Yolculuk ilerledikçe, önlerindeki dağ yolunda gizlenen şiddet ve ihanet yavaş yavaş açığa çıkmaya başladı.

Oroz'un Gerçek Niyeti Gece olduğunda ormanda konakladılar. Oroz, akrabalık görüntüsünü tamamen bir kenara bırakarak gerçek niyetini ortaya koydu. Zuurakan önce öfke ve alaycı sözlerle ona karşı çıktı; evli bir kadın olduğunu hatırlatarak direndi. Ancak Oroz'un ısrarlı sözleri, dokunuşları ve psikolojik baskısı zamanla onun zihnini sarsmaya başladı. Tekebay'a duyduğu bağlılık ile korku arasında kalan Zuurakan, uzun yolculuğun yorgunluğu ve yaşadığı duygusal karmaşa nedeniyle kararsızlığa düştü; güçlü iradesi giderek zayıfladı. Oroz bu kırılgan anı fırsat bilerek ona daha da yaklaştı ve Zuurakan'ın direnci sonunda çelişkili bir teslimiyete dönüştü. Kısa bir an için, geçmişin anılarıyla bastırılmış arzuların çatışması içinde hem suçluluk hem de özlem hissetti. Gece ilerledikçe iç dünyası tamamen parçalandı.

Zuurakan Gerçeği Öğreniyor Şafak vakti Zuurakan büyük bir kargaşayla uyandı. Oşur ile Oroz onu sahiplenmek için kavga ediyor, daha önce hiç anlamadığı bir kumar anlaşmasına dayanarak her biri onun

üzerinde hak iddia ediyordu. Büyük bir şaşkınlık yaşayan Zuurakan, erkekler arasında ortaya konulan bir bahis gibi görüldüğünü o anda anladı. Bir zamanlar dostluk ve koruma sözü veren Oroz artık ondan kaybedilmiş bir ödül gibi söz ederken, Oşur ise onu “kumarda kazandığı karısı” olarak gördüğünü ileri sürüyordu. Yaşadığı aldatılmışlık ve aşağılanma duygusu içinde gerçeği öğrenmek isteyen Zuurakan, her iki erkeğin de üzerindeki hak iddialarını kesin bir dille reddetti. Kendisine yapılan ihanetin büyüklüğünü kavradıkça öfkesi daha da arttı. Hiç kimsenin malı olmadığını ilan ederek özgürlüğünü savundu ve yaralı olmasına rağmen onurunu yeniden kazanmak için oradan ayrılmaya karar verdi.

Batiyna Saldırına Uğruyor, Anarhon Öldürülüyor

Batiyna Hastanede Batiyna, temiz ve sessiz bir hastane odasında doktorların dikkatli bakımı altında iyileşmeye başladı. Gücü yavaş yavaş geri gelirken geçmişte yaşadığı acıları ve hayatta kalma mücadelesini hatırlıyordu. Ziyaretçiler ona yiyecek ve çiçekler getiriyor, insanlardan gördüğü bu iyilik için minnet duyuyordu. Ancak bu huzurun altında içini kemiren bir huzursuzluk da vardı. Bir gün aniden odasına dönmesi istendi. Kısa bir süre sonra Kopylova büyük bir üzüntüyle içeri girerek Anarhon'un öldürüldüğünü bildirdi. Bu haber karşısında şoke olan Batiyna, derin bir yasla cenaze hazırlıklarına katıldı. Anma töreninde şiddete ve baskıya karşı güçlü bir konuşma yaparak kadınlar için adalet ve özgürlük sözü verdi.

Batiyna'nın Bilgiye Giden Yolu Hastaneden çıktıktan sonra Batiyna'ya doktorlar dinlenmesini tavsiye etti, ancak o hâlâ baş ağrılarından mustarıptı. Devlet görevlisi Temirbolotov ona sakin bir köyde iyileşmesini önerdi, fakat Batiyna bunu kabul etmedi ve bunun yerine Alma-Ata'daki kurslara gönderilmeyi istedi; öğrenimini sürdürmeye kararlıydı. Yaşadığı tüm sınavlardan sonra artık Anarhon'un hatırasına borçlu olduğunu düşünüyor, dünyayı daha iyi anlamak için eğitim görmesi gerektiğine inanıyordu. Kurslarda, hastalığına rağmen büyük bir istekle derslere katıldı ve şehir hayatını derin bir merakla gözlemledi. Pazarları ve atölyeleri gezerek yalnızca kitaplardan değil, insanlardan da öğrenmeye başladı. Zamanla, özgürlüğün de adaletsizliğin de sadece dağlarda değil, şehirde de var olduğunu fark etti ve kadın özgürlüğünün gerçek anlamını sorgulamaya başladı.

Batiyna'nın İyileşmesi Batiyna Alma-Ata'daki eğitiminden hasta bir hâlde döndü ve Kopylova'nın ailesinin yanında kalmaya başladı. Valentina ve annesi ona şefkatle baktı; onu sıcak tutuyor, ilaç veriyor ve dinlenmesi için uyarıyorlardı. Aşırı yorgunluktan kaçınması gerektiğini, aksi hâlde sağlığının daha da kötüleşeceğini söylüyorlardı. İyileşme sürecinde Batiyna, onların adaletsizlik, sınıf mücadelesi ve sömürü tarihine dair konuşmalarını dinledi. Bu sohbetler onun toplumsal eşitsizlik bilincini derinleştirdi ve kararlılığını güçlendirdi. Gücünü yavaş yavaş toparlarken, sıradan bir dağ kızından bilinçli bir öğrenene dönüşümünü düşündü. Farklı milletlerden insanların benzer umutlar ve acılar paylaştığını anlamaya başladı.

Korku ve Adalet Muayenesinden sonra Batiyna'nın hastalığı günlük yaşamını etkilemeye devam etti. Baş dönmesi ve güçsüzlük hissediyordu; buna rağmen Valentina Kopylova ile birlikte yürüyüş yapıyordu. Valentina, doktorun siyasi açıdan güvenilmez olduğunu ve geçmişteki şiddet olaylarıyla bağlantılı bulunduğunu ısrarla söylüyordu. Ancak Batiyna yalnızca bir karmaşa ve huzursuzluk hissediyordu; özellikle Anarhon'un ölümü ve bu olayı tetikleyen güçleri yeniden duydukça bu his artıyordu. Valentina, yeni düzenin düşmanlarının insanları eski inançların arkasına saklanarak manipüle ettiğini açıklıyordu. Batiyna bunları dinliyor, hem rahatsız hem de düşünceli bir şekilde adaletin böyle bir dünyada nasıl sağlanabileceğini anlamaya çalışıyordu. Zayıf olmasına rağmen, gerekirse köye dönmeye ve iyileştikten sonra çalışmalarına devam etmeye razıydı; çünkü ona göre ancak eylem gücünü yeniden kazandırabilirdi.

Çolpon'un Kurtarılması

Çolpon'un Aranması Temirbolotov, Batiyna ve Valentina'ya kaybolan Çolpon'u bulmak için bir göreve katılmalarını emretti. Çolpon'un dedesi Bayterek büyük bir çaresizlik içinde gelmişti; oğullarını, eşini kaybetmiş, şimdi ise tek torunu için endişe ediyordu. Bilinmeyen kişiler tarafından kaçırıldığını söyleyerek Sovyet yetkililerinden yardım istedi. Onun acısından etkilenen Batiyna, bu arama çalışmalarına katılmayı kabul etti. Süvariler ve rehber olarak Bayterek ile birlikte hızla kırsal bölgeye doğru yola çıktılar. At

üzerinde Batiyna yeniden güç kazandığını hissediyor, Valentina ise kararlı ve kesin bir tavırla hareket ediyordu. Yol boyunca Batiyna köy kadınlarıyla konuştu ve derin bir korku ile gizlenmiş gerçeklerin varlığını sezdi. Bazı kızların zorla götürüldüğünü ve sonradan kendi istekleriyle evlenmiş gibi beyan etmeye zorlandıklarını öğrenerek, görünüşteki adaletin ne kadar kırılgan olduğunu fark etti.

Dumadaki Gizleniş Polis, Şaymerden'in köyünü aradı ancak başlangıçta Çolpon'u bulamadı. Şaymerden'in eşi Cıpar, kızı duman dolu bir depolama çukuruna saklamıştı; Çolpon burada neredeyse boğuluyordu. Nihayet onu bulduklarında Bayterek büyük bir yıkıma uğradı ve torununun öldüğünü sanarak yere yığıldı. Çolpon'un, Şaymerden'in oğlu Mırza tarafından bir grup adamla birlikte götürüldüğü ortaya çıktı. Şaymerden suçlamaları reddederek gücünü ve konumunu savunmaya çalıştı, ancak kimse onu dinlemedi. Batiyna, hem Şaymerden'in hem de eşinin yasalara göre gözaltına alınmasını emretti. Valentina, Çolpon'un durumunu görünce gözyaşlarına hâkim olamadı. Kız hayatta kurtarılmıştı. Bayterek yetkililere teşekkür etti ve ekip, suçluları adalete teslim etmek üzere köyden ayrıldı.

Zuurakan ve Oroz

Zuurakan'ın Öfkesi ve Yumuşaması Zuurakan arkasına bile bakmadan oradan uzaklaştı; öfke ve kırgınlık içindeydi. Dar bir patikada yoluna çıkan bir yılanı öldürdü; bu hareketiyle önündeki tüm engelleri sembolik olarak reddettiğini gösterdi. Nehri geçti ve geniş bir vadiye doğru hızla ilerledi, hâlâ birinin kendisini takip ettiğini hissediyordu. Arkasından gelen nal seslerini duyunca gerildi ve bunun bir düşman olabileceğini düşünerek kendini savunmaya hazırlandı. Gelen Oroz'dı; bir katır üzerindeydi. Durdu, ona doğru yaklaştı ve suçunu itiraf ederek affedilmesini istedi, ona olan sevgisini yeminlerle dile getirdi. Zuurakan derin yaralar almış olsa da, Oroz'un samimi sözlerini dinledikçe yavaş yavaş yumuşadı.

Zuurakan ve Oroz Yıllar geçti ve Zuurakan ile Oroz rahat bir yaşam sürmeye başladılar. Zuurakan'ın kalbindeki eski yara zamanla silindi. Her cuma pazara gider, düzenli giyinir, insanlarla şakalaşır ve çayhanelerde yemek yerlerdi. Yüksek kerpiç duvarlarla çevrili, kalabalık bir avluda; hayvanlar ve insanlar arasında, küçük odalarda yaşamlarını sürdürdüler. Zuurakan günlerini küçük odalarında geçirirken, Oroz dışarıda arkadaşlarıyla vakit geçirirdi. Hayatları giderek bir düzene oturdu. Oroz onun şakalarına sık sık güler, birlikte mizah ve hafif alaylarla zaman geçirirlerdi; ancak aralarındaki sadakat ve davranışlar hakkında karşılıklı hafif şüpheler de sürüp giderdi.

Evlilik, Şüphe ve Dağ Köyüne Dönme İsteği Zuurakan, duvarlarla çevrili avlu yaşamı içinde giderek huzursuzlaştı. Oroz'a şehir hayatından ve gizli ticaretlerden yorulduğunu söyledi; dürüstçe yaşamak ve çiftçilik yapmak için köye gitmeleri gerektiğini ısrarla dile getirdi. Oroz ise bu sözlerden şüphelenerek savunmaya geçti ve onun sadakatini sorgulamaya başladı. Zuurakan, onu şehirden uzaklaştırmak için başka erkeklerin kendisini tehdit ettiği yönünde hikâyeler uydurmaya başladı; böylece Oroz'un kıskançlığını harekete geçirip davranışlarını değiştirmeyi amaçlıyordu. Oroz ona inandı ve giderek daha sahiplenici ve zihinsel olarak daha saldırgan hâle geldi; rakiplerin karısını elde etmeye çalıştığına kesin olarak inanmaya başladı. Böylece ilişkileri yavaş yavaş sevgi ile güvenin yerini şüphe ve duygusal manipülasyonun aldığı bir sürece dönüştü.

Kumar, Servet ve Güvenin Çöküşü Oroz'un davranışları değişti; eve yabancılar getirmeye, kumar ve içkiye daha fazla yönelmeye başladı. Öngörülemez bir hâl aldı; kimi zaman para getiriyor, kimi zaman sarhoş ve Zuurakan'a karşı saldırgan oluyordu. Bir gün tehlikeli adamların katıldığı bir kumar toplantısı düzenledi; aralarında rakibi Oşur da vardı. Büyük paralarla oyunlar oynanırken Zuurakan sessizce izledi, yasa dışı ve kontrolsüz bu durumdan rahatsız oldu. Oroz, parasını dürüstçe kazandığını iddia ederek övünüyor; ancak davranışları bunun aksini gösteriyordu. Gece ilerledikçe büyük kayıplar verdi, Zuurakan'dan daha fazla para istedi ve aralarındaki gerginlik ile ahlaki mesafe daha da derinleşti.

Zuurakan Özgürlüğünü Kazanır Zuurakan, Oroz'un kumarda her şeyini kaybedişini dehşet içinde izledi. Öfke ve çaresizlik içinde sarhoş olan Oroz, karısını bile Oşur'a bahis konusu yaptı. Erkekler onu buna teşvik ederek güldüler; oda kaos ve para saçılmasıyla doldu. Bir anda Oroz dayanamayarak yere yığıldı ve devam edemedi. Zuurakan ise bu ihanete öfkeyle karşılık vererek kilimi çekip kumarbazları yere savurdu. Hiç tereddüt etmeden kocasının üzerinden geçti ve dışarı çıktı; artık bir mal ya da bahis konusu

olarak görülmeyi kabul etmeyeceğini ilan etti. Evi terk ederken öfke içindeydi ve onurunu, özgürlüğünü sonsuza kadar geri kazanmaya kararlıydı.

Barskan'ın tehdidi Şaymerden, onun ikinci eşi Cıpar ve oğlu Mirza, Çolpon'u kaçırdıkları için tutuklanınca, en küçük oğulları Barskan derin bir sarsıntı yaşadı. Yarı sarhoş hâlde ve Mauser tabancasıyla Temirbolotov'un yanına giderek onların serbest bırakılmasını talep etti. Kendini sadık bir Sovyet güvenlik polisi olarak tanımlıyor ve durumu Moskova'ya bildirmekle tehdit ediyordu. Temirbolotov sakın bir şekilde bu talebi reddetti ve onu ailesinin feodal şiddetiyle yüzleşmeye zorladı. Ayrıca bu suçları gizlemeye devam ederse kendi konumunun da onu korumayacağını açıkça söyledi. Şaymerden'in akrabalarının köylüleri dövdüğüne dair haber gelince Temirbolotov'un tutumu daha da sertleşti. Barskan, aile bağlılığı ile Sovyet hukuku arasında sıkışıp kalmış bir hâlde orada kaldı.

Batiyna'nın Eğitimi ve Evliliği

Beklenmedik Duygular Aylar geçerken Cusup, hastanedeki kafa yarasından yavaş yavaş iyileşmeye başladı. Batiyna ve Valentina onu sık sık ziyaret ediyor, bedeninin zayıfladığını fakat ruhunun hâlâ canlı ve parlak kaldığını fark ediyorlardı. Cusup uzun zamandır Batiyna'ya aşık, ancak onun güçlü ve otoriter kişiliği nedeniyle ona yaklaşmaya cesaret edememişti. Kıştan sonra Valentina kendi trajik aşk geçmişini anlatarak savaş ve kaybın insanların hayatlarını nasıl değiştirdiğini ortaya koydu. Bu sırada Batiyna, Cusup'tan gelen ve ona olan aşkını ve evlenme isteğini açıkça dile getiren içten bir mektup aldı. Bu sözler onu sarsarak Abyl'i yeniden hatırlattı ve kendi yaşamı hakkında şüphelerini canlandırdı. Ona karşı bir çekim hissetse de, artık sevgiye ve aile kurmaya uygun bir kadın olup olmadığı konusunda korku taşıyordu.

Özgürlük ve Düğün Batiyna ve Valentina'nın düzenlediği kadın kursları, zorla evlilik yaşamış eski tokolları ve Çolpon gibi geçmişte baskı görmüş genç kızları bir araya getirdi. El konulan bir evde yaşayan bu kadınlar okuma yazma öğreniyor ve yeni bir yaşam için hazırlanıyordu. Kursların yöneticisi olan Batiyna, öğrencilerinin sağlığını ve onurunu kararlılıkla savunuyor, önce tıbbi bakım almaları gerektiğini ısrarla vurguluyordu. Bir gün Cusup onu ziyaret ederek duygularını açıkça itiraf etti. Yaş, geçmiş acılar ve kişisel özgürlük üzerine yapılan samimi bir konuşmanın ardından Batiyna, Abyl'in hatırasını kalbinde taşıyarak onun evlilik teklifini kabul etti. Batiyna ile Cusup'un düğünü, Valentina'nın da katılımıyla, kadınların özgürlüğünü, dostluğu ve seçilmiş aşkı simgeleyen neşeli bir kutlamaya dönüştü.

KARAKTER ANALİZİ

Batiyna

Batiyna yalnızca bir karakter değildir; Kırgız halkının onur mücadelesinin atan kalbidir. Bir avcı kampının vahşi ve özgür havasında doğan Batiyna'nın ışığı, eski dünya sözleşmelerinin ağır gölgeleri altında neredeyse sönmek üzeredir. Erkeklerin borçlarını ödemek için birer canlı hayvan gibi takas edilen Batiyna, ruhunu kırmayı amaçlayan zorunlu evliliklere katlanır. Yine de o, kendi hayatının sessiz bir hayaleti olmayı reddeder. Adıke'nin çadırındaki zulümden Moskova'nın devrimci sokaklarına uzanan yolculuğu, koca bir tarihin ağırlığına karşı yükselen tek bir ruhun gücünün insani bir kanıtıdır.

Dirençli Batiyna, bozkırın keskin rüzgarları ve kırbacın yakıcı darbeleriyle dövülmüştür. Bedeni, ilk kocasının nefretinin ve ikincisinin neredeyse ölümcül olan bıçak darbesinin izlerini taşır; buna rağmen o asla pes etmez. 1916 Büyük Göçü (Ürkün) sırasında, ölüm çevresindeki binlerce canı alırken, o ayakları kanayarak ve karnı aç bir halde sarp, donmuş dağları aşar. Ailesinin utancının ağırlığını ve amansız emeğin fiziksel yükünü sırtlanır; yine de karların ve kanın arasından başı dik bir şekilde çıkarak ruhunun kırılmaz bir kaya olduğunu kanıtlar.

Boyun Eğmez Hukuk, mollalar ve hatta öz babası bile sessiz kalmasını talep ederken, Batiyna göğsünde bir direniş ateşi taşır. O, özgür olmak için icazet bekleyen bir kadın değildir; kafesinden kaçmak için gecenin karanlığında at sürmeye cüret eder ve güçlü Boluş onu onursuzlaştırmaya çalıştığına ona karşı koyar. Onun bu boyun eğmez tavrı, acısından kar sağlayanların vaaz ettiği "ilahî kaderi" reddederken gözlerinden okunur. Sonunda geleneksel eleçeğini (türbanını) çıkarıp yerine kırmızı

başörtüsünü taktığında, sadece yeni bir yasaya uymamaktadır; yüzyıllardır süregelen zincirlere nihayet "hayır" demektir.

Şefkatli Hayatının tüm sertliğine rağmen, Batiyna kalbinin buz tutmasına asla izin vermez. Onun merhameti, aynı adaletsizlik denizinde boğulan diğerleri için sessiz bir sığınaktır. Ölmekte olan çocuk-gelin Gülsün'ü kollarında avutan odur; küçük Kanımbü'yü soğuktan kurtarmak için her şeyi riske atan yine odur. Çin'deki açlık dolu mülteci kamplarında, son lokmasını yetimlerle paylaşarak kimsesizlerin annesi olur. Empati yeteneği onun en büyük gücüdür; zayıfları gölgelerde geride bırakırsa, kendi özgürlüğünün hiçbir anlamı olmayacağını bilir.

Sarsılmaz Batiyna, evcilleştirilmesini imkansız kılan bir azme sahiptir. Bir kadının okuyabildiği, yazabildiği ve kendi yolunu seçebildiği bir dünyanın ihtimalini bir kez gördüğünde, bir avcı kararlılığıyla o hedefe doğru ilerler. Köydeki erkeklerin alaycı gülüşlerini ve yaşlıların şiddetli tehditlerini görmezden gelerek, çadırlarda saklanan kız çocuklarına kitap götürmek için dağ fırtınalarının ortasında at sürer. Kararlılığı nefretten değil, ışığa duyduğu derin ve sessiz bir açlıktan beslenir. Bir suikastçinin bıçağıyla yaralanıp kan kaybederken bile, tek düşüncesi Moskova'ya giden yol ve kendi elleriyle inşa ettiği gelecektir.

Aynagül

Aynagül, Kırgız aşiretleri arasındaki sonu gelmez güç savaşlarında, erkeklerin stratejik hamleleri için kullanılan bir siyaset aracıdır. Yoksulluğun pençesindeki Batiyna'nın aksine Aynagül; Asantay ve Barman gibi kudretli adamların çatışan çıkarları arasında kalmıştır. Onun hikayesi, aşiret kavgalarını yatıştırmak veya barış sağlamak adına kadınların nasıl birer pazarlık unsuru haline getirildiğini ve "kız kaçırma" gibi geleneklerin nasıl istismar edildiğini gözler önüne serer. Aynagül, yüksek bir sosyal statüye sahip olmasına rağmen, kendi hayatı üzerinde söz hakkı olmayan bir kadının içsel feryadını yansıtır. Güzelliği ve soylu kanı, etrafındaki erkekler tarafından birer silaha dönüştürülürken, o bu acımasız coğrafyada kendi yolunu bulmaya çalışır.

Bağımsız Aynagül, kendisini ailesinin siyasi planlarına kurban etmek isteyenlere karşı boyun eğmez bir irade sergiler. Babası Barman'ın siyasi bir ittifak uğruna ayarladığı evliliği reddeder; sırf babası güç kazansın diye sessiz bir kurban olmayı kabul etmez. Bolot'u seçerek kendisine dayatılan kaderi yırtıp atmaya çalışır. Bu kararı, toplum tarafından "namus" adına "kaçırılma" olarak yaftalansa da, aslında Aynagül'ün kendi özgür iradesiyle attığı bir adımdır. O, kimliğini kendisi üzerinde hak iddia eden erkeklerin kirli hesaplarından kurtarmak için durmadan mücadele eder.

Cesur Aynagül, kaçırılmanın, zorla geri getirilmenin ve toplum önünde karalanmanın getirdiği tüm ağırlığa dayanacak köklü bir cesarete sahiptir. Manapbay onu hileyle alıkoyduğunda, bir köşeye çekilip sessizce ağlamaz. Aksine, onun evinde dimdik durur; Manapbay'ı korkaklık ve ihanetle suçlamaktan çekinmez. Cesaretinin en net görüldüğü an ise aşiret büyüklerinin karşısına çıktığı andır; orada "zavallı mağdur" rolünü oynamayı reddeder. Silahlı atlılar onun için savaşın eşiğine gelmişken, Aynagül kendi doğrularından ödün vermez ve varlığını kan dökmek için bahane eden erkeklere karşı sesini yükseltir.

Vakur Aynagül, aileler arasında adeta bir ticaret malı gibi takas edildiği en zor anlarda bile soylu duruşundan taviz vermez. Bir aşiret savaşını önlemek için Ramazan ile istemediği o evliliğe geri gönderildiğinde, bu ağır aşağılanmayı bile asaletinden gelen bir zarafetle karşılar. Ne köydeki kadınların acımasız dedikodularının ne de kocasının buz gibi ilgisizliğinin ruhunu ezmesine izin verir. Bu vakar onun zırhıdır; ataerki düzenin onu basit bir zayıf olarak görmesini engeller. O, duruşuyla herkese şunu hatırlatır: O, sadece bir çeyiz veya bir pazarlık konusu değil; kendi öz değeri olan bir insandır.

Hınçlı Aynagül, aşiret onuru denilen o kavram uğruna kendi mutluluğunun defalarca kurban edilmesine karşı yüreğinde derin ve haklı bir öfke besler. Bu hınç, onu hapseden geleneklere ve kocası Ramazan'a karşı mesafeli durmasına neden olur. Çünkü o, aşiretler arasındaki o sözde "barışın" kendi gözyaşları üzerine inşa edildiğini çok iyi bilir. Arstanaly gibi güçlü adamların onun haklarını yok saymasını izlerken, iç dünyasında büyük bir fırtına kopar. Bu öfke bir zayıflık değil, uğradığı adaletsizliğin bilincinde olmasıdır; bu sayede ruhunu, bedenini tutsak eden o karanlık dünyadan ayrı tutmayı başarır.

Kazak

Kazak, zenginler tarafından ezilen onurlu yoksulları temsil eden "dürüst avcı" figürünün trajik bir timsalidir. Batiyna'nın babası olarak, geleneksel ataerkil görev ile gerçek baba sevgisi arasındaki ıstırap verici çatışmayı kişiliğinde barındırır. Fiziksel güce ve doğada hayatta kalma becerisine sahip bir adam olsa da, adaletin geçer akçesinin sadece hayvan varlığı ve soy kütüğü olduğu bir dünyada sosyal olarak "görünmez" kalır. Karakter gelişimi, geleneksel onur kavramının savunmasızlara karşı nasıl bir silaha dönüştürülebileceğini; gururlu bir rızık sağlayıcının, güçlülerin borçlarını ödemek için kızını feda etmeye zorlanan yıkılmış bir adama nasıl dönüştüğünü gözler önüne serer.

Onurlu Kazak, avcı kimliğini ve aşiret üyeliğini tanımlayan katı bir dürüstlük ilkesine göre yaşar. Bir adamın verdiği sözün kutsallığına ve atalardan kalan yeminlerin ağırlığına inanır; bu nedenle başlangıçta, kendisi aleyhine olan o eşitsiz "tütün gelini" (nasvay) anlaşmasına uymak zorunda hisseder. Batiyna'ya onur duygusunu aşılama çalışır; ona sıkı çalışmanın ve dürüstlüğün zenginlikten daha değerli olduğunu öğretir. Ancak bu onur anlayışı zamanla bir kafese dönüşür; zenginlerin gelenekleri kendi çıkarları için manipüle ettiği bir toplumda, sözüne olan bağlılığı Adike gibi toprak sahiplerinin onu sömürmesine zemin hazırlar.

Haklarından Mahrum Dağların efendisi olmasına rağmen Kazak, aşiretlerin sosyal ve hukuki hiyerarşisi içinde tamamen güçsüzdür. Ne uçsuz bucaksız sürülere ne de siyasi bir nüfuza sahiptir; bu durum onu yırtıcı "manaplar" (yerel beyler) için kolay bir av haline getirir. Adike'nin adamları tarafından vahşice kırbaçlandığında, toplumdaki düşük statüsü nedeniyle hiçbir hatırı sayılır kişi onu savunmaya yanaşmaz. Aşiret mahkemelerinde verdiği ifade, düşmanlarının rüşvetleri ve güçlü bağlantılarıyla susturulur. Tipi ortasında bir kurdun izini sürebilir ama feodal hukukun yozlaşmış koridorlarında yolunu bulamaz; bu da toplumundaki topraksız yoksulların mutlak savunmasızlığını ortaya koyar.

Çaresiz Kazak'ın hikayesinin son aşamaları, borçlarını ödemek uğruna kızının hayatının feda edilmesini izlerken içine düştüğü derin ve boş bir çaresizlikle mühürlenir. Önce atadan kalan bir yemini yerine getirmek, sonra da ödenmesi imkansız bir hayvan tazminatını karşılamak için Batiyna'yı takas etmeye zorlanmasının yarattığı psikolojik yıkım, onu eski halinin bir gölgesine dönüştürür. Çocuklarını koruyamaması ve dürüstlüğünün onları zenginlerin zalimliğinden korumaya yetmediği gerçeği peşini bırakmaz. Bu çaresizlik; sevgi dolu bir babayı, kendi kızının sefaletinin mimarı olmaya zorlayan ruh emici bir sistemin doğrudan sonucudur.

Adike

Adike, romanın temel antagonisti olarak zenginlerin duyarsız ve kibirli dünyasını temsil eder. Satılğan'ın oğlu olarak yalnızca büyük bir serveti değil, aynı zamanda toplumsal statüsünün onu ahlak ve insani değerlerin üstüne yerleştirdiğine dair köklü bir inancı da miras alır. Ataların "burunluk-bride" yeminiyle kurulan bağı bir akrabalık ilişkisi olmaktan çıkarıp bir sömürü aracına dönüştürerek avcı ailesinin trajedisinin başlıca sorumlularından biri olur. Emek ve beceriyle geçinen avcıların aksine Adike, gücünü gelenekten ve yanında bulunan adamlarının zorlayıcı kudretinden alır. Onun varlığı, onurun bir meta haline geldiği ve yoksulların kolayca harcanabilir görüldüğü bir toplumun derin çürümesini açığa çıkarır.

Kibirli Adike, kendinden aşağıda gördüğü insanların insanlığını fark edemeyecek derecede kökleşmiş bir kibirle tanımlanır. Bir zamanlar ailesine hizmet etmiş olan Kazak'a soğuk ve küçümseyici bir şekilde yaklaşır; onu bağlayıcı bir akrabalık yükümlülüğü olan bir insan olarak değil, rahatsız edici bir figür olarak görür. Zenginliğinin ona atalarının kurduğu tüm toplumsal sözleşmelerin üzerinde bir dokunulmazlık sağladığına inanır. Kazak'ın kızını evlilik için getirmesiyle alay ederken sergilediği tavır, eşit bir insanla değil bir hizmetkârla karşı karşıya olduğunu düşünen bir üstünlük duygusunu yansıtır. Bu kibir onun dünya görüşüdür; kendi konumunun arzularını yasa haline getirdiğini varsayar ve bunu tartışma değil, düzeltme biçimi olarak şiddetle—örneğin Kazak'ı kırbaçlatmakla—ifade eder.

Sömürücü Adıke, geleneği açgözlülüğünü meşrulaştırmak için kullanan sömürücü bir figürdür. “Ataların onuru” kavramının arkasına sığınarak zulmünü haklılaştırır; ancak aynı gelenekleri çıkarına aykırı olduğu anda görmezden gelir. Onu en tehlikeli kılan şey, klan içi yargı düzenini yoksullara karşı bir silaha dönüştürmesidir. Batiyna kaçıp onun baskısından kurtulduğunda bunu kabullenmek yerine Kazak’ı kabile mahkemesine çıkarır ve yargıçlar üzerindeki etkisini kullanarak ağır bir hayvan cezası verilmesini sağlar. Evliliği bir birliktelik olarak değil bir alışveriş olarak görür; “dolandırıldığını” düşündüğünde ise bedel talep eder. Oyunun kurallarını çok iyi bilir ve bu kuralları yoksulların sürekli borç içinde kalmasını sağlayacak şekilde manipüle eder.

Zalim Soylu görünümünün ardında derin ve sistematik bir zalimlik vardır. Adıke, başkalarının aşağılanmasıyla haz duyar ve onların acısını kendi gücünün bir göstergesi olarak görür. Kazak’ın yurt iskeletine bağlanıp halkın önünde kırbaçlanmasını emrettiğinde bu yalnızca bir ceza değil, tüm topluma gözdağı veren bir gösteridir. Verdiği acıdan hiçbir pişmanlık duymaz; avcı ailesinin çektiği ıstırapı toplumsal hiyerarşiyi korumak için ödenmesi gereken önemsiz bir bedel olarak görür. Onun zalimliği, gücünün temel dayanağıdır—kendi “onurunu” başkalarının onurunu yok ederek sürdürür ve ardında bıraktığı yıkılmış hayatlara tamamen kayıtsız kalır.

Abıl

Abıl, romanın duygusal merkezini oluşturan ve bir kuşağın “yitirilen mutluluğunu” temsil eden trajik bir figürdür. Batiyna’nın gerçekten sevdiği genç adamdır; ancak aralarındaki bağ, kabile hukukunun katı mekanizmaları ve kalym (başlık parası) sistemi tarafından koparılır. Baskıcı ve ayrıcalıklı toprak sahiplerinin aksine Abıl, daha yumuşak bir Kırgız erkeklik anlayışını temsil eder; bu anlayış sanatçı ifade gücü ve derin duygusallıkla tanımlanır. Onun karakteri, zorla yapılan evliliklerin yarattığı insan kaybını sürekli hatırlatan bir gölge gibi var olur. Ayrı bir hayat kurmuş olsa bile ruhu Batiyna’ya bağlı kalır; bu da klanların bedenleri değiştirebilse bile kalpleri yönetemediğini gösterir.

Sadık Abıl, unutmayı reddeden bir kalbe sahiptir. Batiyna başka erkeklerle evlenmeye zorlandıktan sonra bile ona olan bağlılığı sarsılmaz ve sürekli. Onu boş ve geçici ilişkilerle değiştirmeye çalışmaz; sevgisini sessiz, derin ve acı veren bir yara gibi içinde taşır. “Büyük Göç”ten sonra Batiyna ile yeniden karşılaştığında bile gözlerinde gençlik dönemlerindeki aynı sessiz acı ve dile getirilemeyen sevgi vardır. Bu sadakat, ilişkilerin çoğunlukla geçici bir alışverişe dönüştüğü bir dünyada onu nadir bir figür haline getirir. Onun bağlılığı, aşkının en güçlü yönüdür; eski dünyanın tamamen yıkılmasına rağmen bu sevginin hayatta kalmasını sağlar.

Duygusal Abıl, duygularını şiddet ya da zenginlik üzerinden değil, müzik ve şiir aracılığıyla ifade eder. O, ruhun ağıtlarını dile getirme konusunda ustadır ve acısı sonunda “Abıl’ın Şarkısı”nı doğurur. Bu hüznü melodiyi vadiler boyunca yayılır ve kader tarafından ayrılan insanların ortak sesi haline gelir. Sanatı aracılığıyla kaybının derinliğini topluma aktarır; böylece yaşlılar tarafından kurulan geleneklerin yol açtığı insan acısı görmezden gelinemez hale gelir. Onun ifade gücü, hem erkeklerin hem de kadınların sesi olmayan acılarını görünür kılar ve kalym sisteminin kıldığı kalplerin ağırlığını hissettirir.

Sınırlı Karakter derinliğine rağmen Abıl, ekonomik olarak dezavantajlı bir konumda kalır. Adıke ya da Kydırbay gibi güçlü ve zengin erkeklerle mücadele edebilecek sürü ve siyasi nüfuza sahip değildir. Batiyna’yı babasının borçlarından kurtarmaya çalıştığında sunduğu atlar, yozlaşmış kabile mahkemesi tarafından yetersiz bulunur. O, mutlulukları servet tarafından belirlenen bir sistemde “aşkın bedelini ödeyemeyen” birçok gençten birini temsil eder. Batiyna’yı kurtaramaması bir irade eksikliği değil, altın ve servetin aşkın önüne geçtiği bir toplumsal düzenin sonucudur.

Zuurakan

Zuurakan, romanın merkezî karakterlerinden biridir ve tarihî kişilik Zuurakan Kaynazarova’ya dayanmaktadır. Onun karakteri, toplumsal değişim döneminde kırsal Kırgız kadınlarının yaşadığı acıyı ve geçirdiği dönüşümü temsil eder. Yoksulluk içinde doğar ve daha sonra zengin bir bay (ağa) ailesinin evinde sıkışıp kalır; burada aşağılanma, fiziksel şiddet ve duygusal ihanet yaşar. Ancak Zuurakan pasif bir mağdur olarak sunulmaz. Onun dağlara kaçışı, hayatta kalma mücadelesi, erkekler tarafından

uğradığı aldatılmalar ve sonunda aşağılanmayı reddedişi, sürekli bir onur mücadelesi içinde olan bir kadını gösterir. Bu deneyimler aracılığıyla roman hem kişisel dayanıklılığı hem de özsaygının uyanışını ortaya koyar.

Dirençli Zuurakan son derece dirençlidir. Zengin bir evde yıllarca süren kötü muameleye rağmen içindeki gücü tamamen kaybetmez. Dövülüp aşağılandıktan sonra, karşısındaki tehlike ve belirsizliğe rağmen dağlara kaçmaya cesurca karar verir. Dağlarda açlık, soğuk ve hatta bir kurt saldırısıyla karşı karşıya kalır ve hayatta kalmayı başarır. Daha sonra tüccarlar ve kumarbazlar tarafından kandırılıp adeta bir eşya gibi muamele gördüğünde bile, yaşadığı duygusal acıya rağmen benlik duygusundan vazgeçmez. Onun direnci gösterişli ya da dramatik değildir; aksine sürekli, sessiz ve inatçıdır. Ne kadar kez ihanete uğrarsa uğrasın yeniden ayağa kalkacak gücü bulur.

Cesur Zuurakan roman boyunca dikkat çekici bir cesaret sergiler. At çalıp gece kaçmak hem fiziksel hem de ahlaki bir cesaret gerektirir; özellikle kadınların erkekler ve gelenek tarafından kontrol edildiği bir toplumda bu daha da zordur. Kocasını Tekebay ile yüzleşir ve onun zayıflığını açıkça sorgulayarak korkusuzca karşı çıkar. Yurt içinde saldırıya uğradığında birkaç erkeğe karşı sert bir şekilde direnerek kendini savunur. Daha sonra Oroz onu kumarda “kaybettiğinde” sessizce çökmez; aksine açıkça isyan eder ve oradan ayrılır. Onun cesareti yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda duygusaldır — aşağılanmayı reddeder ve itaatkâr bir kurban rolünü kabul etmeyi istemez.

Bağımsız Bağımsızlık Zuurakan’ın karakterini tanımlar. Atları çaldığı andan itibaren kendi yolunu seçmeye başlar. Onurunun olmadığı bir evde hizmetkâr gibi yaşamayı reddeder. Oroz ile birlikte yaşarken bile şehir hayatını sorgular ve dürüst bir yaşam için köye dönmeyi önerir. Bir kumar oyununda “mal gibi” ortaya konduğunu öğrendiğinde ise her iki erkeğin de üzerinde hak iddia etmesini kesin biçimde reddeder. Tek başına uzaklaşması, onun güvenlikten çok özsaygıyı tercih ettiğini gösterir. Zuurakan’ın bağımsızlığı acı deneyimlerden ve kişisel uyanıştan doğar.

Tutkulu Zuurakan hem öfkede hem de sevgide son derece tutkuludur. Kendini savunurken, Oroz ile tartışırken ya da incindiğinde duyguları güçlü ve doğrudandır. Sessizliğin arkasına saklanmaz. İhanete uğradığında öfkesi yoğunlaşır ve ona kararlı davranma gücü verir. Aynı zamanda sıcaklık ve özlem duygusuna da sahiptir; bu yönü onu manipülasyona açık hâle getirir. Bu duygusal derinlik, onu idealize edilmiş bir karakter olmaktan çıkarıp insanî ve karmaşık bir figüre dönüştürür. Tutkusu, eylemlerini ve kararlarını yönlendirir; yol belirsiz ve acı dolu olsa bile onu özgürlüğe doğru iter.

Tekebay

Tekebay, Zuurakan’ın ilk eşidir ve romanda önemli bir yan karakter olarak yer alır. Geleneksel ataerkil toplum tarafından şekillendirilmiş erkeklerin zayıflığını ve ahlaki belirsizliğini temsil eder. Bay ailesinin evindeki kişiler gibi açıkça zalim değildir, ancak eşini koruma ve destekleme sorumluluğunu yerine getiremez. Sessizliği ve tereddütleri, adaletsizliğin sürmesine imkân tanır. Tekebay, otorite korkusu ile kişisel sadakat arasında sıkışmış bir figürdür; ancak hiçbir zaman kesin bir duruş sergileyecek cesareti bulamaz. Onun karakteri aracılığıyla roman, edilgenliğin ve korkaklığın da doğrudan şiddet kadar baskının sürmesine katkıda bulunabileceğini gösterir.

Zayıf Tekebay’ın en belirleyici özelliği zayıflığıdır. Zuurakan evin hanımı tarafından dövülüp aşağılandığında onu savunamaz. Eşinin onurundan çok zengin evin otoritesinden korkar. Dağlardaki karşılaşmalar sırasında bile tereddüt eder ve sorumluluk almaktan kaçınır. Onun zayıflığı fiziksel değil, ahlakidir. Adaletsizliğe karşı duramaz ve kesin kararlar veremez. Bu eylemsizlik, Zuurakan’ın yaşadığı acılardan kısmen onu da sorumlu hâle getirir. Karakteri, adaletsizlik karşısında zayıflığın da en az zulüm kadar zarar verici olabileceğini gösterir.

Korkak Tekebay korku tarafından yönlendirilir—beyden korku, cezadan korku ve toplumsal sonuçlardan korku. Davranışları çoğu zaman inançtan değil, kaygıdan kaynaklanır. Çatışmalar ortaya çıktığında doğrudan yüzleşmek yerine kaçınmayı tercih eder. Yaşlılar Zuurakan’ı yargılamak için toplandığında bile gergin ve kararsız görünür. Korku onun eylemlerini kontrol eder ve doğru olanı

savunmasını engeller. Bu sürekli kaygı, koca olarak otoritesini zayıflatır ve Zuurakan ile ilişkisini zedeler. Onun korkusu, Zuurakan'ın cesaretiyle keskin bir karşıtlık oluşturarak boyun eğme ile direniş arasındaki farkı vurgular.

Edilgen Edilgenlik Tekebay'ın hikâyedeki rolünü belirler. Nadiren eylem başlatır; çoğunlukla başkalarının hareketlerine tepki verir. Olayları şekillendirmek yerine onların akışına kapılır. Zuurakan kaçmaya karar verdiğinde o onu yönlendirmek yerine takip eder. Yurt içinde saldırıya uğradığında müdahale etmek yerine yanında ağlayarak durur. Bu edilgenlik, onun ile eşi arasında duygusal mesafe yaratır. Aynı zamanda toplumsal değişime uyum sağlayamayan veya adaletsiz geleneklere karşı çıkamayan bir erkek kuşağını sembolize eder. Tekebay aracılığıyla roman, sessizliğin ve hareketsizliğin de baskıcı sistemleri ayakta tutabileceğini ileri sürer.

Çatışmalı Zayıf olmasına rağmen Tekebay tamamen duygusuz değildir. Özellikle otoriteye itaat ile Zuurakan'a duyduğu kaygı arasında kaldığında içsel çatışma yaşar. Başarısız bir koca olduğunu fark ederek huzursuz ve utanç içindedir. Bu içsel mücadele onu basit bir kötü karakter olmaktan çıkarıp daha insani ve trajik bir figüre dönüştürür. Ancak bu çatışma hiçbir zaman kararlı bir eyleme dönüşmez. Korku ile sorumluluk arasında sıkışıp kalır. Bu çatışmayı çözmemesi sonunda evliliğinin çökmesine yol açar. Tekebay, eski gelenekler ile ahlaki cesaret ihtiyacı arasında sıkışmış bir adamı temsil eder.

Oroz

Oroz, Zuurakan'ın ikinci eşidir ve romandaki en karmaşık erkek karakterlerden biridir. Tekebay'ın aksine ilk ortaya çıktığında kendine güvenen, cesur ve koruyucu bir figür olarak görünür. Zuurakan'ı tehlikeden kurtarır ve aşk ile sadakat üzerine tutkulu sözler söyler. Ancak hikâye ilerledikçe gerçek doğası giderek daha net ortaya çıkar. Oroz; gurur, kıskançlık ve açgözlülük tarafından şekillendirilmiştir. Kumar ve riskli davranışlara yönelmesi, evliliklerindeki güveni yavaş yavaş yok eder. Oroz karakteri aracılığıyla roman, çekicilik ve gücün ahlaki zayıflıkları gizleyebileceğini gösterir. Onun Zuurakan ile ilişkisi çekim ve güven duygusundan ihanet ve çöküşe doğru ilerler.

Karizmatik Oroz son derece karizmatik ve ikna edicidir. Zuurakan'a yaklaştığında kendinden emin ve duygusal açıdan yoğun bir şekilde konuşur. Onun güvenini ve affını kazanmak için sözleri ustalıklı kullanır. Cesur kişiliği ve fiziksel varlığı, özellikle Zuurakan'ın Tekebay ile yaşadığı acı deneyimlerden sonra onu güçlü ve güvenilirdir gibi gösterir. Kendini onu koruyabilecek ve istikrar sağlayabilecek bir erkek olarak sunar. Bu çekicilik, Zuurakan'ın şüphelerine rağmen onun kalbini kazanmasını sağlar. Ancak bu karizma çift taraflıdır: Başta onu etkileyip güven verirken, daha sonra bir manipülasyon ve kontrol aracına dönüşür.

Kıskanç Kıskançlık Oroz'un davranışlarını güçlü biçimde etkiler. Zuurakan başka erkeklerden bahsettiğinde ya da yaşamlarında değişiklik önerdiğinde şüpheye kapılır. Küçük yorumlar bile onun sahiplenici duygularını harekete geçirir. Rakipler hayal eder ve mantıktan çok duygularıyla tepki verir. Bu kıskançlık yalnızca sevgiden değil, kontrol etme arzusundan da kaynaklanır. Onun hayatında tek otorite olmak ister. Güvensizliği arttıkça, ilişkilerindeki güven zayıflar ve gerilim büyür. Kıskançlığı sonunda saldırganlığa, kumara ve düşüncesiz kararlara yol açarak onun güven veren dış görünüşünün altındaki kırılganlığı ortaya çıkarır.

Düşüncesiz Oroz'un düşüncesizliği kumar ve içki alışkanlıklarıyla belirginleşir. Evin içine tehlikeli adamlar getirir ve sonuçlarını düşünmeden büyük paralar riske atar. Kendini cesur ve başarılı kanıtlama isteği onu sorumsuz davranışlara iter. Zuurakan'ın endişelerini görmezden gelir ve istikrar yerine heyecanı seçer. Bu dürtüsel davranış, onun disiplin ve öngörü eksikliğini gösterir. Düşüncesizliğinin doruk noktası, Zuurakan'ı bir kumar oyununda bahis konusu yapmasıdır; onu adeta bir mal gibi görür. Bu anda sorumsuzluğu ahlaki bir çöküşe dönüşür ve evliliklerinin temelini yıkar.

Bencil Oroz çoğu zaman Zuurakan'ın onurundan çok kendi gururunu ve itibarını önemser. Diğer erkeklerden takdir görmek ister ve eşinin güvenini kaybetmekten çok aşağılanmaktan korkar. Kararları ortaklık duygusundan ziyade egosu tarafından yönlendirilir. Zuurakan'ı sevdiğini iddia etse bile,

davranışları onun için en önemli şeyin kendi imajı olduğunu gösterir. Onu bir kumar oyununda ortaya koyması, kadını kişisel hırsı için bir nesneye indirger. Bu bencillik sonunda ayrılığa yol açar. Oroz karakteri aracılığıyla roman, bencil davranışların sevgiyi ihanete dönüştürebileceğini ve ilişkileri yok edebileceğini gösterir.

Buken

Buken, Zuurakan'ın hizmet ettiği zengin ailenin hanımıdır. Serkebay'ın eşi olarak ev içinde mutlak otoriteye sahiptir ve bu gücü hiçbir merhamet göstermeden kullanır. Geleneksel elit otoritenin sert ve baskıcı yüzünü temsil eder. Zuurakan'a yaptığı muamele, feodal toplumun derin eşitsizliğini ve vahşetini yansıtır. Buken yalnızca fiziksel şiddet uygulayan biri değildir; aynı zamanda manipülatif bir karakterdir. Batıl inançları, sahte nezaketi ve sosyal etkisini kullanarak kontrolü elinde tutar. Onun karakteri aracılığıyla roman, ayrıcalıklı sınıfa mensup kadınların bile başka kadınlar üzerinde baskı aracı hâline gelebileceğini ve böylece adaletsizliği ortadan kaldırmak yerine yeniden üretebileceğini gösterir.

Acımasız Buken, Zuurakan'a ve diğer hizmetçilere karşı açıkça acımasızdır. Onları aşağılar, küçük düşürür ve döver; işçi olarak değil, aşağı birer varlık gibi görür. Onun acımasızlığı arada sırada ortaya çıkan bir durum değil, evin günlük atmosferini belirleyen sürekli bir tutumdur. Fiziksel şiddeti bir disiplin aracı, duygusal istismarı ise bir kontrol yöntemi olarak kullanır. Zuurakan geri dönüp cezayı kabul etse bile Buken affetmez. Onun acımasızlığının sınırı yoktur ve otoritesi her sorgulandığında daha da artar. Bu karakter aracılığıyla roman, kontrolsüz gücün çoğu zaman nasıl vahşete dönüştüğünü gösterir.

Manipülatif Buken son derece manipülatiftir. Gerçek niyetlerini sakın sözlerin ve sahte bir iyiliğin arkasına gizlemeyi iyi bilir. Zuurakan geri döndüğünde onu affetmiş gibi davranır, ancak gizlice intikam planları yapar. Tekebay'ı korku ve ikna yoluyla etkiler, onu tam olarak anlamadığı eylemlere sürükler. Planlarını meşrulaştırmak için batıl inançları, rüyaları ve ritüelleri kullanır; böylece yaptıklarını geleneksel bir çerçeveye yerleştirir. Manipülasyonu, açık bir saldırganlık göstermeden güç sahibi olmasını sağlar. Bu hesaplı davranış onu doğrudan şiddet uygulayan birinden daha tehlikeli kılar, çünkü onun zulmü planlı ve maskelenmiştir.

Otoriter Buken ev içinde mutlak bir otoriteyle hükmeder. Hizmetçilerden, eşinden ve hatta diğer akrabalarından tam itaat bekler. Kimse ona açıkça karşı çıkmaya cesaret edemez ve kararları yurt içindeki günlük yaşamı belirler. Onun otoritesi saygıdan çok korkuya, sosyal statüye ve geleneğe dayanır. Konumunu, hiyerarşiyi pekiştirmek ve kendisine meydan okuyanları cezalandırmak için kullanır. Zuurakan karşı çıktığında bunu kendi gücüne yönelik bir tehdit olarak görür ve sert tepki verir. Onun otoriter doğası, eski feodal düzenin katı yapısını yansıtır; bu düzen baskı ve sindirme yoluyla ayakta tutulur.

İntikamcı Buken'in intikamcı karakteri onun en yıkıcı özelliklerinden biridir. Hakaretleri ve direnişi unutmaz; kendisine karşı çıkanlardan intikam almak için planlar yapar. Zuurakan kaçıp daha sonra geri döndüğünde, bir hizmetçinin kendisine karşı gelmesini kabul edemez. Doğru zamanı sabırla bekler ve "tedavi" adı altında gizlenmiş bir saldırı bile organize eder. Onun intikam arzusu, akıldan ve merhametten daha güçlüdür. Bu intikamcılık, kırılmış gururunu ve kontrolü kaybetme korkusunu ortaya çıkarır. Buken aracılığıyla roman, kişisel nefretin nasıl toplumsal baskının bir aracına dönüşebileceğini gösterir.

TEMALAR

Ataerkillik: Erkekler

1) Şiddet ve Onur

Erkek onuru kişisel bir erdem değil, kadınların görünür biçimde kontrol edilmesi ve cezalandırılmasıyla sürdürülen toplumsal bir "değer"dır. Bu onur tehdit edildiğinde, erkekler gerçeğe bakmaksızın itibarlarını geri kazanmak için şiddete başvurur. Bunun en çarpıcı örneği, Serkebay'ın ikinci eşi Gülsün'ün trajedisinde görülür. Serkebay'ın ilk eşi Buken, kıskançlıkla hareket ederek bir çoban kıyafetini Gülsün'ün yurduna yerleştirir ve genç kadını zinayla suçlar. Hiçbir yargılama yapılmadan ve Gülsün'e kendini savunma imkânı tanınmadan, erkekler "kolektif onurlarını" şiddetle geri kazanır.

Abıke ve köyün erkekleri onun yok edilmesini izlemek için toplanır; Gülsün dövülür, dikenli bir çalıya sarılır ve başı tıraş edilir. Sonunda, bir deveye bindirilerek köy içinde gezdirilir ve işlemediği bir suçu itiraf etmeye zorlanır; bu sahne diğer kadınlara bir uyarı olarak kullanılır.

Benzer bir “onur” silahı, Batiyna güçlü Boluş Maralbay’a karşı geldiğinde de devreye girer. Kendisini korumak için ona vurduktan sonra Boluş ve çevresindekiler kendi hatalarını kabul etmek yerine köy içinde asılsız söylentiler yayar. Bir kadının sözü, bir devlet görevlisinin otoritesine karşı değer taşımadığı için bu dedikodular “gerçek” gibi kabul edilir. Kydırbay ise kendi sosyal itibarını ve valinin dayattığı “dokuz ceza” (ağır para/ceza yükümlülükleri) riskini düşünerek öfkesini Batiyna’ya yöneltir. Onun direnişini bir cesaret olarak değil, aile şerefine sürülmüş bir leke olarak görür.

Örnek Sahne: Abıke ve köyün erkekleri bir araya geldiklerinde gerçeği aramazlar; Serkebay’ın itibarını yeniden kurmaya çalışırlar. Gülsün toplumun önüne çıkarılır, korkusu ve itirazları tamamen görmezden gelinir. Dövülür ve eti parçalayan dikenli çalıya sarılır. Güzelliğin ve bekâretin geleneksel sembolü olan saçları tıraş edilir ve bir deve üzerinde köyde dolaştırılarak toplumsal utancın nesnesi hâline getirilir.

Bu sahne, ataerkil gücün korkutucu bir gösteresidir. Çocukların saklanması, köpeklerin bile susması, şiddetin tüm toplumu sindirmek için kullandığını gösterir. Gülsün’ün zina yaptığına dair sözleri zorla tekrar ettirilerek kadın, diğer kadınlara bir “uyarı”ya dönüştürülür. Kıskaç Büken’in yerleştirdiği sahte kanıtın hiçbir önemi yoktur. Önemli olan, erkeklerin mutlak otoritesini göstermesidir. Şiddetin kendisi erkek onurunu korumanın bir aracına dönüşür; köy, bir kadını cezalandırarak erkeklerin hâlâ kontrolü elinde tuttuğunu kanıtlar.

2) Kadınlara Özgürleşmesine Karşı Şiddet

Kadınlara özgürleşmesine karşı şiddet, romanda en rahatsız edici ve tekrar eden temalardan biridir. Kadınlar geleneksel rollerini reddedip özgürlük, eğitim ve kamusal alanda söz hakkı aramaya başladıkça, kabul edilmek yerine çoğu zaman vahşi fiziksel saldırılarla karşılaşır. Hikâye, ataerkil sistemin gücü gönüllü olarak bırakmadığını; bunun yerine kadınları yeniden itaate zorlamak için şiddeti bir araç olarak kullandığını açık biçimde gösterir.

Zuurakan, sessiz kalmayı ve itaat etmeyi reddettiği için defalarca saldırıya uğrar. Bay ailesinin evinden kaçtıktan sonra, Buken tarafından gönderilen erkekler tarafından yurt içinde saldırıya uğrar. Bu şiddet önceden planlanmıştır ve “tedavi” adı altında gizlenerek sunulur; böylece gelenek, bağımsızlığını ilan eden bir kadına karşı uygulanan şiddeti meşrulaştırmanın bir yolu hâline gelir.

Batiyna ise çok daha doğrudan siyasi şiddetle karşı karşıya kalır. Aktif bir Sovyet temsilcisi olduktan, kamu toplantılarında konuşmaya başladıktan, güçlü erkeklerle yüzleşip istismara uğrayan kadınlar için adalet talep ettikten sonra, bir dağ yolunda pusuya düşürülür, bayılana kadar dövülür ve ölüme terk edilir. Bu saldırı, onun çalışmalarını durdurmak ve giderek artan etkisini susturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Anarhon’un öldürülmesi bu temanın en trajik ifadesidir. Kadın delegelerle birlikte seyahat etmiş, kamusal hayata katılmış ve yeni özgürlükleri benimsemiş olan Anarhon, kadınların değişen rolünün bir sembolüne dönüşür. Ancak bu dönüşüm ölümcül bir direniş tetikler. Kopylova hastaneye büyük bir üzüntüyle girerek Anarhon’un öldürüldüğünü bildirdiğinde, bu haber eski düzenin kadınların geleneksel sınırları aşmasına nasıl şiddetle tepki verdiğini ortaya koyar. Onun ölümü tekil bir trajedi değil, eski düzen ile yeni toplumsal düzen arasındaki daha geniş çatışmanın bir göstergesidir. Güç kaybetmekten korkanlar, değişimi korku ve kan yoluyla durdurmaya çalışır.

Örnek Sahne: Anarhon’un öldürülmesi bu temanın en çarpıcı örneklerinden biridir. Diğer kadın delegelerle birlikte seyahat etmiş, kamusal yaşama katılmış ve yeni özgürlükleri benimsemiş olduktan sonra, kadınların değişen rolünün bir sembolüne dönüşür. Ancak bu dönüşüm ölümcül bir direniş tetikler. Kopylova hastaneye büyük bir üzüntüyle girerek Anarhon’un öldürüldüğünü bildirdiğinde, bu haber eski düzenin kadınların geleneksel sınırları aşmasına nasıl şiddetle tepki verdiğini ortaya koyar. Onun ölümü tekil bir trajedi değil, daha geniş toplumsal çatışmanın bir göstergesidir. Güç kaybetmekten korkanlar, değişimi korku ve kan yoluyla durdurmaya çalışır.

Anarhon'un anma töreninde Batiyna, şiddet ve baskıya karşı tutkulu bir konuşma yaparak yasını kararlılığa dönüştürür. Bu an, toplumsal dönüşümün acı bedelini açıkça gösterir: ilerleme gerçektir, ancak bu ilerleme ancak acı, fedakârlık ve tehlikeye rağmen devam etme cesaretiyle mümkündür.

Toplumsal Cinsiyet: Kadınlar

1) Kadınlara karşı Ayrımcılık ve Ezilmeleri

Kadınların ezilmesi, kız çocuklarının herhangi bir söz hakkı olmadan bir evden diğerine verilmesini gösteren sahnelerde açıkça ortaya çıkar. Batiyna'nın kaderi, henüz doğmadan önce yapılan eski bir anlaşmayla belirlenir. Büyüdüğünde, babası onu Adıke'nin oğlu Abdurrahman'a göndermek zorunda kalır; oysa ortada gerçek bir başlık parası ödenmemiştir ve Batiyna Abıl'ı sevmektedir. Düğün sırasında içinden evliliği reddeder, ancak orada bulunanlar onun sessizliğini rıza olarak kabul eder. Kocasının evinde Salkınay onu aşağılar, çeyizini küçümser, ağır işlere zorlar, aç bırakır ve dövdürür. Batiyna kaçmaya çalıştığında erkekler onu takip eder, yakalar, yurt iskeletine bağlar ve herkesin önünde kırbaçlar. Daha sonra mahkeme, onu istismar edenleri değil, babasını cezalandırır ve ona hayvanlarla tazminat ödemek zorunda bırakır.

Diğer kadınlar da farklı ama aynı derecede acı verici biçimlerde acı çeker. Aynagul bir erkeğe söylenir, Bolot ile kaçır, ancak klan yaşlıları savaş çıkmasını önlemek için pazarlık yapınca geri verilir. Onun duyguları, onur, başlık hakkı ve klan itibarı hakkındaki tartışmaların altında kaybolur. Daha sonra Manapbay onu hileyle yeniden alır ve yine erkekler onun iradesinden çok aile onurunu tartışır.

Gülsün başka bir trajediyi gösterir: seksen yaşındaki Asantay, onu henüz neredeyse bir çocukken eş olarak alır. Gülsün bebeklerle oynar, yaşlı kocasından korkar ve Batiyna ile olgun bir kadın gibi değil, şaşkın bir çocuk gibi konuşur. Doğum sırasında ölmesi, bir çocuğun eş rolüne zorlanmasının bedelini açığa çıkarır.

Kanymbübü'nün hikâyesi belki de en sert olanıdır. Yoksul bir aile bir koyun postu borcunu ödeyemez ve on iki yaşındaki kız çocuk yaşlı tefeci Tilep'e verilir. Annesi yalvarır, kız kaçmaya çalışır ancak yakalanır ve evlendirilir. Bu sahneler boyunca kadınların yaşamları bir ödeme aracı, onur kanıtı ya da klan mülkü gibi muamele görülür.

Örnek Sahne: Kadınların ezilmesinin en çarpıcı anlarından biri, Batiyna'nın ilk evliliğinden kaçmaya çalıştığı sahnedir. Adıke'nin kampında aşağılanmış, fazla çalıştırılmış, dövülmüş ve küçük düşürülmüş haldeyken gece dağlara doğru gizlice kaçır; amacı özgürlüğe ve onu seven insanlara geri dönmektir. Ancak bu kaçır bir hayatta kalma çığılığı olarak değil, "çalınmış bir malın kaçırılması" gibi görülür. Adıke ve adamları onu takip ederken asıl soru onun neden kaçtığı ya da neler yaşadığı değil, onu kimin kontrol etme hakkına sahip olduğudur.

Onu korumaya çalışan Cusup bile Adıke'nin nüfuzu ve güçlü yaşlıların otoritesi karşısında duramaz. Batiyna geri getirilir, halka açık şekilde aşağılanır, yurt iskeletine bağlanır ve dövülür. Bu sahne, onun bedeni, hareketi ve geleceğinin erkekler tarafından kontrol edildiğini gösterir: kocasının ailesi, klan yaşlıları ve geleneksel hukuk. Onun acısı, erkek onurunun ve hane otoritesinin korunmasından daha az önemli görülür.

2) Kadın Dayanışması

Kadın dayanışması, ataerkil bir toplumda yasal korumadan yoksun kadınlar için sessiz ama hayati bir hayatta kalma biçimi olarak sunulur. Yaşamları kocalar, babalar ve klan yaşlıları tarafından kontrol edildiği için kadınlar birbirlerinde teselli ve güven bulurlar. Bu bağ en açık biçimde Batiyna üzerinden gösterilir; o, Gülsün, Kanymbübü ve Zuurakan gibi daha genç ve savunmasız kadınlara bakar ve onları korur.

Gülsün ile ilişkide Batiyna koruyucu bir abla gibi davranır. Genç gelinin seksen yaşındaki Asantay'dan duyduğu korkuları dinler ve Gülsün'ün başka hiçbir yerde bulamadığı bir şefkat sunar. Aralarındaki ilişki zenginlik ya da aile statüsü üzerine değil, ortak acı üzerine kuruludur. Gülsün doğum sırasında öldüğünde, bu kayıp en derinden Batiyna tarafından hissedilir; çünkü onun ölümüne yol açan adaletsizliği açıkça görür.

Bir diğer örnek, Batiyna'nın on iki yaşındaki Kanymbübü'yü kurtarma çabasıdır. Kanymbübü, bir koyun postu borcu nedeniyle yaşlı tefeci Tilep ile evlendirilmiştir. Batiyna ile Kanymbübü kiş boyunca dağ

yolunu gözleyerek kurtuluş umudu taşırlar. Batiyna kıza umut verir, adaletin bir gün gelebileceğini söyler. Yaşlılara yaptığı başvurular başarısız olsa da, Kanymbübü için tek umut kaynağı olmaya devam eder. Çin'e yapılan "Büyük Göç" sırasında Batiyna onu donmaktan kurtarır; bu da onların dayanışmasının kelimenin tam anlamıyla yaşam mücadelesine dönüştüğünü gösterir.

Son olarak Batiyna'nın hizmetçi Zuurakan ile karşılaşması, empatinin nasıl direnişe dönüştüğünü gösterir. Batiyna aşırı çalıştırılan kıza nazik davranır, onu toprak ağasının evindeki zulme karşı uyarır ve kendi gücünü fark etmesini teşvik eder. Bu bağ daha sonra kaçış planlarına dönüşür. Roman bu ilişkiler üzerinden, kadınların yasal olarak güçsüz olmalarına rağmen birbirlerine verdikleri duygusal ve pratik desteğin insanlıklarını nasıl koruduğunu gösterir. Bu dayanışma, onları mal gibi gören bir dünyaya karşı sessiz bir protestodur.

Örnek Sahne: Kanymbübü, Gülsün'e yapılan acımasız halka açık cezaya tanık olduktan sonra Batiyna'nın yurduna titreyerek ve ağlayarak gelir. Bu sahnede Batiyna ve Gülsün onu geri çevirmez; onu içeri alır ve sessiz bir sığınak sunarlar. Kanymbübü kocası Tilep'ten korkmaktadır ve yaşlı kadınlar sözleriyle onu sakinleştirir, nasıl hayatta kalabileceği ya da akrabalarından nasıl yardım isteyebileceği konusunda yönlendirirler.

Bu an, yurdun kadınların itaat maskesini bırakıp gerçek korkularını paylaşabildikleri bir alan haline geldiğini gösterir. Erkekler dışarıda cezalar verirken ve "onur" üzerine konuşurken, kadınlar içeride duygusal iyileştirme emeğini üstlenirler.

Onların dayanışması kamusal güçten değil, Kanymbübü gibi korkmuş bir kızın kaderin ağırlığı altında ezilmesini engelleyen özel ve sessiz bir güçten doğar. Bu ortak teselli aracılığıyla, yasayı değiştiremeyeceklerini bilseler bile birbirlerini köyün acımasızlığıyla baş başa bırakmayacaklarını kabul ederler.

3) Kadınların Savunmasızlığı

Roman, yoksulluk, ataerkil otorite ve değişen güç yapılarıyla şekillenmiş bir toplumda yaşayan kadınların derin savunmasızlığını ortaya koyar. Kadınlar çoğu zaman korumasız bırakılır; onları koruyabilecek ya da koruması gereken erkeklere bağımlı hâle getirilir ve bu erkekler kimi zaman onları yüzüstü bırakır ya da onlara ihanet eder. Böylece kadınlar şiddete, aldatılmaya ve sömürüye açık hâle gelir. Bu savunmasızlık bir zayıflık göstergesi değil; onları çevreleyen eşitsiz toplumsal koşulların bir sonucudur.

Zuurakan'ın hayatı bu savunmasızlığı açık biçimde yansıtır. Bir hizmetçi olarak hiçbir yasal hakkı yoktur ve istismara karşı korunmaz. Kocasını Tekebay onu savunamayacak kadar zayıftır ve bu durum onu ev içindeki acımasızlığa karşı korumasız bırakır. Kaçtıktan sonra ise dış dünyada daha da savunmasız hâle gelir. Tüccarlar onu bir mal gibi görür, onun üzerinde kumar oynar ve geleceğini kontrol etmeye çalışır. Cesaretine rağmen, tek başına bir kadın olması onu sürekli bir sömürü hedefi hâline getirir.

Batiyna, sosyal statü açısından daha güçlü olmasına rağmen yine de savunmasızdır. Kadın hakları için yürüttüğü çalışmalar onu tehlikeye atar ve yolda şiddetli bir saldırıya uğrar. Anarhon'un öldürülmesi, yeni yasalarla desteklense bile kadınların ne kadar savunmasız kaldığını daha da açık biçimde gösterir. Kaçırılıp dumanlı bir çukura saklanan Çolpon ise zorla evlendirmeye karşı hiçbir gücü olmayan genç kızların en uç savunmasızlığını temsil eder.

Bununla birlikte roman, savunmasızlığı kalıcı bir çaresizlik olarak sunmaz. Kadınlar bu savunmasız koşullara karşı direnç, mücadele ve dayanışma ile karşılık verirler. Zuurakan kurban olmayı reddeder, Batiyna kamusal alanda koruma için mücadele eder ve diğer kadınlar birbirlerini desteklemeye başlar. Bu karşıtlıklar aracılığıyla roman, hem kadınların karşılaştığı tehlikeleri hem de bu tehlikelere karşı mücadele etme kapasitelerini vurgular. Savunmasızlık, dönüşümün başlangıç noktası hâline gelir ve toplumsal ve hukuki değişimin neden acil olduğunu gösterir.

Örnek Sahne: Zorla kaçırıldıktan sonra Çolpon, Şaymerden'in karısı tarafından dumanlı bir depo çukurunun içine saklanır ve burada neredeyse boğulma noktasına gelir. Polis onu nihayet bulduğunda neredeyse hayatta değildir ve büyükbaba Bayterek, öldüğünü sanarak derin bir umutsuzlukla yıkılır.

Bu sahne, adaletsiz bir toplumsal düzen içinde kadınların ve kız çocuklarının maruz kaldığı aşırı savunmasızlığı ortaya koyar. Çolpon'un direnme ya da kendini koruma imkânı yoktur; zorla götürülür ve bir mal gibi muamele görür. Aynı zamanda sahne, değişimin başlangıcını da gösterir; Sovyet otoritesi

devreye girer ve sorumlular tutuklanır. Çolpon'un yaşadığı acı ve kurtuluşu aracılığıyla roman, kadınların karşılaştığı adaletsizliği ve yasal koruma ile toplumsal dönüşümün acil gerekliliğini ortaya koyar.

4) Kadınların Onur Mücadelesi

Roman, kadınların onur mücadelesini hem kişisel acılar hem de toplumsal direniş üzerinden merkezî ve sürekli bir tema olarak sunar. Zuurakan'ın yaşamı, geleneksel otorite altında yaşayan birçok kırsal kadının karşı karşıya kaldığı sert gerçekliği yansıtır. Bay ailesinin evinde o bir insan olarak değil, karşılığı ödenmeyen bir emek gücü olarak görülür; hakaretlere ve fiziksel şiddete maruz kalır. Onuru sürekli saldırı altındadır, ancak tamamen teslim olmaz. Atları çalıp dağlara kaçması yalnızca bir kaçış değil, aynı zamanda artık aşağılanmayı kabul etmeyeceğinin ilanıdır. Daha sonra tüccarlar tarafından kandırıldığında ve Oroz tarafından ihanete uğradığında bile sonunda "mal" gibi muamele görmeyi reddeder. Kumar masasında kaybedildikten sonra oradan uzaklaşma kararı, onun için onurun güvenlikten ya da bağımlılıktan daha önemli olduğunu gösterir.

Batiyna'nın mücadelesi ise farklı ama bağlantılı bir çizgide ilerler. O, başlangıçta zorla evlilik ve yoksulluk içinde sıkışmış, ataerkil beklentiler tarafından susturulmuş genç bir kadındır. Ancak Sovyet siyasal yaşamıyla temas ettikçe eğitim ve özgüven kazanır. Kongrelerde konuşarak ve köy elitleriyle yüzleşerek yalnızca kendisi için değil, tüm kadınlar için tanınma talep eder. Onun mücadelesi yalnızca kişisel hayatta kalma ile sınırlı değildir; kadın hakları ve yasal koruma için kamusal bir savunmaya dönüşür.

Roman, her iki karakter aracılığıyla onurun doğuştan verilen bir şey olmadığını, aksine kazanılması ve savunulması gerektiğini ileri sürer. Fiziksel direnç, kamusal konuşma ya da ahlaki cesaret yoluyla kadınlar, çoğu zaman varlıkları inkâr edilen bir toplumda insanlıklarını ortaya koyarlar. Onların mücadelesi, kadınların sessizlik ve boyun eğmeden çıkarak ses, bağımsızlık ve saygı alanına geçişini simgeler.

Örnek Sahne: Oroz'un sarhoş ve çaresiz olduğu bir kumar oyununda, Zuurakan'ı adeta bir mal gibi ortaya koyması bu mücadelenin çarpıcı bir örneğidir. Erkekler onu bahis nesnesi olarak görüp gülerken, Zuurakan tüm yaşadıklarına rağmen hâlâ bir nesneye indirgenebildiğini fark eder. Ancak bu aşağılayıcı anda çöküp susmaz; şiddetle tepki verir. Kumar masasını altüst eder, kilimi çekip oyuncuları yere savurur ve arkasına bakmadan Oroz'un üzerinden geçerek oradan uzaklaşır.

Bu an, onun onur mücadelesini açıkça ortaya koyar. Mülkiyet olmayı reddeder, aşağılanmayı alenen kabul etmez ve belirsizliği aşağılanmaya tercih eder. Bu eylem onu bir mağdurdan karar veren bir özneye dönüştürür ve onurun cesaret ve özsaygı yoluyla savunulduğunu gösterir.

Evlilik

1) Zorla Evlilik

Zorla evlilik, Batiyna'nın yaşamı üzerinden gösterilen temel gerçekliklerden biridir. Onun ilk evliliği sevgiye ya da rızaya dayalı değildir; daha doğmadan önce erkekler tarafından yapılmış eski bir anlaşmanın sonucudur. Büyükbabasının Satılğan ile yaptığı eşitsiz anlaşma, önce Kazak'a, ardından Batiyna'ya taşınan bir yük haline gelir. Adıke'nin ailesi nihayet gelini talep ettiğinde, Batiyna Abdurrahman ile evlenmek zorunda kalır; oysa kalbi Abıl'a aittir. Ailesi bu evliliğin acı getireceğini bilir, ancak yemin, gelenek ve utanç korkusu onları sıkıştırmıştır. Bu nedenle düğün, bir sevgi kutlaması değil, bir borcun yerine getirilmesidir.

Batiyna'nın ilk kocasının evindeki yaşamı, onun rızasının ne kadar değersiz olduğunu açıkça gösterir. Salkınay tarafından kötü muamele görür, dövülür, aç bırakılır ve ağır işlere zorlanır. Kaçmaya çalıştığında, bu girişimi bir yardım ılgılığı olarak değil, kocanın ailesine karşı işlenmiş bir suç olarak değerlendirilir. Kabile mahkemesi Adıke'nin iddialarını dinler ve Kazak'a ağır bir hayvan tazminatı ödemesi kararı verir. Batiyna'nın acısı, başlık parası, onur ve tazminat hesaplarının arkasında görünmez hale gelir.

Onun ikinci evliliği de yine bir borçtan doğar. Batiyna'nın kaçışından sonra verilen ceza nedeniyle Kazak ağır tazminatı ödeyemeyince, Kydırbay'ın teklifini kabul eder ve onu Asantay'ın oğlu Alımbay'a verir. Böylece Batiyna'nın geleceği bir kez daha erkekler tarafından pazarlık konusu edilir. Bu evliliği

babası için kabul etmesi istenir; kendi isteği olduğu için değil. Her ne kadar şartlar koymaya çalışsa da, yoksulluk ve aile yükümlülüğü onun seçim alanını sınırlar.

Diğer kadınların hikâyeleri de aynı kalıbı tekrar eder. Gülsün genç yaşta yaşlı Asantay ile evlendirilir, Kanymbübü ise bir koyun postu borcunu kapatmak için Tilep'e verilir. Bu sahneler aracılığıyla roman, evliliği kadınların yaşamlarının onur, hayvan varlığı ve hayatta kalma uğruna değiş tokuş edildiği toplumsal bir işlem olarak sunar.

Örnek Sahne: Batiyna, ilk kocasından (Abdurrahman) kaçtıktan sonra Adıke, Kazak'ı kabile mahkemesine götürür. Yargıçlar zengin toprak sahibinin tarafını tutar ve Kazak'a ağır bir hayvan tazminatı ödeme kararı verir. Yoksul bir avcı için bu borcun ödenmesi imkânsızdır. Böylece Batiyna'nın geleceği artık aşk ya da kişisel tercih üzerinden değil, babasının yıkımdan nasıl kurtarılacağı üzerinden tartışılır.

Kydyrbay, Batiyna ile Alımbay arasında evlilik teklif ettiğinde bu düzenleme pratik bir çözüm olarak sunulur. Batiyna Alımbay'ı görür ve hemen hayal kırıklığı ve korku hisseder; onu donuk, beceriksiz ve duygusuz bulur. Annesine bu evliliğe zorlanmaması için yalvarır, ancak Kazak borçtan başka çıkış yolu göremez. Batiyna sonunda damada duyduğu isteksizlik değil, babasına duyduğu acıma nedeniyle bu evliliği kabul eder.

2) Çocuk Evliliği

Çocuk evliliği, romanda en acı adaletsizliklerden biri olarak özellikle Gülsün ve Kanymbübü'nün kaderi üzerinden gösterilir. Bu kız çocukları evliliğe ne duygusal, ne fiziksel ne de toplumsal olarak hazır; ancak yoksulluk ve gelenek onları korumasız bıraktığı için hayatları kendilerinden yaşça büyük erkeklere verilir. Hikâyeleri, çocukluğun aileyi hayatta tutma, borç ödeme ya da erkek ayrıcalığı adına verilen kararlarla nasıl ortadan kaldırılabilirdiğini ortaya koyar.

Gülsün'ün seksen yaşındaki Asantay ile evlendirilmesi en açık örnektir. Gülsün hâlâ bir genç kızdır, hatta çocukluğa yetişkinlikten daha yakındır. Hâlâ bebeklerle oynar ve yaşıt kızlarla vakit geçirir, ancak toplum bir anda ondan evli bir kadın gibi davranmasını bekler. Asantay zengin ve güçlü olduğu için kimse ona açıkça karşı çıkamaz. Yaşı ve statüsü eleştirileri susturur; Gülsün'ün korkusu ve kafa karışıklığı ise evin içinde görünmez kalır.

Batiyna onunla karşılaştığında, olgun bir eş değil, yetişkin rolüne zorlanmış korkmuş bir çocuk görür.

Kanymbübü'nün hikâyesi çocuk evliliğine giden başka bir yolu gösterir: borç. O, bir koyun postu borcu nedeniyle elli yaşındaki tefeci Tilep'e verildiğinde henüz on iki yaşındadır. Annesi çaresizce yalvarır, ancak yoksul dul kadın, kızı borç karşılığı "ödeme" olarak gören erkeklere karşı güçsüzdür. Kanymbübü kaçmaya çalışır; bu da onun evliliği kabul etmediğini gösterir, fakat yakalanır ve geri getirilir. Onun gözyaşları ve korkusu kararı değiştirmez.

Bu kızlar üzerinden roman, çocuk evliliğinin yalnızca özel bir aile meselesi olmadığını gösterir. Bu durum zenginlik, borç ve toplumsal otorite ile bağlantılıdır. Gülsün ve Kanymbübü, dünyayı anlamaya başlamadan önce çocukluklarını, güvenliklerini ve özgürlüklerini kaybederler. Onların acısı, güçlü erkeklerin genç kızları alıp buna "evlilik" diyebildiği bir sistemin vahşetini görünür kılar.

Örnek Sahne: Gülsün, seksen yaşındaki Asantay'ın genç eşidir. Evli kadınların geleneksel başlığı olan eleçeki taşısa da, duygusal olarak hâlâ bir çocuktur. Ev işleri yapmak yerine günlerini bebeklerle ve çocuklarla oynayarak geçirir, sadece geceleri eve döner.

Batiyna'ya Asantay'dan korktuğunu ve onunla aynı yatağı paylaşmaktan dehşet duyduğunu anlatır. Davranışları, ona dayatılan toplumsal kimlik ile psikolojik olgunlaşmamışlığı arasındaki keskin farkı ortaya koyar. Gülsün'ün daha sonra doğum sırasında ölmesi, çocuk evliliğinin yıkıcı sonuçlarını açığa çıkarır.

Çocukluğu, fiziksel ve duygusal olarak yetişkinliğe, evliliğe ve anneliğe hazır olmadan elinden alınmıştır. Gülsün'ün hikâyesi üzerinden roman, çocuk evliliğini gizli bir ev içi trajedi olarak sunar; kızların yaşamlarının kendi hazır oluşları ya da seçimleriyle değil, ataerkil gelenek tarafından belirlenmesinin yol açtığı duygusal travmayı ve fiziksel tehlikeyi görünür kılar.

Özgürlük: Direnış ve Uyanış

Batiyna'nın direnişı bir anda ortaya çıkmaz; yıllar süren aşığılanma, şiddet ve çaresiz tanıklıkların içinde yavaş yavaş gelişir. Başlangıçta itaat eder, çünkü suskunluğun anne ve babasını utançtan koruyabileceğine inanır. Abyl'i sevmesine rağmen Abdyrahman ile yapılan ilk evliliğini kabul eder ve daha sonra babasını Adyke'nin mahkemesinin dayattığı ağır para cezasından kurtarmak için Alymbay ile evlenmeyi kabul eder. Bu erken dönemdeki sessizliği zayıflık değil, bir hayatta kalma biçimidir. Her reddedişin yalnızca kendisini değil, ailesini de cezalandırmaya sürükleyebileceğini görür.

Onun uyanışı, yaşadığı acının yalnızca bireysel bir talihsizlik olmadığını, daha büyük bir yapının parçası olduğunu fark etmesiyle başlar. Gulsun'u görür; henüz bir çocuk sayılacak kadar gençken yaşlı Asantay'dan korktuğunu ve daha sonra doğum sırasında öldüğünü tanık olur. Kanymbubu'nun lamb derisi borcu nedeniyle Tilep'e verilmesini ve özgürlük için yaptığı tüm başvuruların umutsuzluğa dönüşmesini izler. Gulbubu'nun Buken'in iftirası sonrası toplum önünde aşığılanmasına şahit olur. Bu olaylar ona, kadınların gelenek tarafından korunmadığını; aksine bu düzen uğruna feda edildiğini öğretir.

Zamanla merhameti açık bir direnişe dönüşür. Boluş'un onurunu zedelemeye çalışmasına karşı koyar, onun yanlışlarını toplum önünde ifşa eder ve daha sonra Jarban'ın yoksul çobanların atlarına el koymasına karşı çıkar. Zuurakan'ı kaçırmaya teşvik eder ve klan kontrolünün ötesinde bir yaşamı hayal eder. Din, hukuk ve adalet üzerine soruları derinleşir; kadınların kaderine dair bir cevap arayışı giderek daha keskin hale gelir.

1916 Ürkün ve Çin'e zorunlu göçten dönüşün ardından Sovyet iktidarının kurulması, Batiyna'ya uzun süredir içselleştirdiği düşünceleri ifade edebileceği yeni bir söylem alanı kazandırır.

Eleştirilere rağmen halk toplantılarına katılır, okuma yazma çalışmalarına dahil olur ve kadınları eğitime teşvik eder. Özel acısı toplumsal bir misyona dönüşür. Zorla evliliklere ve kadınların cehaletine karşı çıkarken, Batiyna hayatta kalmaya çalışan bir kadından, bu düzeni değiştirmeye kararlı bir figüre dönüşür.

Örnek Sahne: Batiyna, geleneksel eleçek başlığını çıkarıp yerine kırmızı bir başörtüsü takmaya karar verir. Açık Sovyet ideolojik bakış açısıyla yazılan metinde bu dönüşüm, geçmişin "karanlığı"ndan radikal bir kopuş olarak çerçevelenir. Köy yaşlıları için eleçek, kadının klan içindeki yerini ve ataerkil düzene bağlılığını temsil eden kutsal bir semboldür. Ancak romanın devrimci bakışında, eleçeğin ağır beyaz katmanları kadınların üzerine yüklenmiş fiziksel bir ağırlık, feodal "zincirlerin" bir simgesi olarak sunulur.

Kırmızı başörtüsünü takarak Batiyna sadece kıyafet değiştirmez; aynı zamanda politik bir başkaldırı gerçekleştirir. Kırmızı renk "Yeni Güç"ü, okuryazarlığı ve hukuki eşitlik vaadini temsil eder. Köy toplantılarına geleneksel örtüsünü terk ederek katıldığında bir skandala yol açar. Yazar bu anı, Batiyna'nın artık yalnızca hayatta kalmaya çalışan biri olmadığını, bir aktivist rolünü benimsediğini göstermek için kullanır. Ona göre kırmızı başörtüsü geleceğin bir bayrağıdır; yazar ise bunu Sovyetlerin eski ataerkil düzeni reddedişinin bir sembolü olarak sunar. Bu "eski kimliğin terk edilmesi" hareketi, onun kamusal alana bir lider olarak çıkmasını sağlar ve uyanışının artık tamamlandığını ve geri döndürülemez olduğunu gösterir.

Çatışma: Gelenek ile Sovyet Reformu Arasındaki Çatışma

Geleneksel otorite ile Sovyet reformu arasındaki çatışma, romandaki en temel gerilimlerden biridir. Eski düzen; zengin toprak sahibi bay aileleri, ataerkil gelenekler, görücü usulü ve zorla evlilikler, başlık parası ve erkek yaşlıların sorgulanamaz otoritesiyle temsil edilir. Bu sistemde kadınların kocalarına itaat etmesi, zengin ailelere hizmet etmesi ve kamusal alanda sessiz kalması beklenir. Zuurakan'ın çalıştığı evde yaşadığı acılar, geleneğin nasıl bir kontrol aracına dönüşebildiğini gösterir. Fiziksel ceza, batıl inançlar ve katı hiyerarşi, Serkebay ve Buken gibi elitlerin egemenliğini sürdürür. Gelenek, yazılı olmayan bir yasa gibi işlev görür ve bireysel özgürlüğe çok az alan bırakır.

Buna karşılık Sovyet reformu, eşitlik ve kadın haklarını teşvik eden yeni hukukî ilkeler getirir. Batiyna'nın bir temsilci olarak yürüttüğü çalışmalar aracılığıyla roman, erkeklerin atlarından inmesinin istendiği ve kadınların öne çıkıp konuşmaya davet edildiği kamusal toplantıları gösterir. Yeni yasalar, kız kaçırma, çok eşlilik ve zorla evlilik gibi uygulamalara meydan okur. Çolpon'un kurtarılması, devlet otoritesinin bir zamanlar gelenek ve sessizlik tarafından korunan özel aile meselelerine müdahale etmeye başladığını gösterir.

Ancak bu dönüşüm kolay değildir ve yoğun tartışmalarla karşılaşır. Birçok erkek buna düşmanca tepki verir; kadın delegeleri alaya alır ve kadınların liderlik pozisyonlarını yerleşik normlara tehdit olarak görür. Hukukî yapılar değişse bile toplumsal tutumlar direnç göstermeye devam eder. Etkili kişiler, itibarlarını korumak ve suçlarını gizlemek için yasayı manipüle etmeye çalışır.

Bu karşıt güçler aracılığıyla roman, uzun süredir devam eden geleneklerin devrimci reformlarla çarpıştığı, böylece günlük yaşamda hem yeni olanakların hem de derin çatışmaların ortaya çıktığı bir dönüşüm toplumunu tasvir eder.

Örnek Sahne: Batiyna Sovyet temsilcisi olarak geldiğinde erkekler geleneksel otorite gösterisiyle at üzerinde oturmaktadır, kadınlar ise arkada sessizce durmaktadır. Batiyna erkeklerle atlarından inmelerini emreder ve kadınları öne çıkıp konuşmaya davet eder. Bu basit eylem yerleşik hiyerarşiyi sarsar. Erkekler şaşkınlık ve bastırılmış bir hoşnutsuzlukla tepki verir, ancak emre uyarlar.

Bu anda iki sistem doğrudan karşı karşıya gelir: erkekleri kadınların üstünde konumlandıran eski gelenek ve eşitlik talep eden yeni hukuk. Konumların fiziksel olarak değiştirilmesi, köyde yaşanan daha geniş toplumsal dönüşümün sembolü hâline gelir.

Güç: Otoriteyi Kötüye Kullanma

Roman, ister geleneksel ister Sovyet kaynaklı olsun, otoritenin adalet yerine kişisel çıkar için kullanıldığında nasıl acımasız ve haksız bir güce dönüşebileceğini gösterir. Buken ve Serkebay gibi karakterler, servet, statü ve korkuya dayanan eski güç biçimini temsil eder. Onların evinde otorite, sindirme, aşağılanma ve şiddet yoluyla sürdürülür. Buken batıl inançları ve manipülasyonu kendi eylemlerini meşrulaştırmak için kullanırken, Serkebay eleştirileri susturmak için nüfuzuna ve itibarına dayanır. Onların gücü adalet değil kontrole dayanır ve bu düzenin altında kalanlar korunmasız bir şekilde acı çeker.

Ancak roman, otorite kötüye kullanımının yalnızca eski düzenle sınırlı olmadığını da gösterir. Bir Sovyet güvenlik görevlisi olan Barskan, yeni tür bir gücün de kötüye kullanılabileceğini temsil eder. Ailesi ve kardeşi Çolpon'un kaçırılması ve saklanması suçlamasıyla tutuklandığında, o gerçeği ya da adaleti aramaz. Bunun yerine konumunu kullanarak onların serbest bırakılmasını talep eder. Temirbolotov'u tehdit eder; Moskova'ya şikâyet edeceğini ve ailesini korumak için daha yüksek siyasi bağlantılar kullanacağını söyler. Barskan'ın tepkisi, aile bağlılığı ve kişisel gururun resmî sorumluluğu nasıl bozabileceğini gösterir.

Temirbolotov'un bu baskıya boyun eğmemesi, yeni sistem içindeki gerilimi ortaya koyar. Hukuk zayıfları korumak için vardır; ancak sistem içindeki bireyler yine de gücü kişisel çıkarları için kullanmaya çalışabilir. Bu karşıt figürler aracılığıyla roman, otorite dürüstlikle yönlendirilmediği sürece her sistemde adaletsizliğin ortaya çıkabileceğini gösterir. Gerçek adalet yalnızca yasalara değil, o yasaları uygulayanların ahlaki gücüne de bağlıdır.

Örnek Sahne: Zengin ailenin hanımı Buken, Zuurakan için sözde bir "tedavi" organize eder. Sözde bir şefkat gösterisi altında, gizlice birkaç erkeğin yurt içinde Zuurakan'ı yakalamasını ayarlar. Bu eylem bir ritüel tedavi gibi sunulur, ancak gerçekte gelenek kisvesi altında gizlenmiş bir ceza ve intikamdır. Tekebay yakınlarında korku içinde ve çaresizce dururken, Buken durumu doğrudan şiddet uygulamadan kontrol eder.

Bu sahne, otoritenin nasıl gelenek ve toplumsal statü arkasına saklanarak acımasızlığını gizleyebileceğini gösterir. Buken Zuurakan'a doğrudan vurmak zorunda değildir; onun gücü başkalarını yönlendirme ve anlatıyı şekillendirme yetisindedir. Şiddet "gelenek" olarak meşrulaştırılır, bu da direnişi daha da zorlaştırır. Bu an, korku ve sessizlik tarafından korunan kontrolsüz otoritenin ne kadar tehlikeli olabileceğini ortaya koyar.